KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 1/2019

LINNALAHING
EHK VÕITLUS ASUSTATUD PUNKTIS

RELVAD SÕJAST SÕJANI

NAISKODUKAITSE AASTA KUI EDULUGU

LEIA

KAITSE KODU!

INTERNETIST

https://issuu.com/kaitse_kodu

@kaitsekodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

www.youtube.com/kaitseliiteesti

VORM TOETAMAS SISU

Nagu iga teine elav ja hingav organism, on ka Kaitseliit pidevas arengus. Loomulikult lähtudes talle pandud ülesannetest, mistõttu vaatame käesolevas numbris natuke lähemalt, mida toob alanud aasta Kaitseliidule.

Kuigi neid asju, mis meie organisatsiooni tänavu ees ootavad, on kõvasti enam, kui siia mahub kirja panema, on ilmselt kõige kirgikütvam teema värskelt moodustatud maakaitseringkonnad.

Suure tõenäosusega toob nende loomine endaga kaasa ka teatud muudatusi tavapärases elukorralduses, kuid võib üsna kindel olla, et need muudatused pole päevakorda tõusnud üleöö, vaid võetakse ette pikema planeerimisprotsessi tulemusena.

Aga kui juba muutustest rääkida, siis ilmselt olete praeguseks juba märganud, et teisenenud on ka Kaitseliidu ajakirja Kaitse Kodu! väline ilme. Mitte just ülemäära palju, kuid natuke siiski, sest vorm peab sisu alati toetama. Ja sisu meil on. Selle eest olete teie oma tegemistega suurepäraselt hoolt kandnud!

KARRI KAAS
peatoimetaja

KAITSELIIT

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.

Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliitu kuulub üle 15 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 25 000 vabatahtliku.

KAITSE KODU!

Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka.

Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.

Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 1/2019

KAITSELIIDU AJAKIRI KAITSE KODU!

Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja: Kaitseliit, ilmub kaheksa korda aastas
Peatoimetaja: Karri Kaas
Tegevtoimetaja: Asso Puidet
Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii
Keeletoimetaja: Anu Jõesaar
Kujundaja: Matis Karu
Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee
Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu, telefon 717 9106
Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/
http://www.youtube.com/kaitseliiteesti

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee). Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226.

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
22. jaanuar, 26. veebruar, 4. aprill, 21. mai, 23. juuli, 3. september, 15. oktoober

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

8 **INIMENE**
Kas meil tehakse vahet? Ei tehta, kõik sõltub inimesest …

11 **VÄLJAÕPE**
Keegi meist pole lahinguväljal üksi

14 **VÄLJAÕPE**
Linnalahing ehk Võitlus asustatud punktis

18 **KAITSELIIT**
Maakaitseringkonnad – mida sa neist teadma peaksid

22 **HARITUD SÕDUR**
Kaitseliit ja ajateenistus: kas eelhäälestus mõjutab ajateenistust?

26 **MAAILMAPILK**
2018 – valged valed ja mustad tõed

28 **LIITLASED**
Lahingutes karastunud mehed parimas varustuses

32 **SÕJARAUD**
Relvad sõjast sõjani

36 **SÕJARAUD**
Täpsusrelvade areng 3 ehk
Tuleviku täpsusrelvad on modulaarsed

40 **SÕJARAUD**
Kuidas võtta relv kodusele hoiule?

42 **SÕJARAUD**
Seda sulle baaskursusel ei õpetatud: seitse võimalust kiivri kasutamiseks

Foto: KERSTIN MARTMAA

Esikaanel: linnalahing ehk võitlus asustatud punktis. ›› lk 14

Me pole üksikrühmad – oleme osad suurest pildist ja sellest peab lähtuma ka meie väljaõpe. ›› lk 11

Need olid meie esimesed inimkaotused lahingutes ja igaüks meist mõistis nüüd, et kõik ongi juba päriselt, enam pole tegemist õppustega. ›› lk 28

Kõvema une ja peaga võitlejad saavad muidugi kiivrit kasutada ka padja aseainena. Samuti ei esita kiiver liigseid küsimusi, kui selles oma musta pesu pesta. lk 42

44 SÕJARAUD
Kui sillad on põlenud

47 SÕJARAUD
Iraani šahhi mõte Austria kuues ehk G-maasturi lugu

50 KURIOOSUM
Krummlauf ehk Taome torud kõveraks!

52 TEST
Söö nagu sinikiiver

54 HEAD ISU!
Söönuks odavalt, maitsvalt ja tervislikult
Makaronid – nii kehale kui hingele

56 TEE ISE!
Hämaras pilti teha?!? Pole probleem!

58 MEDITSIIN
Samm-sammult elupäästjaks: 1. samm

60 NAISKODUKAITSE
Naiskodukaitse aasta kui edulugu

64 NOORED
Ajateenistusse seitsmeks päevaks

68 MILITAARTURISM
Ungari sõjamuuseum – ajarännak läbi madjarite sõjaajaloo

72 FILMIARVUSTUS
Isiklikku laadi sõda

74 RAAMATUARVUSTUS
Peatükk ühe naise elus

AUTORID

TOOMAS ALATALU,
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitkas toimuva lugejatele lähemale.

IVAR JÕESAAR,
vabatahtlik autor
Ivar teab hästi palju. Sealhulgas sõjamasinatest. Nii nendest, mis on tehtud paberist, kui nendest, mis metallist. Viimastest ta Kaitse Kodu! lugejatele kirjutabki.

TUULI MATHISEN,
toidukunstnik
Tuulis on kirg. Kirg toiduvalmistamise vastu. Seda kirge jagab ta lihtsate retseptide ja kaunite fotodega nii oma blogis kui Kaitse Kodu! veergudel.

ANDRIS TAMMELA,
vabatahtlik autor
Pikaajalise ajakirjandusliku kogemusega Andris on aastaid töötanud ja eri teemadel artikleid avaldanud mitmes Eesti väljaandes.

GUNNAR VASEMÄGI,
vabatahtlik autor
Gunnari üheks suureks hobiks ja kireks on joonistamine ning teiseks filmikunst. Ajakirjas Kaitse Kodu! on ta need kaks lugejate rõõmuks ühendanud.

DANEL RINALDO,
fotokunstnik
Danel on kõrgelt hinnatud fotokunstnik, kes ei pea paljuks oma teadmisi teistegagi jagada. Kas siis ajakirjade veergudel või fotoringi juhendades.

RAIGO SÕLG,
tankipurustaja
Sama hästi, kui tankide purustamist, valdab terava silma, kindla käe ning otsese ütlemisega Raigo ka kirjakunsti. Lugege. Mõtelge.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu!
tegevtoimetaja

MERJE MEISALU

TOOMPEA KAITSJAD LIPU ALLA

Detsembri algul andis Riigikogu esimees Eiki Nestor Toompea lossi Valges saalis Tallinna maleva Toompea malevkonna sisekaitsekompaniile pidulikult üle kompanii lipu. Lipu võttis Riigikogu esimehelt vastu sisekaitsekompanii pealik leitnant Marko Reichardt. Toompea malevkonna sisekaitsekompanii harjutab peamiselt strateegiliste objektide kaitset, neist esimene on Toompea loss.

KAITSELIIT

KOLMEL MALEVAL UUS PEALIK

Aasta lõpul said kolm Kaitseliidu malevat uued pealikud. Senine Kaitseliidu peastaabi operatiivohvitser major **Valjo Tooming** võttis **Rapla maleva** juhtimise üle kolonelleitnant **Meelis Pernitsalt**. Pernits omakorda asus juhtima **Lääne malevat**, vahetades välja kolonelleitnant **Rasmus Lippuri,** kellest sai uus **Pärnumaa maleva** pealik.

ORKAAN KÄIS ÜLE

Novembri viimasest päevast kuni 2. detsembrini kestis Hiiu-, Lääne-, Pärnu- ja Saaremaal üheaegselt suurõppus Orkaan. Harjutati nii konventsionaalset kui mittekonventsionaalset sõjapidamist ja korrakaitseülesannete täitmist. Ühtekokku oli püssi all tuhatkond kaitseliitlast koos Läti vabatahtliku riigikaitseorganisatsiooniga Zemessardze, Kalevi jalaväepataljoni kompaniide ning Politsei- ja Piirivalveameti üksustega.

ASSO PUIDET

NARVA MALEVKOND

NARVAS, VABADUSE LÄTETEL

Novembri lõpus tähistati Narvas Vabadussõja alguse aastapäeva. Just seal toimusid esimesed lahingud ning sai alguse keeruline tee vabaduseni. Narva malevkonna võitlejad osalesid pärgade asetamisel ning pärast seda koos 1 jalaväebrigaadi võitlejate, meie liitlaste ja kohaliku omavalitsusega tehnika ja relvade näitusel. Kõik külalised said soojaks kehakinnituseks sõdurisuppi, mille valmistas Kaitseliidu Narva malevkonna väliköök.

SAKALA MALEV

TORUDE HÄÄL

Sakala maleva tankitõrjerühma võitlejad ei lase oma oskustel ega kahuritorudel rooste minna. Nii viisid nad Kikepera harjutusväljakul läbi laskeharjutused 90 mm tankitõrjekahurist ja erinevatest käsitulirelvadest. Kahurimeeskonnad harjutasid meeskondade koostööd ja relvade rihtimist ning püüdsid sihtmärke tabada 600 ja 800 meetri kauguselt.

VALGAMAA MALEV KÕIGE SPORTLIKUM

Kaitseliidu 2018. aasta spordikalendris oli 10 punktiarvestuslikku spordisündmust ja tulemuste summeerimise järel selgus, et käesoleva aasta üldvõitja tiitel läheb Valgamaa malevale. Valgamaa malev koondas spordivõistlustele 147 osalejat ning triumfeeris võistkondliku võitjana sellistel spordialadel nagu kerge- ja raskejõustik. Teine koht läks Tartu ja kolmas Rapla malevale.

VALGAMAA MALEV

KAS MEIL TEHAKSE VAHET? EI TEHTA, KÕIK SÕLTUB INIMESEST ...

Möödunud aasta oktoobri keskel sai Võrumaa maleva Rõuge-Vastseliina üksikkompanii ülemaks Anu Jõgeva. Vaatame lähemalt, mis inimesega tegemist on.

Tekst: **TOOMAS PIIRMANN**, *vabatahtlik autor*

Anu ja Kaitseliit, kuidas teie teed ristusid?
Minu isiklikus elus oli 2008. aastal suur tragöödia, elu mõte hakkas kaduma ning tekkis tahtmine kuhugi kuuluda. Siis leidsin Naiskodukaitse voldiku ja nii see läks. Kust see tekkis, ei teagi. Aga aktiivne olen olnud organisatsioonis esimesest päevast alates. Läbisin esmalt kiirelt kõik baasõpped, misjärel tekkis võimalus asuda Kaitseliidu valvekompaniis tööle.

Millised proovikivid ees seisid?
Elan Vastseliinas ja seal aktiivseid naiskodukaitsjaid ei olnud. Kaks aastat osalesin aktiivselt üldistes tegevustes ja kaasasin meie piirkonnas Naiskodukaitsesse 40 uut liiget. Nii saabus paras hetk Naiskodukaitse Võrumaa ringkonna Vastseliina jaoskonna loomiseks, mida vedasin eest kuni 2015. aastani. 2012–2013 olin ringkonna instruktor lapsehoolduspuhkuse asendajana. Sel ajal toitlustasime palju kohalikke üritusi, niimoodi saime kogukonda toetada. Asi kasvas nii toredaks, et korraldasime isegi ühele meie liikmele pulmalaua ja mina olin õhtujuht. Lisandus kooliteede turvamine, võistlustel turvalisuse tagamine. Alustasin jaoskonna kroonika kirjutamist, täna jätkub see üksikkompanii ajaloo jäädvustamisena.

Teadaolevalt ei läinud kõik päris lepase reega?
Osalesime nii aktiivselt Võrumaa ringkonna tegevustes, et meile (Vastseliina jaoskonna naistele) heideti seda teinekord lausa ette. Vahel tundus, et meie ja Naiskodukaitse kohaliku instruktori vahelt oli must kass läbi jooksnud. Sedasi sai kahjuks fataalse lõpu minu olemine Naiskodukaitses, mistõttu astusin hoopis Kaitseliidu tegevliikmeks. Eks oma jälje jättis ka see, et teisi meie naisi tunnustati ja mind jäeti tunnustusest alati välja. Mulle ei meeldi silmakirjalikkus, sahkerdamine, ma astun teiste kaitseks alati välja ja lausa võitlen selle nimel. Nii vahel vastuolud tekivadki.

Kuidas tegid valiku ikkagi jätkata, aga juba Kaitseliidu tegevliikmena?
Kaitseliidu tegevliikmeks astumise kasuks valikut langetada oli lihtne, sest Rõuge-Vastseliina üksikkompaniiga olime ikka tegevusi koos planeerinud ja üksteist üritustel toetanud. Juhtus see 2015. aastal. Selleks ajaks olin juba läbinud sõduri baaskursuse, nooremallohvitseri kursuse ja rühma parameediku kursuse, mis sisaldas 124 tundi praktikat kiirabibrigaadiga. Vanasti ei talunud ma verdki. Tänaseks on see minevik, torgin kõiki meeleldi ja õpetan teisigi seda tegema. Olen läbinud Tartu Tervishoiu Kõrgkooli erakorralise meditsiinitehniku eriala ja koolitan sõjaaja üksuste jaomeedikuid Lõuna maakaitseringkonna üksustele. Ise olen Võru kompaniis meedik ja kipun olema ka malevas vabatahtlik meditsiiniinstruktor. Läbitud on sõjakooli meditsiiniinstruktori kursus ja Kaitseliidu kooli esmaabiinstruktori kursus. 2018. aastal olid koolitustel abiks Ukraina lahingukogemustega instruktorid. Samuti teen koostööd Vaba Ukraina liikmetega.

Oled alati tegutsenud hingega ja pühendunult. Kui palju takistusi või murekohti sel teel on olnud?
Rääkides jaomeedikute koolitamise kitsaskohtadest: osalejaid ja tahtjaid jätkub (kursused alati

täis), kuid varustusega peab tegelema liiga palju, asju lihtsalt pole piisavalt, mistõttu paljusid minu meditsiinivahendeid rahastatakse ka eravahenditest. Kahjuks läheb siia liiga palju energiat ja tekib vastuolusid, mis võivad hakata põhjustama minu enda läbipõlemist.

Kogu seda tegevust on tugevalt toetanud kapten Toomas Pindis ja seda jätkab kapten Arvo Kaljapulk. Tegelikult aitab mind kogu Võrumaa maleva staap, mind saadeti isegi B-kategooria autojuhikursustele. Tänu meie aktiivsele tegevusele on meil ja Põlval olemas meditsiinilise võimekusega maastur GD (asjatundjad teavad, mida see tähendab). Olen õnnelik, et raha pole mu elus kunagi suurt rolli mänginud. Olen täna valvur ja, ausalt, selle palgaga ära ei ela. Lisa teenimine pole ka võimalik, sest aeg ja energia kuluvad Kaitseliidu vabatahtlikule tegevusele. Ka reeglid ei võimalda mul kui valvuril käsunduslepinguga maleva heaks töötada. Sestap ongi tihti kahjuks nii, et vanemad lapsed toetavad igakuiselt minu vabatahtlikku tegevust materiaalselt.

Anu – Rõuge-Vastseliina üksikkompanii pealik. Kuidas läks nii, et karmide meeste eestvedajaks sai hoopis naine?
Olin olnud ühe aasta tegevliige, kui kandideerisin üksikkompanii juhatusse eesmärgiga midagi ära teha. Kuna mehed nägid, et olin juba Naiskodukaitses vedur ja selline tegevus jätkus Kaitseliidu tegevliikmena ning vana kompaniipealik ei soovinud nii aktiivselt jätkata, siis tegi kompanii juhatus ettepaneku mulle. Esimene mõte oli, et ma pole enam 16 ja pigem nüüd kui mitte kunagi – nii lihtsalt see nõusolek tuligi.

Küsitud on, kust võtan selle energia. Olen vist loomult tulehark. Lapsi on mul 4 ja üks lapselaps. Iga kordaläinud üritus ja tänu inimeste silmades annavad uue laengu ja motiveerivad edasi tegutsema. Tihti on mul koolitustel kaasas noorem tütar, sellega ei ole korraldajatel ega osalejatel probleemi olnud ja selline inimlik suhtumine on soe. Vean, kaua jõuan, eesmärk on suunata rohkem tähelepanu noortele, et nad kas jääksid meiega seotuks või tuleksid kunagi tagasi. Lähen vahel liialt põlema ja »

MARTIN ANDRELLER

TUNNUSTUSED

- Kaitseliidu teenetemedali III klass
- Naiskodukaitse V klassi Liiliarist
- Kaitseliidu Võrumaa maleva teenetemärk
- Eesti Endiste Metsavendade Liidu mälestusmedal

UNO MINKA

KOMMENTAAR

AARE HÕRN,
seto ülemsootska ja varasem üksikkompanii pealik

Meil on olnud traditsioon, et mehed leiavad endi keskelt uue kompaniipealiku. Anust sobivamat polnud. Arvasime, et tema on parim inimene, kes viib läbi Kaitseliidus alanud põlvkondade vahetuse ning suudab olla järjepidev ja korrektne juht. Oma varasema tegevusega oli ta seda piisavalt näidanud. Naine meie kompanii juhiks - miks mitte? On ju Kaitseliit määramatu jõud ja siit tulevadki head lahendused.

eks vahel ole ka teatud eriarvamusi, aga see viib edasi. Hea, kui vahel tõmmatakse mind tagasi, et asja rohkem läbi arutada. Julgesin võtta juhtimist, sest meil on olemas väga aktiivne tuumik 10–12 mehest, kes on ise hullult head vedurid. Samuti toetavad meie tegevusi mulle lojaalseks jäänud Naiskodukaitse liikmed ja nendega teeme jätkuvalt head koostööd. Jah, osa neist tuli tookord koos minuga ka Kaitseliidu tegevliikmeks.

Tundub, et muuks eluks ei tohiks enam aega jätkuda?

Üritan kõige selle kõrvalt leida vähemalt ühe nädalavahetuse kuus lapselapsele. Hobid: joonistan ja teen ilukirja, kududa kahjuks ei oska, aga sellega tegeleb õnneks mu laps Juuli, kes just koob mulle sokke. Armastan looduses käia, õpin Viljandis Tiibeti akadeemias Tiibeti traditsioonilise meditsiini baaskursusel. Näpud on alati mullas ja kevade ootus ajab kihelema. Astilbed, hostad ja maitsetaimed on lemmikud. Õnneks on mul ka olemas kuskil keegi, kes mõistab mind kui hingesugulane ja hoiab mind rea peal. Vahel küll kasutame vahendajana täiskuud ...

Relvad ja naised – küll juba üpris tavaline kooslus, aga ikkagi?

Miks ma olen sellel rajal? Olin oma pere kolmas tütar, meie isa oli elupõhine jahimees ning väga vihane, et ei sündinud püssikandjast poega. Vanaisa teenis Oru lossis presidendi vahtkonnas ja oli ratsaväes. Arvatavasti on nemad enese teadmata olnud minu elus niiditõmbajad. Mäletan koguni oma vanaisa sõjaväemälestuste kladesid, ta joonistas hästi...

KEEGI MEIST POLE LAHINGUVÄLJAL ÜKSI

Igal erialaüksusel saabub hetk, mil on omandatud kõik baasteadmised. Kui allüksus on aktiivne, hakkab ta seejärel ringi vaatama täiendväljaõppe järele; eriti sellise, kus harjutatakse üksuste koostööd, sealhulgas erialaüksuste omavahelist koostööd.

Tekst: **reservleitnant RAIGO SÕLG**, *Tankipurustajate ninamees*

Ainult oma erialaüksusega isekeskis harjutamisest ei piisa, sest keegi meist pole lahinguväljal üksi. Kui näeme teiste allüksustega üksteist alles lahinguväljal, on juba hilja.

Erineva spetsiifikaga allüksused kohtuvad reeglina vaid suurõppustel – Siil, Kevadtorm ja maakaitseringkondade suurõppused. Neilgi ajab iga allüksus pahatihti oma asja ja on hea, kui lahingusituatsioonide planeerimisel ja plaanide ellurakendamisel suudetakse allüksused tervikuna toimima panna.

Jah, kui näiteks kompanii seab end kaitsesse, siis on plaanis oma koht ja tegevus nii jalaväel, tankitõrjel, pioneeridel, kaudtulel kui kõigil teistel. Seda ehk küll, kuid pärast „esimest pauku“ hakkab igaüks elama oma elu: näiteks jalavägi eemaldub tankitõrjet maha jättes, tankitõrje eemaldub kohta, kuhu ta ka unustatakse, kaudtuli ei saa tagasisidet oma tule mõju kohta.

Pole midagi imestada, kui suurõppuste vaheajal tegeleb iga allüksus vaid iseenda koolitamisega ega harjutagi teistega arvestamist, justkui oleks tegemist suure hulga üksikrühmadega, mis formaalselt kuuluvad ka mingite kompaniide ja pataljonide koosseisu. Aga me pole üksikrühmad – oleme osad suurest pildist ja sellest peab lähtuma ka meie väljaõpe. »

KARRI KAAS

Järgnevalt toon tankitõrje vajadused perioodilisteks koostööharjutusteks teiste allüksustega.

Tankitõrje on selles loetelus esitatud kesksena põhjusel, et see on minu eriala ja kutsumus. Tegelikult võiks iga sõnapaari täpselt samamoodi ka ümber pöörata ning tekitada sellest teise allüksuse keskse vajaduse.

SAAB, KUI TAHTA

Võiks küsida, kust võtta selleks kõigeks aega, sest aeg on eriti vabatahtlikule teatavasti kõige piiratum ressurss.

Olen optimistlik ja arvan, et seda leiaks – näiteks kui selliseid koostööharjutusi planeerida osana tänastest väljaõppeharjutustest, kus mingi allüksus ei-tea-juba-mitmendat korda läheb üksi metsa ühte ja sama asja tegema, et „kinnistada, meelde tuletada, drillida“ vms.

Ka kinnistada, meelde tuletada ja drillida saab nii, et iga kord lisatakse juurde mõni uudne element.

Toon näite õppusest, mida juba mitmendat aastat korraldab Saaremaa malev Tankipurustajate toel.

Viimasel õppusel toetasid sealset tankitõrjekahurirühma kontaktides nii jalavägi, Javelini jagu kui ka miinipildujad. Soomustatud vastasele oli planeeritud õhuluureks droon ja maapealseks termoluureks üks Javelini meeskond, kontrolliti kogu sideskeemi ja kompanii tasandil CASEVAC-i toimimist.

Põhiülesandeks oli teha asi iga aastaga põhipingutusüksusele (tankitõrjekahurirühm) keerukamaks, aga seeläbi ka realistlikumaks. Juba praegu mõtiskleme selle üle, mida järgmisel aastal lisada, et oskusi ja koostöötaset veelgi parandada.

Aga me pole üksikrühmad – oleme osad suurest pildist ja sellest peab lähtuma ka meie väljaõpe.

TANKITÕRJE – TANKITÕRJE

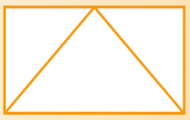

Kaitseliidus on kasutusel mitmesugune tankitõrjerelvastus (Javelin, 90 mm TTK, Carl Gustav), millele võib lisada näiteks kaitseväe Milani-üksused, aga ka tankitõrjemiinid. Viimaseid ei paigalda sugugi ainult pioneerid, see on ka igalt tankitõrjujalt nõutav oskus.

Oluline on mõista, et ükski tankitõrjerelv ei ole teisest halvem ega parem – iga relv on parim, kui kasutatakse oskuslikult ära tema parimaid omadusi, nagu efektiivne tuleulatus, soomustläbistavus, võimalused sihtmärgi tabamiseks ülalt jne.

Selleks, et anda tõeline surmahoop igas olukorras, on vaja vallata erinevate relvade koostööd ja tegevuse koordineerimist. See omakorda eeldab erinevate relvade omavahelise koostöö harjutamist.

Olgu lihtsa näitena esitatud, et kui vastane kasutab erinevat soomust ja sellele lisaks muidki transpordivahendeid, siis on vaja paigutada erinevad relvad ja ühtlasi allüksused selliselt, et Javelini sihtmärgiks ei osutuks 200 m kaugusel asuvad jalaväesoomukid ja Kusti sihtmärgiks 1500 m kaugusel asuvad tankid. Kõnelemata sellest, et TT-le tehtaks ülesandeks lasta „pehmeid“ sihtmärke.

Ülematelt eeldab see head oskust planeerida, mis viib kohe järgmise vajaduseni.

TANKITÕRJE – SOOMUSTATUD „VASTANE“

See ääretult olulise koostöö harjutamine eeldab reeglina koostööd kaitseväe ja liitlastega.

Selleks, et lahinguväljal oskuslikult tegutseda, peab tankitõrjuja teadma vastase soomustaktikat, et mitte leida end olukorrast, kus vastane läheneb sealt, kust ta „minu arvates“ kuidagi läheneda ei tohiks.

Tean oma praktikast küllalt näiteid, kus kohe on jama majas, kui „vastase“ käitumine muutub ebaloogiliseks (ehk selliseks, nagu see tegelikult ongi). Ega vastane pole ju loll kahuriliha – ta teab, milleks tankitõrje on võimeline ja elada tahab temagi; ellujäämiseks ja võitmiseks õpetatakse tedagi.

Eeltoodu saab muidugi alles järgneda sellele, et täiustatakse pidevalt teadmisi võimaliku vastase kohta ka teoorias ja mitte ainult möödunud relvakonflikte arvestades, vaid ka tulevasi ette ennustades.

Miskipärast kaldun näiteks arvama, et me ei saa enam tulevikus nägema olukorda, kus „mööda teed liigub vastase kolonn“ nagu klassikalisel õppusel; hübriidsõjad muudavad täiesti uueks ka tankitõrje ülesanded lahinguväljal.

TANKITÕRJE – JALAVÄGI

Loodan väga, et kui jalaväekompaniid lähevad väljaõppeharjutusele mingi stsenaariumiga, kutsutakse edaspidi kaasa ka erinevaid tankitõrjeüksusi.

See annab mõlemale poolele kogemuse teineteise kõrval tegutsemisest. Kompaniiülem harjutab erinevate tankitõrjevahendite kasutamist, näiteks TACON-printsiibil lisatud Javelini jagu. Ja iga jalaväelane saab aru, mis relv see on ja kuidas see neid aidata saab.

TANKITÕRJE – PIONEERID

Minu kogemuse kohaselt on pioneerid kohati samasugused üksiuitajad ja tegevuse otsijad nagu meiegi.

Tankitõrjujana olen ammu teadvustanud, kui oluline spetsialist lahinguväljal on pioneer. Unistan päevast, mil saan koos pioneeridega, teiste tankitõrjujatega ja jalaväetoega teha mitmepäevase õppuse täismõõdulise tankitõrjetõkkesõlme rajamiseks. Praegu planeerime omi tegevusi enamasti eraldi.

TANKITÕRJE – KAUDTULI

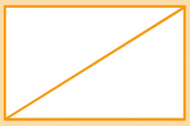

Elu on näidanud, et tulejuhte igale poole ei jagu. Seega peab iga tankitõrjeüksus ise omama vähemalt algtasemel tulejuhtimisvõimega võitlejaid. Sest nii on, et tihtipeale vajab tankitõrjeüksuse (-meeskonna) asukoht ja ülesanne iseseisvat tulejuhtimisvõimet. Kui sellised teadmised olemas, on vaja neid ka vastava ala spetsialistidega kokku harjutada.

TANKITÕRJE – SNAIPRID/ TÄPSUSLASKURID

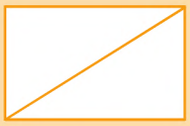

Minu praktikas on parima koostöö näited just sellest, võimalikule vastasele väga palju pahandust tegevast kooslusest.

Jäädes ise suhteliselt märkamatuks, on suure tuletulatusega relvade koostöö ja hea koordineerimise korral võimalik saavutada paremaid tulemusi kui kümneid muid võitlejaid lahingusse paisates.

TANKITÕRJE – ÕHUVAATLUS

Kaitseliidus tänaseks arenenud droonivõimet saab koostööharjutuseks kasutada mitmeti. Droon saab asuda nii enda poolel, kus ta teavitab vastase tulekust või asukohast, kui ka vastase poolel, et peilida välja võimalike varitsuste asukohti. Viimane on eriti oluline just maskeerumisõppes, sest kui tead, et võid olla sulle nähtamatule silmale õhust nähtav, käitud hoopis teisiti. Ja see viimane võtab aega, meeskonnatööd, omi drille jne. Kui seda täna ei harjuta, siis homme ka ei oska.

MARTIN ANDRELLER

LINNALAHING
EHK VÕITLUS ASUSTATUD PUNKTIS

Reeglina väldib vastane linnalahinguid, kui need pole just möödapääsmatud või kui linna kontrollimine annab hädavajaliku eelise. Linnalahingutesse astumine annab kaitsjale juurde palju eeliseid, mida saavad kasutada ka väikeriigid, kuid sealjuures tuleb arvestada ka võimalikke kahjusid.

Tekst: **KERSTIN MARTMAA**, *Põhja maakaitseringkonna CIMIC/PA spetsialist*

Vaadeldes tänapäeva maailma julgeolekuolukorda ning suuremaid asetleidnud relvakonflikte, võib täheldada suurenevat lahingutegevuse mahtu asustatud punktides. See tähendab, et linnad on muutumas lahinguvälja võtmeobjektideks. Linnades asuvad suuremad ning peamised telekommunikatsiooni- ja transpordikeskused, meditsiinikeskused, valitsusasutused, finantsettevõtted, tööstuspiirkonnad, samuti laod kõige eluks vajalikuga, mis annavad linnade kontrollijatele suured logistilised eelised ja muudavad nende haldamise hädavajalikuks, sest linnalahingu eripäraks on ründaja ja kaitsja vaekausside äärmiselt suur kaldumine kaitsja kasuks.

Väikeriigile kaasneb linnalahinguga rohkesti negatiivseid aspekte: raskesti taastatava infrastruktuuri ja materiaalsete väärtuste hävimine, tsiviilelanikkonna suured kaotused. Külades, alevites ja (suur)linnades võitlemine erineb oluliselt võitlemisest avamaastikul. Põhilised erinevused on seotud alasse jäänud tsiviilelanikega ja linnamaastiku keerulisusega – lühikesed distantsid, pimedad alad ja nurgatagused, dimensioonide rohkus ja „metsaga“ võrreldes maapinnast kõrgemal või allpool paiknevad ohud. Seetõttu on tänapäeval olulisteks võtmepunktideks konkreetse territooriumi hõivamisel just asustatud punktid – lageda platsi hoidmine oma kontrolli all on oluline, aga sealt on raske domineerida.

Vastane reeglina väldib linnalahinguid, kui need pole just möödapääsmatud või kui linna kontrollimine annab hädavajaliku eelise. Alternatiivina proovitakse asulad isoleerida ja seejärel on neid kurnamistaktikaga kergem kontrollida ka siis, kui omad jõud pole asulaid veel vastastest puhastanud. Linnalahingutesse astumine annab kaitsjale juurde palju eeliseid, mida saavad kasutada ka väikeriigid, kuid sealjuures tuleb arvestada võimalike kahjudega.

Asustatud punktis / hoonestatud alal kaotavad soomukid, kaudtuli ja õhuvahendid suure osa oma mõjust. Soomukitel on nähtavus ja liikuvus oluliselt väiksem, samuti on soomukitele hoonetest või hoonete kaudu märksa lihtsam ligi pääseda, mis omakorda lihtsustab nende mõjutamist või isegi hävitamist. Kaudtule eest on hoonestatud alal lihtsam varjuda ja kaudtuld on üliraske suunata efekti saavutamiseks täpselt õigesse kohta. Õhuvahendite vaatluse eest varjumine on asustatud punktis lihtne (loe: vähemalt lihtsam kui avamaastikul või metsamassiivis termokaamerate eest peituda) ning hoonetest tingitud pimedad alad on kerged tekkima. Samuti on soomuskolonn asulas TT-relvadega varustatud väikesele üksusele maiuspala.

Väikeriigile kaasneb linnalahinguga rohkesti negatiivseid aspekte: raskesti taastatava infrastruktuuri ja materiaalsete väärtuste hävimine, tsiviilelanikkonna suured kaotused.

Taktikaliselt peab asustatud punktis arvestama alati piiranguid: kolmedimensiooniline võitlusruum (ohud vasakul-paremal-ees-taga, üleval, all); nähtavuse ja tuleulatuse piiratus (hooned takistavad); head varjed ja positsioonid tänu hoonestatusele (keldrid, kõrged korrused, kangialused, kanalisatsioon jne, eriti kaitses olles); tänu tehiskeskkonnale ka ideaalne pinnas igasuguste lõksude, miinide ja muude tõkete tekitamiseks. Snaipritel on linnas samuti hea positsioone leida ja hoida.

Asustatud punktis võideldes väsib üksus vaimselt ja füüsiliselt oluliselt kiiremini kui „põllu peal ringi põrgates“, mistõttu on ründava üksuse roteerimine oluline. Linnalahingut iseloomustab juhtimise keerukus ning olenemata sellest, kui suure üksusega opereeritakse, peab iga mees olema valmis ülemat asendama ja kriitilises olukorras otsust vastu võtma. Kõigele eelnevale lisaks peab arvestama, et linnaruum on pidevas muutumises, mis tähendab, et üksused peavad

KERSTIN MARTMAA

olema võimelised mobiilselt ning vastavalt vajadusele ümber mängima plaane, mis puudutavad varjumist või positsioonide leidmist ning ülesannete täitmist konkreetses alas. Tagalatoetuse ehk laskemoona ja muu varustuse järelvedu on kriitilise tähtsusega, pannes ülematele suure koormuse ka selle arvestamisel – liikumisteed, vedajad, üksustega kontaktiloomine jne.

Tulenevalt üliväikestest vahemaadest on „omade“ ja „vastaste“ vahel väga sageli lihtsalt telliskivisein, sealt aga on nii käsitsivõitlus kui n.-ö CQB-lähenemine (*close quarter battle*, võitlus lühidistantsilt, utreeritult „kiirem/agressiivsem/õigema relvastusega jääb ellu“) ainus meetod edukalt võidelda. Close Quarter Battle on oma olemuselt just see viis, kuidas oma linnalahingut edukamaks muuta – relvastus peab toetama tegutsemist kitsastes oludes, sõduri oskused peavad olema seljanärvini drillitud ja lihvitud, sõduri võimekus tegutseda ainult väikestes, kahe-kolmestes gruppides peab olema hästi kokku harjutatud. Need oskused tulevad vaid reaalselt väljaõppes higistamise käigus. Ja ainult omaenda kindla tiimiga harjutamine annab kõige paremaid tulemusi.

Veebel Reimo Reitsnik kommenteerib linnalahingus kasutatavat relvastust järgmiselt: „Hetkel, vaadates kaitseliitlase relvastust (AG3 sõduri relvana), on tal võimalik hea õnne korral tulistada kaugelt läbi seina vastase pihta. Hoones sees on potentsiaalsel vastasel (on ta siis G-36, Kalašnikovi mõne variandi või püstolkuulipildujaga) eelis juba relva mõõtmetest tingitud võimega seda kiiremini ja efektiivsemalt kasutada. AG3/AK4 on hea relv, kui on vaja kaugelt täpselt lasta, kuid lähidistantsil jääb see aeglaseks ja kohmakaks. Samuti salvemaht – 20 padrunit versus 30 või rohkem ei ole piisav, sest valdav enamik laskudest ei taba tõenäoliselt kedagi, vaid on mõeldud mahasuruva tulena. Mõne ala/ukse/akna/hoone kattetule all hoidmine nõuab päris palju laskemoona, keskmine inimene ei jaksa seda moonakogust kaasas tassida ega jõua ka rühmavanem moona järele vedada. Kaitses olles on sama mure – kui ründava vastase pihta »

tihedamat tuld andes peab salve vahetama poole sagedamini kui ründaja, jäävad sisse tulepausid, mis annab vastasele võimaluse oma rünnakut agressiivsemalt läbi viia. Suurema salve ja väiksema kaliibriga moonaga (= läbistavuselt nõrgem moon) on veel üks pisiasi, mis võib väga olulist rolli mängida – läbi klassikalise ühekordse telliskiviseina ei tungi see moon nii kergelt kui 7,62 mm kaliibriga moon. Distantsid on väikesed ja laskesuund võib mis iganes põhjusel olla näiteks oma rühmakaaslase suunas – oht oma üksusele on väiksem.“

Praeguse varustuse rakmed ajavad asja ära, kuid kitsastes tingimustes kipuvad rakmepaunadega seina- või aknaauku kinnijäävad sõdurid olema pigem reegel kui erand. Soomuskaitsest – Norra kuulivestid on head ja kuulikindla(ma)d, kuid liikuvuse arvelt. Korralikku soomusvesti,

Linnalahingut iseloomustab juhtimise keerukus ning olenemata sellest, kui suure üksusega opereeritakse, peab iga mees olema valmis ülemat asendama ja kriitilises olukorras otsust vastu võtma.

mis annaks ka sõdurile liikuvuse, ei ole aga tegelikult olemas – pole olemas head ja odavat asja ühes tükis. „Kui aga on valida, kas olla üleni soomustatud või pigem liikuvam, siis mina valin viimase – riskid on suuremad, kuid oma tegevusega saan ma oma ohutusse rohkem panustada kui raske soomusega aeglaselt kulgedes. Killuvest kui selline ei toimi, soomusplaatidega vestid aitavad vastase tule all paremini ellu jääda,“ leiab veebel Reitsnik.

Aitab muidugi üldse otsetule alla jäämise vältimine, aga kassi ja hiire mängus ei ole üldiselt eriti palju valida – **kaitsja valib koha, ründaja valib aja**.

Et muuta linnalahingu väljaõpet efektiivsemaks, toob veebel Reitsnik välja ettepanekud: „Nii relvastuse kui varustuse osas tuleks muuta linnalahingusse sobilike või planeeritud üksuste varustust: relvad väiksemad, kompaktsemad, suurema salvega. Soomustatus maksimaalne, et tagada võimalikult suur mobiilsus. Vestid rakmete asemel annavad samuti suurema mobiilsuse ning kiiremad drillid kasvõi relva ümberlaadimisel. Termokaameratest vastase kergemaks avastamiseks ja kujulaengutest seintesse/ustesse aukude tegemiseks ei hakka üldse rääkimagi.“

SILVER HINNO

Veebel Reimo Reitsnik jätkab: „Temaatilist väljaõpet läbi viies kasutan väga palju *airsoft*-relvi (M4 mudelit). Tõsi, tabelrelvaga AG3 on sel vähe sarnasust ning *„train as you fight“* põhimõttele käin ma sellega risti vastu, kuid softi eelis on, et sa saad oma tulistamisega reaalselt mõjutada vastast ja vastupidi. Ei, softi AG3-ed või AK-4-d ei ole nii vastupidavad, samuti peaks uus kaitseväe põhikäsirelv olema M4 platvormil. Järeldan kõhutunde järgi, et kui Tallinna malev tuttuusi relvi ei saagi, siis Tallinna eripära tõttu tulevad Galilid tagasi, mis on asulakaitses suur samm edasi. Paukmoona kasutamisest – paukmoon tekitab pauku ja segab tsiviilelanikkonda, eriti kui harjutada asustatud punktides. Samuti ei saa võitleja oma paukpadruniga sooritatud lasu kohta tagasisidet. Juhtimisdrille ja üksuse hääleketti, tõsi, aitab paukmoon paremini treenida, *airsoft* on seevastu odavam ja kuulid biolagunevad – ei nõua ka „kestakorjamist“.“

Tallinna malevale on linnalahingu harjutamine nii kaitse kui rünnaku seisukohast üliioluline, sest peame olema võimelised: a) võtma vajadusel „rohemehikeste“ käest tagasi vajalikud hooned, kompleksid, asutused jne; b) suutma kaitsta sõlmpunkte, olulisi hooneid; c) suutma asulaid ja linnarajoone enda käes hoida ning kontrollida; d) tegelema ka tsiviilelanikkonna kaitse ning igapäevaprobleemide lahendamise, patrullimise, julgeoleku tagamisega.

„Rohelise taktika“ ehk metsatarkustega asulas kaua edukalt ei püsi.

MIKS PEAB PÕHJA MAAKAITSERINGKOND ÕPPIMA, HARJUTAMA JA ARENDAMA VÕITLUST ASUSTATUD PUNKTIS?

Põhja maakaitseringkonna ülem ning Tallinna maleva pealik kolonelleitnant Janno Märk: „Kui räägime hübriidkonflikti võimalikkusest, peavad Põhja maakaitseringkonna üksused olema valmis toetama juba madala intensiivsusega kriisis või eskaleeruvas kriisis siseministeeriumi sisekaitseliste ülesannete täitmisel.“

Meie põhieesmärk on kaitsta Eesti riiki ja elanikkonda. Võimaliku konventsionaalse konflikti korral on Põhja maakaitseringkonna peamine ülesanne kaitsta Põhja-Eestit, sealhulgas Eesti kõige suuremat linnastunud ala, ning toetada elanike vastupanuvõime ja kaitsetahte säilimist. Vajadusel peame olema valmis toetama ka PPA-d ulatusliku evakuatsiooni läbiviimisel.

Kolonelleitnant Janno Märk kommenteerib asustatud punktis võitlemise väljaõppe vajadust: „Peame arvestama linnakeskkonnas peetavate lahingute osakaalu kasvuga nii lähemas kui kaugemas tulevikus. Nõustun USA armee staabiülema kindral Mark A. Milley seisukohaga ühes tema hiljutises artiklis, kus ta ütleb, et tulevik, mis meie ees seisab, on tunduvalt komplekssem kui see, milleks USA oma vägesid pärast 11. septembri rünnakuid on ette valmistanud. Milline on järgmise konflikti iseloom ja milleks peame oma relvajõude ette valmistama, on keerulised küsimused. Tuleviku sõdade kohta toob kindral Milley välja kaks suurt trendi:

1) sajandi keskpaigaks on orienteeruvalt ⅔ maailma populatsioonist koondunud linnadesse või nende lähiümbrusesse, mis tähendab, et kui meie operatsioonikeskkond muutub, peavad muutuma ka meie armeed. See tähendabki, et peame arvestama lahingutegevuse osakaalu suurendamisega linnakeskkonnas;
2) lähitulevikus näeme väga kiiret robootika, autonoomsete süsteemide ja mehitamata süsteemide kasutuselevõttu maismaadomeenides. Mõlemaid aspekte peame Põhja maakaitseringkonnas arvesse võtma oma relvajõudude arendamisel.“

Need trendid on Tallinna malevale väga relevantsed, sest ⅓ Eesti elanikkonnast on koondunud Tallinnasse ja selle lähiümbrusesse. Põhja maakaitseringkonnas peame end ette valmistama linnakeskkonnas opereerimiseks nii konventsionaalselt kui asümmeetriliselt ning varustama meie hästi väljaõpetatud meeskondi uute tehnoloogiatega. Selleks on Tallinna maleva pealikul kolonelleitnant Janno Märkil plaanis alustada täiendavat koostööd Eesti Kaitsetööstuse Liiduga, et viia allüksuste väljaõpe vastavusse võimalike tulevikutrendidega.

Detsembri alguses Tallinnas toimunud Kaitseliidu ja PPA ühisõppusel Põhjatäht 2018 harjutasid PPA ja Kaitseliit sisekaitseõppuse raames koostööd sisejulgeoleku tagamisel rahuaja tingimustes ja rahuaja õigusruumis, harjutasime hübriidstsenaariumi. See on väga kompleksne operatsioonikeskkond, kus jõukasutamise eeskirjad on oluliselt piiratud, ja siin tuleb vastu võtta olukorrapõhiselt väga keerulisi otsuseid.

„Olen õppusega rahul seetõttu, et suutsime vastutegevuse poole pealt luua väga tõetruu lahinguruumi ja operatsioonikeskkonna,“ selgitab kolonelleitnant Märk. „Õppuse raames toetasime politseid objektikaitse, maa-ala julgestuse ja avaliku korra tagamise ülesannete täitmisel nii Toompea kvartalis kui Lasnamäel. Allüksuste tegevusest sai palju olulisi elemente läbi harjutatud ning kaardistasime mitmed õpituvastused, kust on hea edasi minna, et lasta oma üksustel harjuda tegutsemisega elanikkonna keskel ja elamukvartalites.“

Peame end ette valmistama linnakeskkonnas opereerimiseks nii konventsionaalselt kui asümmeetriliselt ning varustama meie hästi väljaõpetatud meeskondi uute tehnoloogiatega.

MAAKAITSERINGKONNAD – MIDA SA NEIST TEADMA PEAKSID

Tulenevalt riigikaitse arengukavast ja Kaitseliidu seaduse muudatustest on alates esimesest jaanuarist Kaitseliidus neli maakaitseringkonda. Miks? Kes mind käsutama hakkab? Kas minu töökoht jääb alles? Neile ja teistele küsimustele leiad vastused allpool.

Tekst: **LEA VAINULT**,
Kaitseliidu peastaabi üldosakonna juhataja

MAAKAITSE?

Riigikaitse arengukava iseenesest ei ava maakaitse täpsemaid ülesandeid ja sisu. Küll aga teeb seda Kaitseväe põhimäärus, kus alates läinud aasta suvest on kirjas, et maakaitse on kaitseväe sõjaaja üksus, mille põhiülesanne on oma vastutusalas planeerida ja teostada koosseisus olevate ja ajutiselt allutatud üksustega sõjalisi operatsioone.

Maakaitse koosseisus on neli territoriaalset maakaitseringkonda, mis on pataljoni ekvivalendid. Kaitseliidule on planeerimisdokumentidega püsitatud ülesanne valmistada kaitseväele ette maakaitset, mida tehakse siis malevate sõjaväelise väljaõppe kaudu.

MIKS?

Et juhtimine rahu-, kriisi- ja sõjaajal oleks võimalikult ühesugune, lihtsamini mõistetav ja rakendatav, oligi mõistlik luua Kaitseliidu struktuuri maakaitseringkonnad. Selliselt on võimalik paremini korraldada kaitseväele ettevalmistatavate sõjaliste võimete ettevalmistamist ja juhtimise üleminekut sõjaseisukorras. »

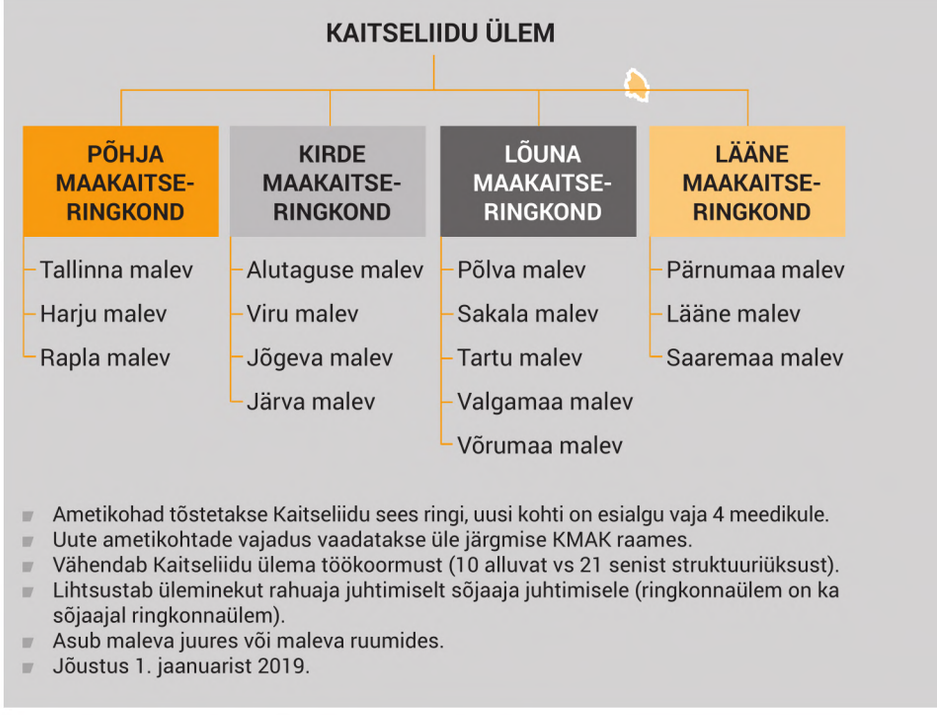

- Ametikohad tõstetakse Kaitseliidu sees ringi, uusi kohti on esialgu vaja 4 meedikule.
- Uute ametikohtade vajadus vaadatakse üle järgmise KMAK raames.
- Vähendab Kaitseliidu ülema töökoormust (10 alluvat vs 21 senist struktuuriüksust).
- Lihtsustab üleminekut rahuaja juhtimiselt sõjaaja juhtimisele (ringkonnaülem on ka sõjaajal ringkonnaülem).
- Asub maleva juures või maleva ruumides.
- Jõustus 1. jaanuarist 2019.

KAITSELIIDU STRUKTUUR VAHEJUHTIMISTASANDIGA

Ringkond:
- Ei ole liikmeid.
- Ei ole kollegiaalseid organeid.
- Funktsioonideks ja ametikohtadeks on:
  – luure- ja julgeolekuohvitser,
  – personaliohvitser,
  – tsiviil-militaarkoostöö spetsialist,
  – sideülem,
  – operatiivohvitser,
  – tagalaülem,
  – meditsiiniõde,
  – ringkonnaveebel.
- Korraldab sõjaväelist väljaõpet.
- Valmistab ette kaitseväe sõjaaja võimeid (sh plaane).
- Koostab ringkonna sisekaitseplaane.
- Teeb koostööd PPA, PA jt jõustruktuuridega.
- Koordineerib Kaitseliidu seaduses § 4 lg 2 sätestatud kaasumisi.

Malev:
- On liikmed.
- On kollegiaalsed organid.
- On Naiskodukaitse ja noored.
- Võtab vastu / annab välja liikmeid.
- Korraldab maleva tasemel väljaõpet (kuni kompanii tasemeni).
- Korraldab sporditegevust.
- Täidab Kaitseliidu seaduses § 4 lg 1 sätestatud ülesandeid.

Maakaitse on kaitseväe sõjaaja üksus, mille põhiülesanne on oma vastutusalas planeerida ja teostada koosseisus olevate ja ajutiselt allutatud üksustega sõjalisi operatsioone.

Teine, Kaitseliidu enda struktuurist tulenev põhjus on Kaitseliidu ülemale vahetult alluvate struktuuriüksuste vähendamine. Kui varem oli ülema vahetus alluvuses 21 stuktuuriüksuse juhti, siis nüüd ainult 10 (4 maakaitseringkonna pealikku, peastaabi ülem, kooli pealik, küberkaitseüksuse pealik, nais- ja noorteorganisatsioonide juhid). See vähendab oluliselt Kaitseliidu ülema halduskoormust ning võimaldab teatud teemasid koondada maakaitseringkonna tasandile, tagades ressursside kõige parema kasutuse. Näiteks ei ole riigil (sh kaitseväel) ressurssi, et komplekteerida 15 malevas mitmesuguseid erialaametikohti (nagu pioneer või meedik või julgeolekuohvitser) ja anda liikmetele nendes valdkondades kvaliteetset väljaõpet. Kui aga teha seda koondatult, on tulemus kindlasti parem ja ka inimeste koormus jaotub ühtlasemalt.

JUHTIMINE LÄHEB KEERULISEMAKS?

Juhtimine muutub pigem selgemaks ja arusaadavamaks. Just nimelt selles võtmes, et inimeste ülesanded on samad, olenemata riigis väljakuulutatud olukorrast (rahuaeg, kõrgendatud valmisolek, sõjaseisukord).

Täna ütleb riigikaitseseadus, et mobilisatsiooni ja sõjaseisukorra ajal täidab malevapealiku ametikohale nimetatud tegevväelane oma Kaitseliidu seaduses ja selle alusel antud õigusaktides sätestatud ülesandeid. See tähendab seda, et malevapealik ei liigu kaitseväe sõjaaja ametikohale, vaid täidab edasi oma rahuaegseid ülesandeid, lihtsalt mahud on teised.

Näiteks ilmselt ei keskenduta mobilisatsiooni korral niivõrd kehakultuuri arendamisele ja noorteorganisatsioonide toetamisele, vaid rohkem objektikaitsele ja sõjaliste võimete ettevalmistamisele.

Maakaitseringkondade pealikud aga ongi mõeldud rahuaegse ning kriisi- ja sõjaaegse juhtimise ühtlustamiseks. See inimene, kes vastutab rahuajal üksuse ettevalmistamise eest, on sõjaajal ka selle ülem.

VÄIKSEMATE MALEVATE TÄHTSUS KAOB?

Viimastel aastatel on Kaitseliidus toiminud põhimõte, kus Kaitseliidu ülem on neljale malevapealikule (Tallinn, Pärnumaa, Tartu, Viru) volitanud õiguse koordineerida teatud malevates sõjaväelise väljaõppe läbiviimist (riigikaitse arengukava rakendamist). Nii on antud neljale malevapealikule võrreldes ülejäänud üheteistkümnega oluliselt suuremad õigused. Ülesande täitmise efektiivsuse ja ressursi otstarbeka kasutamise mõttes on see ennast õigustanud, kuid ikka ja jälle tõstatuvad küsimused, nagu „mis mõttes üks malev on olulisem?“ ja „kas tal on päriselt ka õigus mind just selles küsimuses käskida?“.

Aastaid tagasi proovis Kaitseliit nn vahejuhtimistasandit luua keskkogu otsusega, määrates ära juhtmalevad, kellel oli siis õigus oma vastutusalas olevaid teisi malevaid teatud küsimustes juhtida. See projekt ei hakanud korralikult tööle, seda muudatust ei viidud kunagi seaduse tasandile ning see sumbus aastatega. Praeguse vahejuhtimistasandi loomisega viiakse kõik malevad võrdsesse seisu, kõigil on täpselt samad õigused ja kohused, nii nagu need on kodukorraga ette nähtud. Ükski malev ei juhi teist malevat, kellelgi pole suuremat võimu.

MIS ON MAAKAITSERINGKONNA PEALIKU ROLL JA ÜLESANDED?

Maakaitseringkonna ülesanne on kaitseväe sõjaaja koosseisu kuuluvate maakaitse allüksuste (sealhulgas võitlusgruppide) ettevalmistamise korraldamine ja kriiside puhul kaasumise juhtimine.

Maakaitseringkonna pealik juhib malevaid osas, mis puudutab:

- sõjaliste võimete ettevalmistamist;
- osalemist elanike turvalisuse suurendamises ja tagamises;
- tegevliikmetele sõjaväelise väljaõppe andmist.

Maakaitseringkonna pealik vastutab selle eest, et kõik ringkonnas ettevalmistatavad kaitseväe sõjaaja üksused vastaksid nõuetele. Teiste riigiasutuste abipalvete saamisel koordineerib ringkonnapealik ka nende täitmisele kaasumist. Näiteks kui Tallinna lennujaam on vaja kinni panna, siis teeb seda Põhja MKR pealik oma malevatega. Kui lõunapiir on vaja taastada, siis ilmselt koordineerib Lõuna MKR pealik ja võimalik, et kaasatud on ka Lääne MKR malevad.

Siin ei ole mõeldud kadunud seenelise otsimist, vaid suuri kaasamisi, kus on olemas ametlik abipalve ja Vabariigi Valitsuse korraldus. Maakaitseringkondade pealikud hakkavad ses osas koostööd tegema PPA prefektuuridega ja Päästeameti regionaalse jaotusega. Seeneliste otsingutega ning väikese mahuga lokaalsete kriiside lahendamisega tegelevad jätkuvalt kohapealsed malevapealikud.

MIS SIIS MALEVAPEALIKU ÜLESANDEKS JÄÄB?

Mis puudutab muud koolitust ja väljaõpet, samuti sporditegevust ning nais- ja noorteorganisatsioonide toetamist, siis seda jääb planeerima ja teostama malevapealik. Malevapealik tegeleb liikmete värbamise ja nende vastuvõtmise või väljaarvamisega. Maleval on kollegiaalsete organite kaudu duaalne juhtimine.

Ka jääb malev edasi oma liikmetele sõjaväelist väljaõpet läbi viima. Lihtsalt teatud erialade väljaõpe on ressursipuudusel otstarbekas viia ringkonna tasemele. Aga näiteks sõdurioskuste kursust viib enamjaolt läbi ikka malev ise. See ei välista muidugi, et uute liikmete vähesuse korral võib mitu malevat oma väljaõpet ühildada ja lasta seda maakaitseringkonnas koordineerida.

VARUSTUS – KES SELLE KORRALDAB?

Maakaitseringkond tegeleb koosseisu- ja varustustabelites ette nähtud varustuse korraldamisega ringkonda jäävate sõjaaja üksuste ulatuses, mida valmistavad ette malevad.

Sõjaaja üksustele eraldatud varustuse kasutuselevõtmine toimub vastavalt

Praeguse vahejuhtimistasandi loomisega viiakse kõik malevad võrdsesse seisu, kõigil on täpselt samad õigused ja kohused, nii nagu need on kodukorraga ette nähtud. Ükski malev ei juhi teist malevat, kellelgi pole suuremat võimu.

kasutus- või võõrandamislepingu alusel. Kaitseväe poolt eraldatud varustuse kasutus on määratud üldjuhul maakaitseringkonna või funktsiooni täpsusega (erandjuhul üksuse täpsusega). Varustuse eraldab toetuse väejuhatus maakaitseringkonnale, seejärel teeb MKR määramisettepaneku Kaitseliidu ülemale.

MALEVA VARAST SAAB MAAKAITSERINGKONNA VARA?

Malevate vara kasutust korraldab täna ja tulevikus ikka malev. Täna maleva valduses olevat omatulu, sealhulgas kinnisvara, ära ei võeta. Maakaitseringkonnale nähakse ette võimalus teatud osas olla rahaliste vahendite käsutaja ning vara eest vastutaja, seda siis keskjuhatuse poolt määratud jaotuses. Teoorias võib see tähendada, et maakaitseringkonnal ei ole oma vara ega oma eelarvet. Samas näiteks on igati loogiline, kui ringkonnataseme õppused (nt Hunt, Põhjakonn) planeeritakse ja eelarvestatakse maakaitseringkonnas.

Maleva valduses olevat kinnisvara saab jätkuvalt võõrandada ainult maleva juhatuse nõusolekul ja keskkogu otsusega, nii et selles küsimuses jääb kehtima kollegiaalne juhtimine ja maakaitseringkonnad siin rolli ei mängi.

KAS LIIKMEMAKSU KASUTAMIST HAKKAB OTSUSTAMA MKR?

Maakaitseringkondadel ei ole liikmeid ega kollegiaalseid organeid. Nagu näiteks koolil või peastaabil, nii on ka maakaitseringkonnal ainult palgaline koosseis. Seega ei saa maakaitseringkonna pealik sekkuda malevate kollegiaalsete organite tegevusse või liikmete vastuvõtmise ja väljaarvamise protsessi, sümboolika kujundamisse ega omatulu kasutamisse. Maleva omatulu (sh liikmemaksude) kasutamine oli, on ja jääb maleva kollegiaalsete organite otsustada.

AGA MAAKAITSERINGKONDADE SÜMBOOLIKA?

Samamoodi nagu teised struktuuriüksused, saavad ka maakaitseringkonnad oma põhimäärused, kus on täpsemalt kirjas ringkonna struktuur ning ülesanded. Põhimäärused kinnitab Kaitseliidu ülem. Maakaitseringkonnal võib olla oma sümboolika, eraldusmärgid ja teenetemärgid, kui keskjuhatus nii otsustab.

MILLISED AMETID MAAKAITSERINGKONNA JUURDE LUUAKSE?

Maakaitseringkonnas komplekteeritakse kindlasti järgmised kohad: CIMIC, tervishoiutöötaja, ringkonna personaliülem, ringkonna sideülem, ringkonna veebel, ringkonna tagalaülem, operatiivohvitser, luure- ja julgeolekuohvitser. Eeltoodud ametikohad on seni kuulunud nn ringkonnamalevate (s.t Tallinna, Pärnumaa, Tartu, Viru maleva) koosseisu ning oma iseloomult ja funktsioonilt peavad katma kogu ringkonna vajaduse. See tähendab, et näiteks CIMIC-u spetsialist, tervishoiutöötaja, luure- ja julgeolekuohvitser peavad omas valdkonnas tagama kõigi vastavate maakaitseringkonnas asuvate malevate ühtemoodi teenindamise, olgu selleks siis maa-alade kooskõlastamine õppuse ettevalmistamise faasis, koolitus riigisaladuse teemal või ravimite käitlemine.

AGA AMETIKOHAD, MIDA MALEVATES POLE?

Maakaitseringkondade ülejäänud ametikohtade (nt referent, väljaõppeinstruktor) komplekteerimine on pikemaajaline tegevus, millega algust tehakse aastal 2019, kuid mis võtab ilmselt aega vähemalt 3–5 aastat.

Kui eelnevas loetelus toodud ametikohad tulevad konkreetsetest malevatest, siis ülejäänud ametikohad luuakse kogu Kaitseliidu arvelt, st vaadatakse üle kõigi struktuuriüksuste ametikohad ning jooksvalt vaadatakse, milliseid kohti saab MKR-i ümber tõsta.

KAS NÕNDA VÕIB TEKKIDA AMETNIKE DUBLEERIMINE?

Malevad jäävad edasi tegelema liikmeskonnaga ning kuni sõjaaja kompaniitaseme väljaõppe ja ettevalmistusega.

Maakaitseringkondade vahejuhtimistasandi loomisega kaasnevalt tuleb Kaitseliidu-siseselt optimeerida tänaseid peastaabi ja malevate palgaliste koosseise, et tagada proportsionaalne kooskõla liikmeskonna suuruse ja ülesannetega.

KUS MAAKAITSERINGKONNAD ASUMA HAKKAVAD?

Kaitseliidul ei ole esialgu kavas soetada või üürida eraldi ruume maakaitseringkondade tarbeks. Selleks puuduvad eelarves vahendid. Alustuseks jäävad MKR-id malevate pinnale. Samamoodi, nagu malevate juures on nais- ja noorteorganisatsioonid, Harju maleva juures on ruumid küberkaitseüksusele ning osa peastaabi funktsioone asub Tallinna maleva taristul. Selline taristu ristkasutus nõuab kõige vähem lisakulutusi ja võimaldab keskenduda rohkem sisule kui vormile.

KAS KÕIK MAAKAITSERINGKONNAD HAKKAVAD TÄIES MAHUS TÖÖLE KOHE AASTA ALGUSEST?

Maakaitseringkonnad rakendatakse tööle järkjärgult. Kõiki maakaitseringkondi kohe ja täies mahus ei komplekteerita. Seaduse järgi on küll kõik neli maakaitseringkonna kehandit alates 1. jaanuarist 2019 olemas, kuid tegelikkuses võtab nende töölehakkamine veel aega.

KOMMENTAAR

Kindralmajor
MEELIS KIILI
Kaitseliidu ülem

Eduka riigikaitse üheks põhialuseks on see, kui riigikaitse organisatsiooni sõja- ja rahuaja struktuurid on maksimaalselt ühtlustatud.

Esimesest jaanuarist kehtima hakanud Kaitseliidu rahuaja struktuuri täiendus annab võimaluse kujundada meie organisatsiooni ülesannete täitmine oluliselt efektiivsemaks. See on vastavuses üldtuntud ja praktikas edu toonud juhtimispõhimõttega, et vahetute alluvate hulk on maksimaalselt seitse. Loodud vahejuhtimistasand võimaldab edukalt ellu rakendada detsentraliseeritud juhtimist ilma fookust kaotamata.

Ohtu, et side Kaitseliidu ülema ja malevate vahel katkeb, ei ole, sest ringkonna ülesanne on planeerida ja juhtida Kaitseliidu operatsioone. Side malevatega säilib Kaitseliidule omase duaalse juhtimise kaudu.

Ringkonnastaapidel ei ole valitavaid juhtorganeid, mistõttu nad on pelgalt ülema töövahendiks. Malevad keskenduvad tööle vabatahtlikega ning vahendavad nende tagasisidet Kaitseliidu ülemale ja tema tööorganile Kaitseliidu peastaabile.

FOTO: KAIDI PETERKOP

KAITSELIIT JA AJATEENISTUS: KAS EELHÄÄLESTUS MÕJUTAB AJATEENISTUST?

Eri tasanditel on palju arutletud selle üle, mil määral tuleb noorele ajateenistuse läbimisel kasuks kuulumine Noorte Kotkaste või Kaitseliidu ridadesse. Püüame oma kirjutises sellele küsimusele vastata.

Tekst: **KAIRI KASEARU**, **TIIA-TRIIN TRUUSA**, *Tartu Ülikool, SJKK*

Kui üldiselt arvatakse, et varasemad kokkupuuted riigikaitse valdkonnaga suurendavad tulevaste ajateenijate motivatsiooni ja neil on tänu sellele juba mõned vajalikud teadmised ja oskused olemas, siis on ka neid, kes toovad esile, et Kaitseliidu ja kaitseväe toimimise lähtealused on erinevad ning vabatahtlikult riigikaitses osalemine on midagi muud kui ajateenistus. Nende seisukoht on, et kuna organisatsioonide toimimispraktikad on erinevad, siis tuleb vabatahtlike kaitseorganisatsioonidega kokku puutunud noori ajateenistuses ümber õpetada. Sellest diskussioonist lähtuvalt püüame uuringuandmetele tuginedes välja selgitada, millise eelhäälestusega tulevad noored teenistusse ja kuidas see nende ajateenistuse läbimist mõjutab.

2016. aastal alustasid Tartu Ülikool, Tervise Arengu Instituut ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused kompleksuuringut[1], mille läbiviimist toetas rahaliselt kaitseministeerium. Kompleksuuringu käigus küsitletakse igal aastal juuli eelkutsel ja oktoobri põhikutsel ajateenistust alustanud ajateenijaid ning küsitlus viiakse läbi kahes etapis – teenistuse alguses ja lõpus. Meie eelnevad analüüsid on näidanud, et teenistusse asuvate ajateenijate meelestatusel on väga suured erinevused[2], teenistusega kaasnevad mitmesugused hirmud[3] ning ennetähtaegset väljalangemist ajateenistusest on võimalik seletada nii tervislike[4] kui ka sotsiaalsete ja psühholoogiliste[5] põhjustega. Neist põhjustest üks kõige olulisemaid on ajateenija üldine meelestatus ajateenistusse tulles. Sellest tulenevalt oleme lähemalt vaadanud, kuivõrd ajateenijate eelnev kokkupuude riigikaitseliste organisatsioonidega kujundab nende ajateenistusse astumise meelsust ja ajateenistuse läbimist. Sellele küsimusele keskendume ka alljärgnevalt.

Militaarvaldkonnas on oluliseks mõisteks kujunenud sidusus, millega kirjeldatakse pigem väikeste gruppide (nt rühma) sisemist sidusust. Vähem on keskendutud sidususele meso- ja makrotasandil – sidususele organisatsioonide vahel ning üldisele sidususele ühiskonnaga ja ühiskonnas[6]. Seetõttu ei keskendu meiegi mitte rühma kui üksuse sidususele, vaid sellele, mil määral ajateenistusele eelnenud kokkupuude militaarvaldkonnaga (riigikaitseõpetuse tundides käimine, Kaitseliidu ridadesse kuulumine, noorkotkaste tegevuses osalemine) on märk suuremast sidususest kaitsevaldkonnaga, mis kujundab suurema valmisoleku panustada riigikaitsesse, sh läbida ajateenistus.

Järgnev analüüs põhineb 2017. aastal ajateenistust alustanud ajateenijate andmetel, kes arvati reservi 2018. aasta juunis. Kokku vastas mõlemale küsitluslainele (teenistuse alguses ja lõpus) 1826 ajateenijat, nendest 411 ajateenijat (23% kõigist vastanutest) on märkinud, et nad on kuulunud või kuuluvad mõnda riigikaitse või sisejulgeolekuga seotud organisatsiooni, nagu Kaitseliit, Noored Kotkad, Naiskodukaitse, Kodutütred, vabatahtlikud päästjad, abipolitseinikud.

Analüüs näitab selgelt, et riigikaitselise või sisejulgeolekuga seotud taustaga ajateenijate seas on proportsionaalselt rohkem neid, kes tulid ajateenistusse isikliku avalduse alusel. Samuti on nende hulgas rohkem neid, kes on ajateenistuse lõpus veendunud, et nad tuleksid teenistusse isegi siis, kui ajateenistus oleks Eestis vabatahtlik. Samuti ilmneb, et riigikaitselise taustaga ajateenijatest hindab 69% ajateenistust riigi julgeoleku tagamiseks vajalikuks, samal ajal kui ülejäänute seas on sellise arvamusega ajateenijate osakaal vaid 57% (vt joonis 1). Seega võib öelda, et kui ajateenija on enne ajateenistust rohkem seotud ja hõivatud riigikaitselise orientatsiooniga ühendustega, siis on nad ajateenistuse suhtes positiivsemalt »

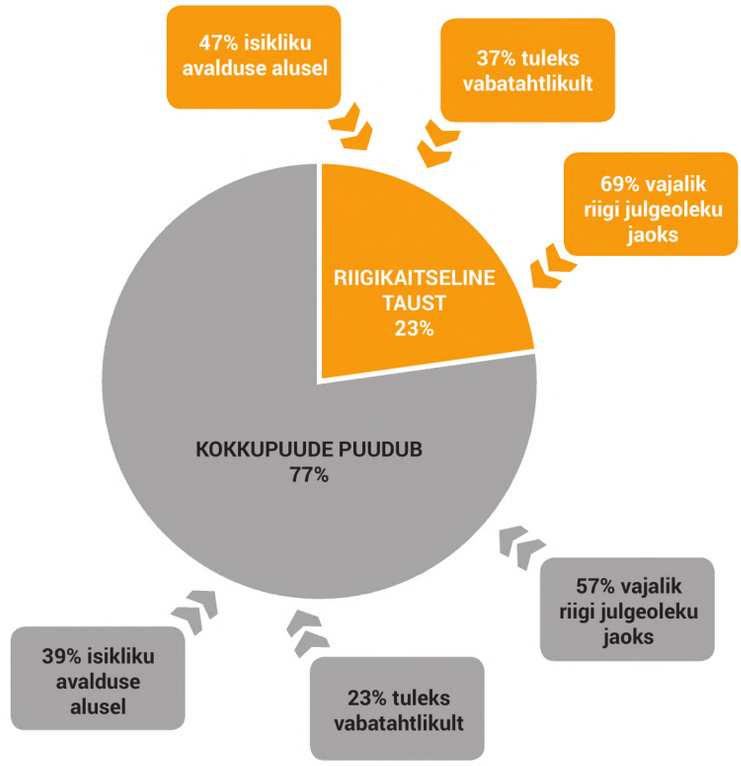

Joonis 1. Ajateenijate jagunemine vastavalt eelnevale kuuluvusele või mittekuuluvusele riigikaitse ja sisejulgeolekuga seotud organisatsioonidesse ning ajateenistusse astumine ja hoiakud.

meelestatud ning me võime rääkida positiivsest eelhäälestusest ja valmidusest riigikaitses osalemiseks.

Eelneva põhjal võib nii mõnelgi lugejal tekkida küsimus: kas ja kuivõrd tasub ajateenistusele eelnev suurem seotus kaitsevaldkonnaga end ajateenistuse jooksul ära?

Sellele küsimusele vastamiseks analüüsisime, millise hinnangu annavad ajateenijad ajateenistusele teenistuse lõpus, millise auastmeni on nad jõudnud ja kas nad soovivad edaspidi jätkata tegevteenistuses.

Ajateenistuse lõpus paluti ajateenijatel hinnata, kuivõrd rahul on nad kogu teenistusega. Kõigist ajateenijatest oli oma teenistusega rahul 36%, kuid nendest ajateenijatest, kel oli riigikaitsega seotud organisatsioonidesse kuulumise kogemus, jäi oma teenistusega rahule 40%. Seega rahulolu oli mõne protsendipunkti võrra kõrgem kui eelneva riigikaitselise kogemuseta ajateenijatel. Ajateenistusega üldiselt rahule jäänute kõrval on aga suhteliselt palju rahulolematuid (44% kõigist ajateenijatest). Võrreldes varasema riigikaitselise kogemusega ja kogemusteta ajateenijaid, selgub, et teenistusega ei ole rahul kolmandik

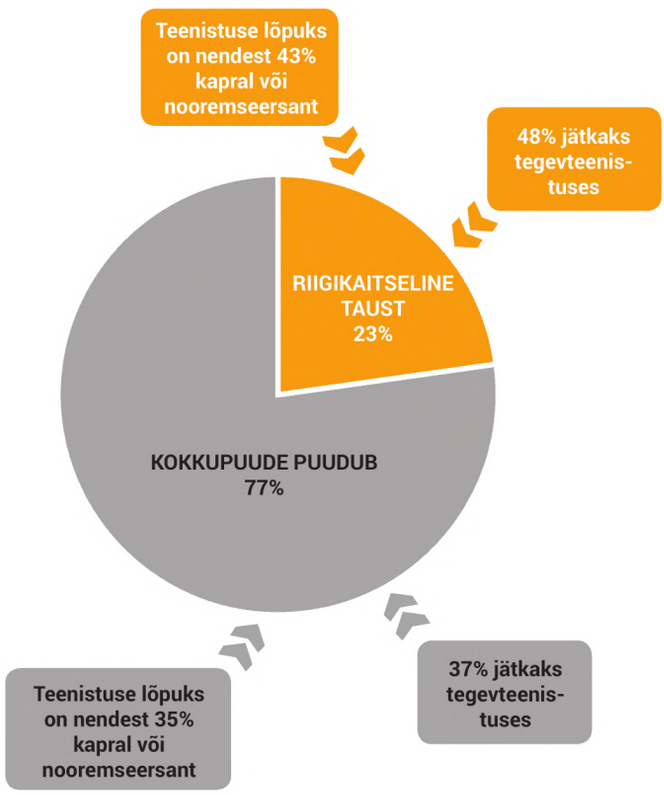

Joonis 2. Riigikaitse või sisejulgeolekuga seotud organisatsiooni kuuluvuse mõju teenistuses saavutatud auastmele ning valmisolekule tegevteenistuses jätkata.

Militaarvaldkonnas on oluliseks mõisteks kujunenud sidusus, millega kirjeldatakse pigem väikeste gruppide (nt rühma) sisemist sidusust.

varem riigikaitselisse organisatsiooni kuulunud ning 45% neisse mitte kuulunud ajateenijaist.

Lisaks rahulolule on võimalik vaadata ka seda, kui edukad on erineva taustaga ajateenijad ajateenistuses. Joonis 2 illustreerib liikumist ajateenistusse, selle läbimisel saavutatud auastet ning valmidust jätkata tegevteenistuses. Uuringu tulemused toovad esile, et julgeolekuga seotud organisatsioonidesse kuulunuist on ajateenistuse lõpuks reamehe staatuses 57% ning mittekuulunuist 65%, seega kaprali ja nooremseersandi auastmeni jõudnute osakaal on suurem nende ajateenijate seas, kes tulid teenistusse eelneva kaitsealase organisatsioonilise kuuluvuse kogemusega. **Seega võib öelda, et eelnev kogemus suurendab šansse jõuda ajateenistuses kõrgemale auastmele.**

Võib eeldada, et ajateenistuse edukalt läbinud ajateenijatele on üheks edasiseks väljundiks tegevteenistus. Tegevteenistuses oleks nõus jätkama kõigist ajateenijatest 10% ning 21% kaaluks seda sõltuvalt pakutavatest tingimustest. Varasema riigikaitselise või sisejulgeoleku kogemusega ajateenijate seas on nõnda vastanute osakaal vastavalt 15% ja 22%. Seega võib öelda, et kogemusega ajateenijate hulgas on mõnevõrra rohkem neid, kes on altid jätkama oma karjääri tegevteenistuses. Kui aga vaadata eraldi neid ajateenijaid, kes on tõusnud reamehest kõrgemale, siis nende tegevteenistuses jätkamise kavatsuse määr on üldiselt kõrgem ning siin on märgatav erinevus ka selles, kas ajateenijal oli enne kogemus kaitsealase või sisejulgeolekuga seotud organisatsiooniga või mitte. Kui eelneva kogemusega kaprali või nooremseersandi auastmesse tõusnud ajateenijatest mõtlevad tegevteenistuses jätkamisele ligi pooled (48%), siis ülejäänud kaprali või nooremseersandi auastmesse tõusnud ajateenijatest 37%.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et kompleksuuringu tulemused toetavad laiapõhjalise riigikaitse ideestikku. Valmidus ajateenistusse tulla on suurem neil noortel, kes on eelnevalt puutunud kokku riigikaitse või

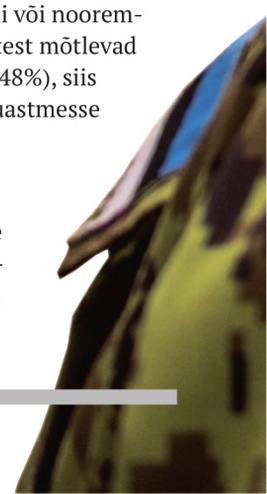

FOTO: KARRI KAAS

sisejulgeoleku tagamisega seotud organisatsioonide tegevusega, samuti ilmneb, et nad on enam ajateenistusega rahul, neil on paremad võimalused saada edutatud ning suurem valmidus panustada tegevteenijana riigikaitsesse. Seega tuleb riigikaitse planeerimisel vaadelda laiemat pilti ja arvestada seda, kuidas noores tekib arusaam ja motivatsioon panustada riigikaitsesse; milline on tema laiem sidusus kaitsevaldkonnaga ning üldine sidusus ühiskonnas, viimast omakorda toetab organisatsioonidesse kuulumine.

VIITED

1 Uuringu kohta saab lugeda rohkem: Kasearu, K.; Murakas, R.; Talves, K.; Trumm, A.; Truusa, T-T.(2017). Ajateenijate kompleksuuring: metodoloogiline ülevaade. *Riigikaitse inimvara kaardistamine: uuringute tulemused.* Toim. A. Trumm. Tartu: Tartu Ülikool.

2 Kasearu, K.; Truusa, T-T. (2018). Ajateenistusse asumise mustrid ja motiivid ning seos hoiakutega ajateenistuse jooksul. Ajateenijate hoiakute, tervise ja käitumise muutumine ajateenistuse käigus. Ajateenijate kompleksuuringu 2016. aasta pilootuuringu tulemuste aruanne. Tartu: KVÜÕA, TÜ, TAI, SJKK, lk 12–27.

3 Truusa, T.-T., Talves, K. (2018). What if they forget who I am? Fears of Estonian conscripts in connection with the service. Sõjateadlane, 2018(6), lk 170–195.

4 Oja, L., Pikksööt, J. (2018). Tervise tõttu ajateenistusest enne tähtaega väljalangemine ja sellega seotud tegurid. Sõjateadlane, 2018(6), lk 244–269.

5 Kasearu, K., Uulimaa-Margus, U. (2018). Ajateenistusest enne tähtaega reservi arvamise sotsiaalsed tegurid ja dünaamika. Sõjateadlane, 2018(6), lk 223–243

6 Käihkö, I. (2018). Broadening the perspective on military cohesion. Armed Forces and Society, 44, 4, 571–586.

2018 – VALGED VALED JA MUSTAD TÕED

See on nüüd läbi. Aasta 2018. Kõlama jäi sellest küüniline pragmaatilisus, saatjaiks näpuvibutused ja nõutud peavangutused.

Tekst: **TOOMAS ALATALU**, *politoloog*

Möödunud aasta tulevärgist tõuseb positiivsena esile USA presidendi Trumpi ja Põhja-Korea diktaatori Kim Chŏng-un'i üllatuskohtumine Singapuris (10.–12. juuni), mis lõi selgelt uue õhkkonna Korea poolsaarel ja selle ümbruses.

Enamik toona kõlanud lubadustest on küll veel täitmata, aga ainuüksi tekkinud suhtlus kahe tuumarelva omava riigi vahel on saavutus.

Suurriikide mõõduvõtmise peaareenil Süürias tuvastati mullu uus keemiarelva kasutamine (7. aprillil), mille kardetud järg jäi õnneks tulemata. Samas jäi ka Süüria valitsusvägedel Venemaa sõjalisest toetusest hoolimata lõplik võit kodusõjas saavutamata ehk siis sõja lõpp lükkus edasi.

Kui midagi üldse lahendati, siis oli see Brexit, sest Inglismaa Euroopa Liidust lahkumise tingimustes suudeti lahendus leida. Selgus tuli ka Trumpi positsioonide kohta USA-s – ta võitis Kongressi nn vahevalimistel enamuse senatis (53:47) ja kaotas selle esindajatekojas (tavaliselt kaotatakse mõlemad).

Veelgi olulisem oli see, et hämast eristus peamine – tegelikult on Trump Kremlile märksa tõsisem peavalu, kui seda olnuks demokraat Hillary Clinton. Trump on Venemaa suhtes rakendanud säärased sanktsioonid, mille kõrval demokraatide tegemised 2014–2016 lihtsalt kahvatuvad.

Tagatipuks on Trump elavdanud kogu maailma poliitikat kaubandussõdade vallandamisega, paremustamaks USA majandospositsioone kodus ja võõrsil. Sama ka USA üleoleku tagamiseks tuumarelvastuses, milleks öeldi lahti kahepoolsetest lepingutest Kremliga. Lähiaja segaseima seisu tekitas USA teade lahkuda kuuepoolsest Iraani tuumaprogrammi lepingust.

MIND KAH

2018. aasta eripäraks tuleb aga pidada seda, et üle hulga aja osutusid peakangelasteks küllalt tavalised, kuid tuntud inimesed, ja seda inimõiguste võtmes. Meedia vahutamist arvestades peab esimesena mainima #metoo ohvreid ja süüdlasi.

Tegelikult sai neiski kõlanu kohati tagasikäigu, sest kunagi varem pole nii palju uudiseid osutunud valedeks (*fake news*), kui seda juhtus mullu, ja kunagi varem pole riigijuhid niimoodi meediaga konfliktitsenud kui mullu.

Sõnakasutuse täpsus sai taas probleemiks ning see vajutas oma pitseri aasta kõige nimekamaile hättasat-

FOTO: PIXABAY

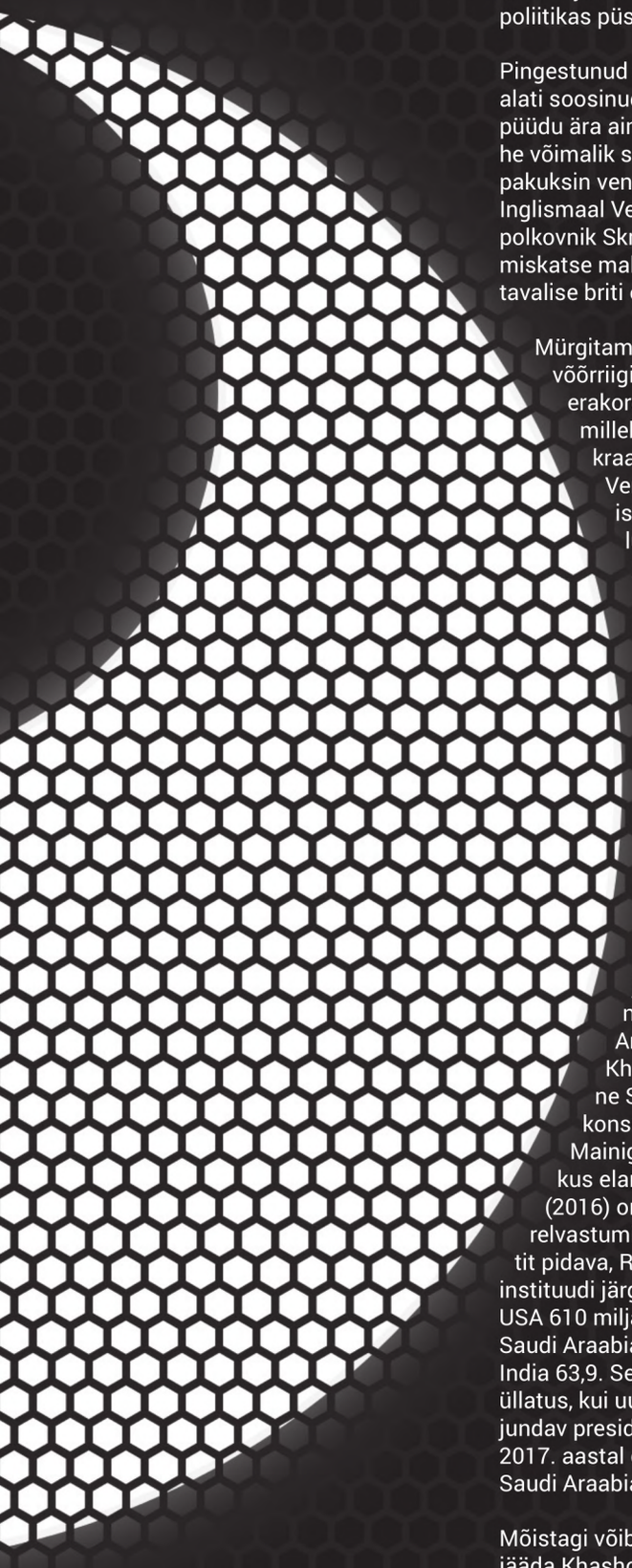

tunuile ja seda tulenevalt suures poliitikas püsivatest kommetest.

Pingestunud suhted tippude vahel on alati soosinud nn. isetegevust all ehk püüdu ära aimata ja ka täita peremehe võimalik soov. Just seda selgitust pakuksin venelaste katsele tappa Inglismaal Venemaa luure reetnud polkovnik Skripali, kelle mürgitamiskatse maksis lõpuks hoopis ühe tavalise briti elu.

Mürgitamiskatse toimepanek võõrriigi pinnal sünnitas aga erakordse vastureageeringu, millel pole analooge – demokraatlikest riikidest saadeti Venemaale tagasi ligi 200 isikut, keda süüdistati luuramises. Aasta lõpuks lisandus neile veel üle 300 isiku, ent ka majandussanktsioonid, mida kehtestades mainiti otse, et neid põhjustas Skripalide mürgitamiskatse. Nii vastas vaba maailm autoritaarsest režiimist tulnud katsele tappa vaba inimene vabas ühiskonnas.

KUI RAHA RÄÄGIB

Sootuks teistsugused järelmid sai aasta teise nimikangelase, Saudi Araabia ajakirjaniku Jamal Khashoggi võigas tapmine Saudi Araabia Istanbuli konsulaadis 2. oktoobril. Mainigem kohe, et kõrberiik, kus elanikke vaid 28 miljonit (2016) on maailma kolmas riik relvastumises. Vastavat rehnutit pidava, Rootsis asuva SIPRI instituudi järgi on esiviisik järgmine: USA 610 miljardit dollarit, Hiina 228, Saudi Araabia 69,4, Venemaa 66,3, India 63,9. Sestap ei pidanuks olema üllatus, kui uut USA välispoliitikat kujundav president Donald Trump tegi 2017. aastal oma esimese välisvisiidi Saudi Araabiasse.

Mõistagi võib igaveseks saladuseks jääda Khashoggi mõrvamise peapõhjus. Tänu Türgi võimude avameelitsemisele ütles Trump üsna pea, et Saudi Araabia kroonprints käitub nii, nagu oleks asja taga tema.

16. novembril tuli samale järeldusele USA luure. Trump vassis veel paar päeva, et siis uuesti deklareerida seda, mida tegi juba 9. oktoobril – vaatamata juhtunule ei saa me loobuda sõjalisest koostööst Saudi Araabiaga, sest see tähendab meile tellimusi ja sadu tuhandeid töökohti.

Siiski kehtestasid ühendriigid sanktsioonid 17-le mõrvaga seotud Saudi Araabia ametiisikule, Euroopa Liit, mille 6 liikmesmaad müüvad samuti relvi Saudi Araabiale, leidis ühe süüdlase rohkem ehk pani sanktsioonide alla 18 isikut.

Suurriikide näotu poliitika tipuks osutus Türgi presidendi Erdogani lõputu „ainsa ausa mehe“ soolo – kuna Türgi luure oli konsulaadis toimunut esimesest minutist peale salvestanud, nõudis Erdogan kõigilt, k.a Trumpilt ausust ja ülestunnistamist ning lubas süüdlastele ausat kohtupidamist Türgis.

Kui toodut üldistada, siis kinnitab nii Türgi kui ka Saudi Araabia juhtide jultunud käitumine seda, et maailmas oli 2018. aasta tõesti juba midagi täiesti uut selles mõttes, et senised teisejärgulised riigid võisid sündmuste kulgu otsustada peaaegu samamoodi nagu USA, Hiina, Venemaa või India.

Kunagi varem pole nii palju uudiseid osutunud valedeks (*fake news*), kui seda juhtus mullu, ja kunagi varem pole riigijuhid niimoodi meediaga konfliktitsenud kui mullu.

LAHINGUTES KARASTUNUD MEHED

PARIMAS VARUSTUSES

Brigaadikindral
Tamás Sándor

HDF

Ungari kaitseväe 2. erioperatsioonide väegrupp moodustati 1. septembril 2017. Kuigi üksusel ja selle juriidilistel eelkäijatel on aastakümnetepikkune ajalugu, omandas Ungari kaitsevägi erioperatsioonide võime alles üksteist aastat tagasi.

Tekst: **BÉLA SZABÓ**

Sellegipoolest on nüüdseks käidud maha pikk tee tolleaegsetest esimestest sammudest kuni nüüdse olulise lahingukogemuseni, mida tänaseks tunnustavad ka Ungari liitlased. Vestlesime üksuse ülema brigaadikindral Tamás Sándoriga olulisimast sellel teel juhtunust.

2004. aastal tehti poliitilisel ja sõjaväelisel tipptasemel otsus luua Ungari kaitseväes HDF-i 34. László Bercsényi nimelise luurepataljoni baasil SOF-i võime. Kuidas te suhtusite sellesse hüppesse tundmatusse?

Sellele otsusele eelnes tõsine uurimistöö ja ettevalmistused peastaabis, kus moodustati planeerimiseks eraldi töörühm. Selle töörühma ülesandeks oli määrata, millise tee me valime. Olles analüüsinud paljude armeede erivägede organisatsioonistruktuuri ja protseduure, jõudis juhtkond järeldusele, et meile on kõige sobivam USA mudel ja seda mitmel põhjusel. Üheks põhjuseks oli see, et Ameerika Ühendriigid olid meile juba teatanud, et toetavad sellise võime loomist Ungari kaitseväes ja on valmis seda tegema rahaliselt, metoodikaga ja konkreetsete väljaõppeprogrammidega. Nagu lubatud, saabus 2005. aastal Ungarisse esimene mobiilne väljaõppemeeskond ja meie ettevalmistused algasid. Kuid paari kuuga mõistsime, et mobiilse väljaõppemeeskonna pakutud väljaõpe ei vasta täielikult meie ootustele. See oli mõnevõrra segakoosseisuga – pakkus meile üldistatud kursust, mida ma praegu nimetaksin aluskursuseks, nii et see oli nagu rohkem „sissepääsupilet“. Muidugi me õppisime sellest palju, aga see oli tõepoolest aluspõhja rajamise aeg.

Õnneks jätkas järgnevatel aastatel nende tööd mobiilne väljaõppemeeskond, mida juhtis kolonelleitnant Andrew Santa-Pinter, tõeline professionaal. Meeskonnaliikmete hulgas oli Vietnami sõja veteran, kes andis edasi ehtsaid traditsioonilisi erivägede teadmisi, samuti mitmeid hiljuti erru läinud spetsialiste väga suure „ajakohase“ lahingukogemusega Iraagi ja Afganistani sõjatandritelt, kes korraldasid süstemaatilised väljaõppeprogrammid meie üksuse iga sõjaväelise eriala jaoks. See protsess algas kandidaatide hindamise ja valimisega, kasutades vaimseid ja füüsilisi teste, ning jätkus konkreetsetele oskusekomplektidele kohandatud väljaõppega. Tahan siinkohal märkida, et 2005. aastal lahkus armeest ligi 40 protsenti üksuse liikmetest, kuid need, kes jäid, mõistsid juba siis, et nõudmised on sama ranged kui eesmärgid, ja aktsepteerisid seda täielikult juba väljaõpet alustades. Soovitud tulemusteni jõudmiseks ei kulunudki palju aega ja 2006. aasta lõpuks saavutasime, et meie peastaap andis välja ingliskeelse operatiivkäsu 40 minutit pärast seda, kui oli saanud selleks ingliskeelsed juhised, ning meie operatiivplaneerijad suutsid koostada keerukate erivägede operatsioonide plaane ja need ka ellu viia. Ka olid meie erivägede operaatorid tipptasemel, meie snaiprid tabasid puhtalt sihtmärki kümnel korral kümnest ja koolitatud meedikud suutsid isegi öönägemisseadmetega enesekindlalt veenisüste teha. See kõik tuli muidugi pingutuste hinnaga, aastatel 2005–2006 veetsime rohkem kui kaksteist kuud õppustel.

Sellele järgnes esimene aasta „erivägede“ välismissioone aastatel 2007–2008, kus operatsioonid olid keerulised. Kas väljaõppel tehtud pingutused tasusid end ära?

Minu arvates tasusid küll ja seda igas mõttes. Kuigi meie sõjaväeline organisatsioon võttis endale olulise rolli juba kergejalaväe kompaniide tegevuses Afganistanis, saabus 2007. aasta suvel viimaks hetk, mil läksime oma esimesele tõelisele erivägede missioonile Iraaki koos sõjaväeliste nõuandjate ja läbirääkijatega. Seal anti meile ülesanne olla mentoriks Iraagi pataljonile ja töö käigus saime hästi rakendada oma liikmete kogemust välisriikide sisekaitse vallas. 2008. aastal suunati meid koos Ungari kaitseväe 88. kergejalaväepataljoni sõduritega provintsi taastusmeeskonna neljandasse rotatsiooni. See ülesanne oli juba reaalses lahinguolukorras, seejuures väga pingelises. Sel perioodil halvenes regiooni julgeolekuolukord järsult ja niisugusel määral, et lisaks tavalistele ülesehitamise ja turvalisuse tagamise ülesannetele pidime läbi viima mitu operatsiooni, osa neist näiteks meie Saksamaa liitlaste abistamiseks. Tänu meie hästi treenitud operaatoritele suutsime teha suurepärase sooritusse nii 24tunnistes kui viiepäevastes operatsioonides. Kahjuks kaotasime sellel välismissioonil kaks EOD-tehnikust kolleegi, mis mõjus meeskonnale väga rängalt. Need olid meie esimesed inimkaotused lahingutes ja igaüks meist mõistis nüüd, et kõik ongi juba päriselt, enam pole tegemist õppustega. Polnud kerge meeskonda vaimselt taas jalgadele saada, aga tänu eelmainitud väljaõppele see õnnestus meil, kuigi mitte üleöö.

Järgmine aasta viis organisatsiooni uuele tasemele – naasite Afganistani, aga seekord hoopis teiste ülesannete ja volitustega.

Jah, see märkis meie päris-erioperatsioonide algust, millest ma ei saa küll kuigi palju rääkida, sest teema on konfidentsiaalne. Igatahes polnud see enam tavaline rahuvalvemissioon, »

sest operatsioonid „pahade“ vastu, milles me osalesime kõrvuti USA jõududega (küllalt intensiivselt ja suure eduga), olid sellised, et ükski Ungari sõdur polnud midagi taolist teinud II maailmasõjast saadik. Esimene rotatsioon kulus sellele, et tutvuda olukorraga ja panna alus koostööle USA jõududega, kuid alates teisest rotatsioonist nad juba tunnustasid meid ja lubasid meil sõltumatumalt tegutseda. Meie sõdurid said lahingutes palju õppetunde ja sageli suutsime need 24 tunni jooksul kaasata ka Ungaris toimuvatesse treeningutesse, nii et õpitu tuli kasuks mitte ainult meile, vaid ka kogu Ungari kaitseväele. Veel üks tähtis õppetund meie sõduritele oli arusaamine, et kurnavad (vahel isegi äärmisel rasked) tunnid, päevad ja nädalad, mis nad õppustel veetsid, tegid võimalikuks nende tervena naasmise reaalsetelt operatsioonidelt.

Järgmiseks oluliseks hetkeks oli aasta 2012, kui seadsite oma lati jälle kõrgemale.

Tõepoolest, see oli juba hoopis teine mõõde. Me andsime 10. ühendatud erivägede üksuse missioonile Afganistanis kaks erivägede missiooniüksust ja vähendatud peastaabipersonali. Mul oli au olla selle missiooni operatsioonide juht. See oli tõeliselt suur vastutus, sest minu ülesandeks oli planeerida ja juhendada 16 rahvusvahelise missiooniüksuse ja mitme Afganistani kompanii sõjaväelisi operatsioone kaheksas Afganistani provintsis. Mul polnud kuigi palju uneaega, sageli piisas kolmest tunnist päevas (või pigem pidi piisama), aga see kõik oli puhtalt professionaalsel tasandil. Näiteks õppisin ma just sel ajal, et sajaprotsendiline tugev missioonieelne treening Ungaris – ja nagu ikka, ka pisut vedamist lahinguväljal – on hädavajalik, et olla missioonil edukas ja tervena tagasi tulla. Mõnedel missioonidel oli mu sõduritele lisaks kõrgele professionaalsusele tõepoolest abiks ka vedamine, et tulla päris keerukate olukordadega toime ilma tsiviil- ja militaarohvriteta ning, mis veelgi olulisem, päästa ka oma USA kaaslased.

Pärast koju naasmist läksite varsti Afganistani tagasi ...

See juhtus üsna varsti, olime Ungaris vähem kui neli kuud. Meie partnerid jäid meie meeskonna saavutustega sedavõrd rahule, et kutsusid meid tagasi uuele välismissioonile. Seekord võtsime sõltumatult üle erioperatsioonide juhtimise neljas provintsis. Juhatasime kaheksat riikidevahelist missiooniüksust ja nelja Afganistani SOF-kompanii tegevust. Meie sõdurid teostasid operatsioone kohtades, mida tavainimene näeb ainult filmides. Nende suurepärane sooritus sai kiitust mitmetes kohtades ja mitmel tasandil. Meie sõdurid tulid Ameerika tunnustusega koju pea igast rotatsioonist ja neid hinnati ka kodus kõrgelt, sest Ungari kaitseväe juhid seadsid erivägede võime arendamise igas mõttes prioriteetseks.

Kui erioperatsioonid mõneks ajaks lõppesid, naasite koju. Mis sai edasi?

Siis istusime maha, analüüsisime saadud õppetunde ja otsustasime end ka NATO tasandil proovile panna. Niisiis läbisime 2014. aastal edukalt erivägede hindamise protsessi ja üks meie üksus kuulutati lahinguvalmis olevaks. Välisriikide ja Ungari hindajad rakendasid rohkem kui 1000 soorituse mõõdikut, et anda põhjalik hinnang üksuse funktsioneerimisele, võimekusele, varustusele ja kättesaadavatele ressurssidele. Samal ajal mõistsime oma operatiivkogemuste põhjal, et edasisteks ülesanneteks meil võimekust nappis. See oli muuhulgas põhjuseks, miks meil tekkis idee ühendada Ungari kaitseväe 88.

HDF

kergejalaväe pataljon ja Ungari kaitseväe 34. Bercsényi László nimeline erivägede pataljon HDF-i 2. erivägede rügemendiks. Seda enam, et need kaks sõjaväelist organisatsioon täiendavad teineteist – seda olid nad juba mitu korda operatiivtegevuse käigus tõestanud.

Niisiis loodi rügement ja formeeriti see varsti ümber grupiks. Väljastpoolt vaadatuna tundus see väga kiire üleminek. Mis olid selle äkilise organisatsioonilise muutuse tagamaad?

Kuigi nende kahe sõjaväelise organisatsiooni, nimelt 88. ja 34. pataljoni ühendamine üheks üksuseks oli läbimõeldud otsus, tekitas organisatsioonilise struktuuri küsimus palju jooksvaid arutelusid ja debatte. Pidime tegema selle otsuse oma igapäevakogemuste ja muutuvate asjaolude valguses, sest ilmnes, et pataljoni- ja kompaniipõhine struktuur polnud selles valdkonnas elujõuline. See aeglustas otsuste langetamise ja eluviimise protsessi; me pidime nende kahe üksuse ülesannete süsteemid ja väljaõppe järk-järgult teineteisele lähendama (nende funktsioonid olid praktiliselt identsed, kuid nende elluviimine erines) ja samal ajal esitasid meie liitlased, kes tunnustasid meie tegevust operatiivpiirkondades, meile mitmeid uusi nõudmisi.

Mida see täpselt tähendab?

2016. aastal toimus NATO ja Ungari kaitseväe kahepoolne koordineerimiskohtumine, kus päevakavas oli ka erivägede teema. Seal tekkiski küsimus Ungari kaitsevägede asutatavast erivägede osastaabist (see on potentsiaalne NATO poolt defineeritud üksus). See poleks püsistaap, vaid selline, mille saab konfliktide puhul üles seada. Ungari kaitsevägi mõistis täiesti, et nad ei suudaks sellist organisatsiooni üksi käigus hoida, sest meil puuduvad teatavad vajalikud eeldused, näiteks merevägi. Seepärast toodi välja teine idee: asutada piirkondlik staap, mis põhimõtteliselt hõlmaks Visegrádi neliku ja nende naaberriikide SOF-üksusi. Selline staap oleks lahingutandri tasandil, mis omakorda eeldas, et me peame teisendama rügemendi grupiks, et see vastaks NATO struktuurile. See tähendas, et meil on tipus staap, selle all mõned (võimalik, et rahvusvahelised) erioperatsioonide grupid ja nende all missiooniüksused. See on meie plaan vägede saatmiseks operatiivaladesse ja oli loomulik järeldus, et peaksime viima selle struktuuri sisse ka väljaõppesse ja organisatsioonilisse hierarhiasse siin Ungaris. Meie USA partnerid toetasid seda ideed ja 2017. aasta alguses saabuski suur Ameerika meeskond Szolnokisse, kus me panime uue organisatsiooni loomise viimasegi üksikasjani paika. Selle käigus pidime kohandama Ungari eeskirju ja protseduure NATO ja USA erivägede protseduuridele ja standarditele, enne kui saime esitada kontseptsiooni sõjaväe juhtkonnale.

Kas need kontseptsioonid ja organisatsioonilised muutused on juba mingeid mõõdetavaid tulemusi andnud?

Jah, kindlasti, sest me tegutsesime poolregionaalse staabina 2017. aasta suurõppustel Must Luik. Nende operatsioonide ajal juhtisime rahvusvahelisi üksusi, mille põhiosa moodustasid Ungari, Rumeenia ja Bulgaaria eriüksused. Lisaks oli see esimene kord, kui kaasasime ülesannetesse ka Serbia ja Makedoonia kolleege, aga meil olid tegevuses ka USA, Sloveenia, Bulgaaria ja Rumeenia eriväelased.

Esmakordselt ilmunud Ungari sõjandusajakirjas Magyar Honvéd

Tõlge: Lingo Tõlkebüroo

Suurriikide omavahel võistlevate relvakonstruktorite eesmärgiks oli suurem tulejõud: laskekiiruse, -täpsuse ja -kauguse suurendamine.

4 X AIVO PÕLLUÄÄR/EESTI SÕJAMUUSEUM

Browning (FN) 1910 oli üks Eesti ohvitseride meelisrelvi

Legendaarne Mauser oma eri variatsioo-nides

RELVAD SÕJAST SÕJANI

Juba enne tööstusrevolutsiooni algust kuulusid insenerid, kes konstrueerisid ja arendasid tulirelvi, insenerkonna paremikku. Oma sõjaväe relvastamine parimate saadaolevate relvadega ja nende tootmise korraldamine oli iga suurriigi, aga ka paljude väiksemate riikide üks tähtsamaid prioriteete ja selles valdkonnas raha kokku ei hoitud.

Tekst: **AKU SORAINEN**, *relvakollektsionäär*

Lugerid on kollektsionääride seas kõrgelt hinnatud

Kahe suure sõja vahel valitsenud rahu ajal toodeti ja arendati märkimisväärses koguses relvi

Tulirelvade areng kiirenes tööstusrevolutsiooni ajal ja eriti alates 19. sajandi teisest poolest, kui kasutusele võeti tagantlaetavad vintpüssid. Suurriikide omavahel võistlevate relvakonstruktorite eesmärgiks oli suurem tulejõud: laskekiiruse, -täpsuse ja -kauguse suurendamine. Vintpüsse valmistati nüüd masstoodanguna, sest kohustusliku ajateenistuse kehtestamine pani aluse miljoniliste reservidega armeedele, mis vajasid lihtsalt toodetavat, aga ka lihtsasti käsitsetavat ja õpetatavat standardrelva, mis pidi rahuldama jalaväetaktika nõudmised.

Eesti Sõjamuuseumis avatud ajutine relvanäitus vaatleb tulirelvade arengut aastatel 1891–1939 ja seda ühe tulirelvakollektsiooni näitel. Mõned relvad pärinevad ka varasemast ajast, näiteks 1877.–1878. aasta Vene-Türgi sõjas türklaste kasutatud Winchesteri 1866. aasta vintpüss, venelaste Berdan II ning revolvrid Smith & Wesson Russian.

VABADUSE TOONUD RELVAD

Eesti ja Soome vabadussõdade sõjarelvad olid sarnased ja valik oli väga kirju, sest relvi tuli hankida väga erinevatest allikatest. Soome valged ja Eesti valitsus soetasid relvi Euroopast ning võtsid üle lahkuva Vene sõjaväe (Eestis ka Vene Loodearmee) ja punaväe relvi. Eesti sai alguses relvaabi Soomest ja brittidelt ning Landeswehri sõjas võitis vastastelt ka Saksa relvi. Näitusel on relvi, millega võideldi Eesti Vabadussõjas:

- kuulipildujad Maxim, Madsen, Lewis, Vickers ja MG08/15;
- Vene ja „USA“ vintpüssid Mossin-Nagant M1891, samuti Jaapani Arisaka ja Saksa Mauser 98;
- Vene revolvrid Nagant ja Smith & Wesson Russian ning Briti Webley;
- USA püstolid Colt 1911, Belgia Browning (FN) mudelid 1900, 1903 ja 1910 ning Saksa Mauser C96 ja Parabellum P08.

Pärast Vabadussõda võeti Eesti relvastusse Vene Loodearmeelt saadud Briti vintpüssid P-14, mis lisandusid Vene kaliibri relvade kõrval siis juba laialdaselt kasutusel olnud Briti .303-kaliibri relvadele.

1920. aastatel osteti Eestisse Bergmann MP-18 püstolkuulipildujaid. Selle asemele tuli peagi Eestis arendatud püstolkuulipilduja Arsenal Tallinn M23.

Suurem osa Arsenali püstolkuulipildujad müüdi aastatel 1938–1939 Lätti ja Hispaaniasse ning asemele osteti KP-31 Suomi püstolkuulipildujad,

Suurim haruldus näitusel on Kivi, Käärik & Ko tehases Tartus 1921. aastal valmistatud automaatpüstol kaliibriga 6,35 mm.

mida saadi enne NSV Liidu okupatsiooni algust ilmselt 485 tükki. 1930. aastatel kaitseväe relvastus ühtlustus ja 1940. aastal oli põhiline relvastus järgmine:

- raskekuulipilduja Maxim ja kergekuulipilduja Madsen kaliibriga 7,62 x 54R;
- vintpüss Mossin-Nagant M1891 kaliibriga 7,62 x 54R (mille osi toodeti Tallinna Arsenali tehases) ja Briti P-14 kaliibriga .303;
- püstolkuulipilduja KP-31 Suomi kaliibriga 9 x 19 mm ja mõned Arsenal Tallinn M23-ed kaliibriga 9 mm Browning Long
- püstol Browning Hi-Power (FN Mod 35 HP) kaliibriga 9 x 19 mm hakkas asendama Browning (FN) 1903. aasta mudelit (kaliibriga 9 mm Browning Long). Eesti ohvitserid soetasid tihti isiklikuks relvaks Browning (FN) 1910 ja vähesel määral ka Walther PP või PPK püstoleid, kõik kaliibriga 7,65 mm. »

AIVO PÕLLUÄÄR/EESTI SÕJAMUUSEUM

RELVADE KESKEL KASVANUD

AKU SORAINEN
Soome päritolu Eestis tegutsev advokaat ja relvakollektsionäär

„Mind on alati paelunud tulirelvade konstruktsioon. Minu vanemate ja vanavanemate kodutaludes Soomes oli palju eri tüüpi spordi- ja vintpüsse ning nendest tulistamine ja relvade konstruktsiooni tundmaõppimine oli mu harrastuseks juba lapsepõlves.

Kuulasin Soome Vabadussõja ning Talve- ja Jätkusõja veteranide lugusid ja teenisin ka ise sõjaväes aega. Tekkis huvi sõjarelvade vastu ja aastatega on mu kollektsioon tasapisi kasvanud. Mõned relvad pärinevad otse veteranidelt, aga suurem osa vanematelt Soome kollektsionääridelt, kes eri aegadel on oma kogusid müünud."

Aku Soraineni kollektsioonil põhinevat relvanäitust „Sõjast sõjani" saab Eesti Sõjamuuseumis – kindral Laidoneri muuseumis vaadata kuni 24. veebruarini.

ÜLEILMNE RELVASTUMINE

Samal ajal, kui Eesti kaitsevägi ja Kaitseliit ühtlustasid ja uuendasid oma relvastust, tegid seda teisedki riigid.

Maximi kuulipilduja ja selle erinevad versioonid olid paljude riikide standardraskekuulipildujaks kogu sõdadevahelisel perioodil. Kergekuulipildujaid arendati rohkem ja Tšehhoslovakkiast sai nende tähtis eksportija (ZB-26 ja ZB-39). Browning BAR-i toodeti litsentsi alusel Rootsis (Kg m/21) ja Poolas (wz 1928 BAR), viimaseid osteti mõned ka Eestisse. NSV Liidus arendati välja DP-28, mis oli lihtne, töökindel ja täpne.

Tähelepandav areng toimus sõdadevahelisel perioodil püstolkuulipildujate vallas. USAs konstrueeriti Thompson M1928 ja Soomes toonane „maailma parim" KP-31 Suomi.

Venelased arendasid Saksa MP-18 alusel välja PPD-34. See oli märkimisväärselt kõrge kvaliteediga, kuid seda toodeti vähe ning ainult NKVD ja piirivalve jaoks.

NSV Liidus tunti rohkem huvi automaatvintpüsside arendamise vastu ja nii sündis Simonov M1936. See kõrge kvaliteediga relv oli hilisemate väga edukate NSV Liidu automaatvintpüsside teerajajaks.

LEGENDI SÜND

Versailles' rahuleping keelas sakslastel arendada uusi tõhusaid automaatrelvi ja seda tehti salaja kuni aastani 1934, kui Hitler järjest avalikumalt hakkas lahti ütlema Saksamaale pärast I maailmasõda seatud piirangutest.

MP-18 baasil arendati salaja MP-34 Steyr Solothurn ja seda on kõrge viimistluskvaliteedi tõttu nimetud püstolkuulipildujate „Rolls-Royce'iks".

Saksa relvatööstuse sõdadevahelise ajastu tippsaavutuseks võib pidada kuulipildujat MG34. See oli omaette relvasüsteem, mis võimaldas relva kasutamist nii kerge- kui ka raskekuulipildujana, sest seda sai kiiresti lafetile kinnitada. Vesijahutust polnud enam vaja, sest ülekuumenenud relvaraua vahetamine oli lihtne. Lafetil oli optiline sihik ja relvaga oli võimalik nii otsesihtimisega tulistada kui ka anda kaudtuld üle metsa või kõrgendiku. Relva rikkalik varustus võimaldas seda kasutada ka õhutõrjeks. Teistel suurriikidel sarnast kuulipildujat ei olnud.

SIIT- JA SEALTNURGAST

Näitus tutvustab põgusalt ka relvi, mis olid sõdadevahelisel perioodil relvastuses Lätis (kergekuulipilduja Vickers-Berthier) ja Leedus (vintpüss FN 24L), aga ka NSV Liidus, Saksamaal, Rootsis, Soomes ja mõnes teises riigis. Püstolitest on esile toodud Browningu (FN) ning Mauser C96 ja Parabellumi eri mudelid. Teised püstolid on pandud välja näitamaks, kui kirev oli nende disain, enne kui standardiks hakkas kujunema Browning (FN) ja Colt 1911.

Suurim haruldus näitusel on Kivi, Käärik & Ko tehases Tartus 1921. aastal valmistatud automaatpüstol kaliibriga 6,35 mm. Relva number on 01.

Teine haruldus on Soome vintpüss M91/28-30, mis oli üks 80st Helsingi 1937. aasta laskmise maailmameistrivõistluse relvadest. Eestlased võitsid selle võistluse ja said kuulsa Argentiina karika. Üsna haruldane on ka Eesti relvatehase Arsenal 1935. aasta sportpüss.

Näituse eesmärk pole anda hinnangut sellele, kas sõjarelvade kiire areng on kuidagi kaasa aidanud inimkonna parema tuleviku ehitamisele või hoopis vastupidi. Kuid ei saa jätta märkamata vaadeldaval ajastul tehtud tehnoloogilisi uuendusi. Tulirelvade konstruktsioonilahenduste areng on kahtlemata imetlusväärne.

Maaletooja: Foxberg OÜ, info@foxberg.ee, +372 511 1420, www.foxberg.ee

FOXBERG

HEIKKI KIROTAR

TÄPSUSRELVADE ARENG 3

EHK TULEVIKU TÄPSUSRELVAD ON MODULAARSED

Teeme alguseks ülevaate modulaarsete täpsusrelvade ajaloost ja tutvume lähemalt Sako modulaarse täpsusrelvaga TRG M10.

Tekst: **HEIKKI KIROTAR**, *Snaiprigild*

Modulaarsete relvasüsteemide peamine mõte on oluline rahasääst, sest ostetakse üks relvasüsteem ja sellele vahetatavad relvarauad, lukud ja salved, mille hind on oluliselt madalam kui kahel eraldi relvasüsteemil.

Täpsusrelva komplekt maksab tänapäeval 12 000–15 000 eurot, millest relv maksab 40–45% ja optiline sihik sama palju, ülejäänud hinna moodustavad varusalved, summuti, kandekott, bipod jne. Näiteks Sako TRG M10 hulgihind on u 7000 eurot, kuid sellele on vaja veel mitme tuhande eest varustust juurde osta. Samal ajal maksab vahetusraud koos lukuga natuke üle 1000 euro. Täpsusrelva raud kannatab sõltuvalt laskemoonast ja hooldusest 5000–10 000 lasku enne vahetamist.

Baasväljaõppel ning 300–800 m laskekaugustele saab kasutada kaliibrit 308 Win. Kui eeldatavad laskekaugused ületavad 500 m või sihtmärgid kasutavad kaitsevarustust, minnakse üle suurema kaliibriga laskemoonale, mille läbivus on oluliselt parem. Meenutame, et 7,62 NATO terasest mantliga täismantelkuul M80 läbistab 300 m kauguselt kuni 4 ja 500 m kauguselt kuni 3 mm terasplaati, sama kaliibri soomustläbistava südamikuga kuul M61 vastavalt 7 ja 5 mm, millest tavaliselt ei piisa kaasaegsete NIJ IV või GOSTi 6 klassi kaitseplaatide läbistamiseks. 7,62 kuulid kaaluvad 9,5 g ja on algkiirusega 830 m/s. Samas praktiliselt kahekordse kineetilise energiaga 16,2- või isegi 19-grammine soomustläbistav kuul 338 Lapua Mag algkiirusega 900 m/s suudab läbistada IV klassi kuulikaitseplaati vastavalt 500 ja 600 m kauguselt.

Mitte vähem oluline ei ole ka padrunite hind, täpsuslaskur peab harjutamiseks tegema aastas vähemalt 1000 lasku. 308 Win täpsusmoona 1 lasu hind on 1,5–2 eurot ja magnumitel 4–6 eurot, mis teeb laskeväljaõppe väiksema kaliibriga oluliselt odavamaks. Kui eeldada, et eri kaliibreid kasutatakse võrdselt, siis tähendaks see laskemoona hinda 500 x 1,75 ja lisaks 500 x 5 ehk 3375 eurot aastas iga relva kohta. Kui see summa tundub suur, siis – ainult magnumiga lastes kuluks padrunite ostmiseks vähemalt 5000 eurot aastas. Pealegi on suuremal kaliibril suurem tagasilöök, millega harjumine võtab aega, ning kuulide ohukaugus erineb 3 kilomeetrit. Miinuseks on muidugi see, et korraga on võimalik kasutada ühte relvasüsteemi, kuid plussid on oluliselt kaalukamad ja riigid lähevad järjest üle modulaarsetele täpsusrelvadele.

USA ERIÜKSUSED SOOVISID PAREMAID TÄPSUSRELVI

Enamik modulaarseid täpsusrelvi said alguse pärast seda, kui USA erioperatsioonide väejuhatus kuulutas 15. jaanuaril 2009. aastal välja konkursi uuele täpsusrelvale kaliibriga 300 Win Mag või 338 Lapua Mag. Eesmärgiks oli leida asendaja olemasolevatele poltlukuga täpsusrelvadele, mis olid valdavalt alates 1988. aastast Remington 700 baasil ehitatud M24 täpsuspüsside erinevad modifikatsioonid kaliibriga 308 Win. M24 oli hea ja töökindel relv, kuid selle maksimaalne laskekaugus ei ületanud 800 m ning kuulide läbivus kaitsevestide vastu oli nõrk. Rasked täpsuskuulid on vasesulamist mantliga ja tinasüdamikuga, mis erinevalt kõvast terasesulamist, teravaotsalise südamikuga soomustläbistavast kuulist lähevad kõvemat materjali tabades lömmi või purunevad tolmuks. »

SAKO TRG 42, TOOTMISES ALATES 1999

Tehnilised andmed:

- **tühikaal** 5,3 kilo, koos sihiku, bipodi, suudmepiduri ja laetud salvega keskmiselt 7 kilo;
- **pikkus** 120 cm, lisavarustuses näiteks kokkukäiv kaba, mis tõstab kaalu 0,5 kilo, kuid lühendab relva transpordiasendis 250 cm;
- **raua pikkus** 69 cm;
- **kaliiber** 300 Win Mag (7,62 x 67 mm) või 338 Lapua Mag (8,6 x 70 mm);
- **padrunisalv** 7 (300 WM) või 5 padrunit (338 LM);
- **maksimaalne laskekaugus** kuni 1300 m 16,2-grammise ja 1500 m 19-grammise kuuliga;
- **kuuli algkiirus** 910 m/s, raud peab vastu 5000–8000 lasku, enne kui kulumise tõttu suureneb tehniline hajuvus üle 1 MOA ehk 29 mm 100 m kaugusele;
- **vindisamm** kuni 2009. aastani 305 mm (12 tolli) 16,2-grammise (250 graani) kuuli stabiliseerimiseks, sealt alates 253 mm (10 tolli) raskema 19-grammise (300 graani) kuuliga laskmiseks;
- **jaehind** 3700 eurot ainult relv 1 padrunisalvega, komplekti hind 7000–8000 eurot.

Uuele relvasüsteemile esitati väga karmid tehnilised nõuded, millest tähtsamad olid:

- 15 10-lasuliste seeria (tavaliselt testitakse täpsust 3–5 lasu seeriatega) keskmine kõrgushajuvus 300 kuni 1500 m kaugusele mitte üle 1 MOA, kusjuures kõige halvema seeria hajuvus ei tohtinud ületada 1,5 MOA. See tähendas, et 300 m kaugusel pidid kõik kuulid mahtuma 87 mm ning maksimaalselt laskekauguselt 435 mm ringi sisse. Selline täpsusnõue võimaldab tabada inimesesuurust sihtmärki ka maksimaalselt laskekauguselt;
- relv pidi tegema vähemalt 1000 lasku ilma tõrgeteta;
- relva pidi saama ilma keerulisemate tööriistadeta lahti võtta ja uuesti kokku panna alla 2 minutiga ning relva null ei tohtinud muutuda. Sisuliselt tähendas see laskuri võimalust relvarauda vahetada;
- konkursil said osaleda nii poltlukuga käsitsi ümberlaetavad kui poolautomaatsed relvad.

Oma relvad esitasid lisaks USA firmadele Armalite, Barrett, Desert Tactical ja Remington ka Blaser Saksamaalt, Accuracy International Suurbritanniast, PGM Prantsusmaalt, FN Ballista Belgiast ja Sako Soomest. Pärast katsetusi jõudsid finaali ainult 2 relva, 18. märtsil 2013 valiti välja Remingtoni MSR ehk Modular Sniper Rifle Sako TRG M10 ees, kusjuures mitteametlikel andmetel oli Sako esitatud relvasüsteem tehniliselt parem, kuid kaalukeeleks sai tõsiasi, et Remingtonid ehitatakse USA-s, Sakod aga Soomes. Sako TRG M10-t oli allakirjutanul võimalik ka ise proovida.

556 ja 308 ja 300WM ja 300NM ja 338LM padrunid

HEIKKI KIROTAR

SAKO TRG M10 PROOVILASKMINE

Sako TRG M10-t võrdlen eelkõige eelmise põlvkonna mudeliga TRG 42, mis on mõnekümne eri riigi armee ja korrakaitseüksuste täpsuslaskurite relvastuses. Soome kaitsejõududes tuntakse vanemat TRG-d nime all „Tarkuuskivääri 2000“, mis tähendab loomulikult aastal 2000. relvastusse võetud täpsuspüssi. Eesti kaitsejõud ostsid samuti 2007. aastal väikese koguse TRG 42 Scoutspataljoni ja teiste elukutseliste sõdurite relvaks.

Sako tehas andis Kaitse Kodu! artikli tarbeks võimaluse proovida ilusal suvepäeval TRG M10-t kaliibrites 308 Win ja 338 LM. Kahjuks ei olnud võimalik kontrollida pikamaatäpsust, sest kasutada oli ainult 150 m pikkune lasketiir, kuid tabamuste hajuvus oli väga väike.

Kõigepealt torkab uue relva juures silma, et kaba pikkus ja põsetoe kõrgus on suuresti muudetavad liht-

salt, ilma tööriistadeta, mis on väga mugav ja praktiline, sest täpsusrelv on põhimõtteliselt meeskonnarelv ja kui laskur vahetub, on erinevat kasvu inimestel kerge relva endale sobivaks sättida. TRG 42 põsetoe tõstmine või kaba pikendamine 5 mm paksuste vahetükkidega eeldab kinnituskruvi lahtikeeramist, mis ei ole võimalik välioludes või lahingutingimustes. Teise asjana on oluliselt muutunud suudmepidur. Vana, väga massiivne ja tõhus kolmekambriline suudmepidur ei võimaldanud summutit kinnitada, summuti paigaldamiseks tuli suudmepidur maha võtta. Uus suudmepidur on oluliselt väiksem ja kahekambriline, kuid tagasilöök ei ole märgatavalt suurenenud. Suudmepiduri peale on võimalik pärast välimise keerme kaitserõnga eemaldamist kinnitada summuti. Tänapäeval on summuti kasutamise võimalus oluline, lisaks lasu heli summutamisele aitab see vähendada laskepositsiooni avastamise ohtu, sest suudmepidur vähendab ka suudmeleeki ja püssirohugaaside üleslöödud tolmupilve. Muide, õlatunde järgi on relva tagasilöök summutiga tugevam kui suudmepiduriga lastes.

M10 laad on valmistatud paksust alumiiniumtorust ja võimaldab relva külge kinnitada lisaks tavalisele optilisele sihikule ka öise nägemise seadmeid, termokaameraid, taktikalisi valgusteid, laserkaugusmõõdiku jne.

M10 laad on valmistatud paksust alumiiniumtorust ja võimaldab relva külge kinnitada lisaks tavalisele optilisele sihikule ka öise nägemise seadmeid, termokaameraid, taktikalisi valgusteid, laserkaugusmõõdiku jne.

Kaba on muidugi kokkukäiv ja relva pikkuse vähenemine 24 cm on suureks abiks rännakul või kitsastes kohtades. Relva paremale poole kokkupandud kaba blokeerib ka relva luku, seega ei ole ohtu, et lukk juhuslikult lahti tuleks ja padrun välja kukuks. Kõik osad on ehitatud piisava tugevusvaruga, mis muudab ka relva raskemaks, pika, 69 cm rauaga relva vanem mudel oli üle 1 kilo kergem. Relval on padrunisalve ees spetsiaalne sahtel kuuskantvõtmete hoidmiseks, raua lahtikeeramiseks ja uuesti pingutamiseks saab kasutada poltluku kangi küljes olevat hammast, kuid soovitatav on rauda vahetada ikka kaasasoleva võtmega. Põhimõtteliselt on laskuril alati koos relvaga kaasas kõik tööriistad relva lahtivõtmiseks ja kokkupanekuks.

Proovilaskmisel oli esimeseks rauaks 338 Lapua Magnum 300-graanise raske täismantelkuuliga, tulemuseks 8 mm hajuvusega 3 lasu grupp 150 m kauguselt. Tuletame meelde, et relv peab igal juhul laskma kvaliteetse laskemoonaga alla 29 mm hajuvusega 100 m kauguselt, seega olid tulemused oluliselt täpsemad, sest 150 m kauguselt on lubatav hajuvus 44 mm. Pärast mitut seeriat jõudis kätte kaliibri vahetamise aeg, mis spetsiaalse võtmega kestis poolteist minutit. 308 kaliibriga laskmiseks oli kaasas 41 cm pikkune raud ja summuti. Selline eriti lühike raud on populaarne politseis, kus laskekaugused tihtipeale ei ületa 100 meetrit. Suudmepiduri peale kinnitatud relva tagasilöök oli väga väike, eriti oli vahe tunda pärast 2 x võimsama 338 Lapua Magnumiga laskmist.

Kokkuvõtteks võib öelda, et modulaarsed täpsusrelvad on kindlasti täpsusrelvade tulevik, sest ühel relvakomplektil raudasid vahetades on võimalik kasutada väiksemat ja odavamat laskemoona kohtades, kus suurekaliibrilise, kalli ja tummise tagasilöögiga laskemoona kasutamine ei ole vajalik. Kahjuks on Kaitseliidu ametlikud täpsuspüssid tehniliselt vananenud M14 TP ja Norrast ostetud NM 149 F1 ja uuemate relvade hanget ei ole lähiaastatel plaanis.

SAKO TRG M10, TOOTMISES ALATES 2011

Tehnilised andmed:

- **tühikaal** 6,6 kilo, koos sihiku, bipodi, suudmepiduri ja laetud salvega keskmiselt 8 kilo;
- **relva pikkus** 121 cm (69 cm raud), kokkupandud kabaga 97 cm;
- **raua pikkus** 69 cm, võimalikud ka lühemad 41, 51 ja 60 cm, mis vähendavad kuuli algkiirust ja maksimaalset laskekaugust;
- **kaliiber** 308 Win (7,62 x 51), 300 Win Mag (7,62 x 67 mm) või 338 Lapua Mag (8,6 x 70 mm). Tavaliselt on komplektis 1 raud 308 ja 1 magnumi kaliibriga;
- **padrunisalv** 11 (308 Win), 7 (300 WM) või 8 padrunit (338 LM);
- **maksimaalne laskekaugus** 308 Win 800 m, 300 WM 1100 m ja 338 LM 1500 m;
- **kuuli algkiirus** 308 Win raske 10,9-grammise (168 graani) täpsuskuuliga 810 m/s, 300 WM raske 14,3-grammise (220 graani) täpsuskuuliga 870 m/s, 900 m/s, relvaraud peab vastu 5000–8000 lasku, enne kui kulumise tõttu suureneb tehniline hajuvus üle 1 MOA ehk 29 mm 100 m kaugusele;
- **vindisamm** 308 Win ja 300 WM 280 mm (11 tolli) ning 338 LM 253 mm (10 tolli);
- **jaehind** 8000 eurot ainult relv 1 padrunisalvega, komplekti hind 12 000–15 000 eurot, mis sisaldab optilist sihikut, suudmepidurit koos summutiga, bipodi, 1 varurauda ja -lukku ning padrunisalvesid.

KUIDAS VÕTTA RELV KODUSELE HOIULE?

Paljud kaitseliitlased on avaldanud soovi võtta relv kodusele hoiule. Toome siin ära sammud, mis tuleb relva kojusaamiseks astuda.

Tekst: **ANDRES TUMMELEHT**, *Tartu maleva Akadeemilise malevkonna relvur*

Relva kojusaamiseks peab olema tehtud Kaitseliidu relvaeksam. Eksam kehtib 1 aasta, selle aja jooksul peab allpool toodu tehtud saama, muidu peab eksami uuesti tegema.

1. Relva ja relvakapi kojusaamiseks tuleb esitada vastav taotlus. Taotluse vormi saab malevast.

2. Koos taotlusega tuleb malevasse tuua ka relvaloa tervisetõend. Kaitseliidu relvaloa võib anda tegevliikmele, kes on läbi teinud relvaseaduse §-s 351 ettenähtud tervisekontrolli ja kellel on kehtiv tervisetõend (§ 43 lg 2 p 4). Kehtib ka olemasolev tsiviilrelvaloa arstitõend.

3. Kui taotlus on täidetud, tuleb sinna ise korjata sõjaaja üksuse vahetu pealiku (rühmaülema) ja malevkonna pealiku allkiri. Kui taotleja ei kuulu sõjaaja üksusesse, siis ei saa ta sõjaväerelva koju taotleda.

4. Taotluse saab esitada ka elektrooniliselt. Sel juhul tuleb digikonteinerisse lisaks avaldusele lisada ka arstitõendi skaneeritud koopia, konteiner allkirjastada, lasta see allkirjastada ka oma vahetul ülemal ja malevkonna pealikul ning seejärel saata see relvastusspetsialistile.

5. Taotluse juurde tuleb panna ka 2 pilti 3 x 4 cm. Seejärel tuleb taotlus edastada malevasse.

6. Järgneb isikuandmete ja turvakontroll. See võib aega võtta keskmiselt 2 kuud.

7. Kontrolli positiivse tulemuse korral protseduur jätkub. Relvur võtab ise relvakapi taotlejaga ühendust ja lepitakse kokku aeg relvakapi üleandmiseks. Kui kapp on käes, tuleb see kodus nõuetekohaselt paigaldada ning kutsuda maleva poolt määratud isik koju kappi kontrollima.

8. Kapp tuleb kinnitada kodus maja kandva konstruktsiooni külge kohta, kus võõraste isikute ligipääs kapile on välistatud. Näiteks kortermaja puhul ei sobi selleks maja ühine kelder või garaaž. Relvakapi kontrollija koostab akti ja edastab selle maleva relvurile koos relvakapi piltidega.

9. Maleva relvur valmistab ette relvaloa ja varalise vastutuse lepingu ning lepib taotlejaga kokku relva ja selle tarvikute üleandmise aja ja koha.

10. Relvaloa taotlemisel tervisetõendile tehtud kulutused saab tagasi. Kui taotluse esitaja taotles koju riigirelva, siis tuleb tal koostada majanduskulude aruanne, mille saab nii malevast, Kaitseliidu kui maleva kodulehelt. Sinna juurde lisada tervisetõendi saamiseks tehtud kulutuste tšekid (perearsti ja psühhiaatri) ning edastada vastav aruanne malevasse ja see makstakse inimesele tagasi KL raamatupidamise poolt.

Kui mingis etapis tekib arusaamatult pikki viivitusi, võib maleva relvuri käest uurida, kui kaugel asjaajamine on.

Ilmunud Tartu maleva uudiskirjas aprillis 2018.

KARRI KAAS

P. S. SULLE LAOST VÄLJASTATUD INDIVIDUAALVARUSTUS ON RIIGI OMAND JA ANTUD SULLE HEAPEREMEHELIKUKS KASUTAMISEKS. SELLE TAHTLIK RIKKUMINE VÕI KAOTAMINE VÕIB KAASA TUUA TEATUD MENETLUSTOIMINGUID MALEVAGA JA OMA RAHAKOTI KERGENDAMIST. SAMUTI GARANTEERIB SEE RIKUTUD SUHTED TAGALAINIMESTEGA ... SEEGA, OLE HOOLAS!

SEDA SULLE BAASKURSUSEL EI ÕPETATUD:

SEITSE VÕIMALUST KIIVRI KASUTAMISEKS

Oled kirunud, et pead õppustele kaasa tassima kobakat kiivrit? Asjata! Näitame sulle, kuidas see võib erinevates kriitilistes ja vähemkriitilistes olukordades väga vajalikuks osutuda.

Tekst: **JANNO ISAT**, *vabatahtlik autor*
Illustratsioonid: **GUNNAR VASEMÄGI**, *vabatahtlik autor*

KORILUSTARVIK

Kukeseened, kuuseriisikad, mustikad, pohlad ... jah, nad on nii kutsuvad! Ning sa ju tead, et vilunud korilasena jõuad rännakupausil viiemeetrise perimeetri raadiuses kiiresti puhta vuugi teha! Kuhu aga kuldaväärt saak panna? Rakmetest lisamoona väljavõtmine ja sambla alla peitmine ei ole tegelikult hea plaan, ausalt. Küll aga mahutab näiteks USA kevlarist kiiver *ca* 4 liitrit vedeliku ehk päris parajal hulgal seeni ja väga märkimisväärse koguse pohli. Ära unusta pärast kiivrit korralikult tühjendamast ja puhastamast! Mis siis, et lõmastunud põdrakärbsed ja mustikad annavad ilmselt väga elutruu kamoefekti ...

TABURET/PADI/PESUPALI

Hommikul kastemärja muru või lume sisse istumine, ehkki elamus on vaieldamatult virgutav, ei tundu siiski kuigi meeldiv väljavaade. Eriti, kui sa oled just jalga tõmmanud öö läbi ahju kõrval hoole ja armastusega kuivatatud püksid. Maapinna ja istmikupiirkonna vahele saab aga sättida kiivri. Kevlarist versioonid on üpris tublid koormusekandjad, Rootsi „munaga“ tasuks kaalukamatel kamraadidel siiski pigem ettevaatlik olla. Kõvema une ja peaga võitlejad saavad kiivrit kasutada muidugi ka padja aseainena. Samuti ei esita kiiver liigseid küsimusi, kui temas oma musta pesu pesta. Uuemate mudelite puhul hõlbustaks seda protsessi sisu eemaldamine, kui selleks juhtub aega jääma.

KATELOK

Metsas levib magus hernesupi lõhn ja oled, lusikas käes, valmis järjekorda sööstma, kuid – oh hirmu! – kateloki asemel on rakmete taskus hoopis sinna eelmise õppuse ajal ununenud kivistunud saiapäts!? Aga kiiver on sul ju ometi tublilt ühes võetud. Muide, selline variant toimib märksa parema elupikendajana kui üritus katelokki kiivrina kasutada. Nii et võta julgelt supisappa! Küll, jah, kiivri sisu soovitame enne katta biolaguneva kilekotiga, siis on natuke mugavam süüa ja saab kiivrit kiiresti sihtotstarbeliselt kasutama hakata. Kilekott aga viska pärast söömist selleks ettenähtud kohta, mitte niisama põõsa alla!

KULLERSIDE

Su nutitelefonil on aku tühi ja Motoroller kaotas levi juba pääslast välja sõites? Aga rühmaülema käsk vajab edastamist teispool jõge paiknevale jaole. Või on järvesaarel KP-ga positsiooni hoidvatel kamraadidel kuivi tikke juurde vaja? Pole probleemi! Nii kevlarkiivrid kui ka vanemad „plekkpotid“ on igati viisaka ujuvusega. Võid riskida, saates oma truu peakatte koos väärt sisuga lihtsalt allavoolu teele. Kuid turvalisem on vedada punktide A ja B vahele vee kohale nööriga õhuliin ning sinna kinnitatult sõidutada kiiver üle vee. NB! Nööri sisse tasub teha sõlmesid vastavalt trassi pikkusele.

PÄHKLIPUREJA

Täpselt rihitud mõõduka tugevusega kiivrilöök objekti Pähklikoor pihta peaks tagama kiire ligipääsu kiudaine- ja mineraalirikkale sisule. Pähklid, sh Eestis looduslikult kasvava sarapuu omad, sisaldavad näiteks seleeni, mangaani, kaltsiumi, rauda, tsinki jpm kasulikku. Samuti on neis B-vitamiini, mis leevendab stressi ja parandab mälu. Mitte vähem tähtis pole ka pähklites leiduv ning väsimust vähendav aminohape arginiin. Nii et õppusele minnes tasub tasku pähkleid täis toppida. Ja ära unusta kiivrit ning ära ole oravat kohates kade.

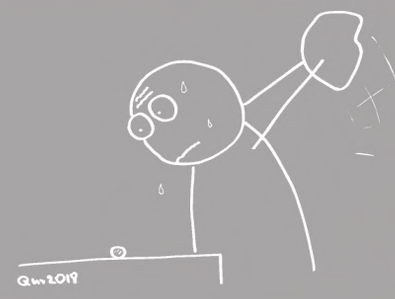

DESSANDI ABIVAHEND

Õrn tuuleiil paitab su põski ja pilvemügarate vahelt küütlevad päiksekiired kuldavad üle vetevälja eemal paistvat Eesmärki. See saab olema meie dessant, meie murdmine läbi lainete, meie D-Day! Kui ainult rühmavanem poleks unustanud aere sinna teise kasti, mille need teised tüübid pidid ju kindlasti kaasa võtma … Pole hullu, kiivri ja mõningase intensiivse füüsilise pingutuse koosmõjul saab väikse viikingiretke siiski ette võtta. Samuti on kiiver abiks ujuvvahendi pindpinevusele negatiivselt mõjuva vee paadipõhjast välja kühveldamisel.

REKREATIIVNE INSTRUMENT

Liibuvad retuusid ja higised hantlid pole päris sinu teetassike? Või tunned muret, et kolm nädalat Kevadtormil mõjub laastava treeningupausina? Harjutust alga nüüd! Vali õppusel rahulikum moment ja kasuta kiivrit nii musklite pumpamiseks (kaalu saad timmida sisu täites) kui *step*-pingina. Kamraadilt laenatud teine kiiver kahekordistab soorituse efektiivsust. Kliimatingimuste sobides on võimalik ka kelgutada. Mida aga kindlasti ei soovita ette võtta, on Kivipallur Jürto stiilis tegevused. Tegemist oli siiski kogenud professionaali ja mõningaste filmitrikkidega. Muide, matemaatiliselt kõige ideaalsem keha on hoopis kera …

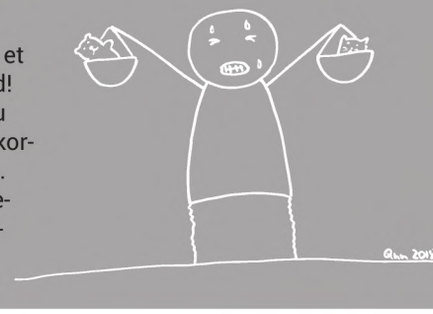

KUI SILLAD ON PÕLENUD

Teise maailmasõja võimsate avaakordide järelkajas, 1940. aasta alul, eemaldas Saksa sõjatööstus kahekümnel Panzer IV tankil tornid, asendades need sillalaotussüsteemiga. Veel sama aasta lõpus aga leiti, et tavatanke on ikka rohkem vaja kui sillatanke. Kõik kakskümmend said sildade asemel taas kahuri.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *KK! tegevtoimetaja*

Nüüd, kaheksakümmend aastat hiljem, on NATO sama küsimuse ees: kui palju on meil lahingumasinate kõrval vaja toetusmasinaid? Kas, pole küsimus. See, kui kiiresti on NATO võimeline oma löögirusika konfliktipiirkonda suunama, sõltub suuresti veekogude ületamise võimest. Selles vajaduses võib veenduda, vaadates Euroopa kaarti, millest jookseb ristipidi läbi rida massiivseid jõgesid. Alustades meile lähemast, Lätit poolitavast Daugavast, sealt edasi Leedu pikim, Nemunase jõgi, Poola kaheks lõikav Visla jõgi, selle kõrvalt, Saksa piirilt jooksev Oder, Saksamaad risti läbivad Elbe ja Rein. Ja muidugi Doonau – kümmet riiki läbiv superjõgi. Loetelu võiks jätkata. Kõik need jõed võivad saada takistuseks vägede liigutamisel, muutes sillad logistika võtmekohtadeks. Aga see pole probleem, kui sul on taskus terve võtmekimp ehk sillamasinad.

UJUV VÕI TOETUV

Iseasi, kas piisavalt või mitte, aga NATO-l leidub varustust, millega üle veekogude pääseda. Alates amfiibsete omadustega kergsoomukitest, nagu näiteks prantslaste jalaväe lahingumasin VBL, mille kohta saab lugeda näiteks Kaitse Kodu! eelmise aasta teisest numbrist. Muidugi erinevad sillalaoturid. Viimaste hulka võib lugeda ka näiteks meie Scoutspataljoni pioneeride kasutuses olevad, Hollandist soetatud ja Leopard 1 baasil valmistatud sillatankid, mis tehniliselt lahenduselt sarnanevad Panzer IV baasil ehitatud sillatankidele, mida Saksa armee kasutas 1940. aastal Prantsusmaal ja Belgias.

Leopard 1 peal on kahuritorni asemel kaks üksteise kohal asuvat alumiiniumsulamist sillakomponenti. Takistuse ületamiseks liigub silla alumine osa tankist ettepoole, kuni joondub silla ülemise osaga, nõnda et silla kaks osa saab omavahel ühendada. Seejärel tõstetakse sild üle takistuse ja toetatakse pinnasele.

JANNO SIMM, TARTU MALEVA AKADEEMILINE MALEVKOND

Mullu paigaldasid Saksa pioneerid suurõppuse Siil raames sillasüsteemi IRB üle Väike-Emajõe

Leopard 1 tanki baasil valmistatud sillatank kannab silda, millega saab ületada kuni 20 meetri laiust tõket, olgu selleks siis veetakistus või tankitõrjekraav. Paigaldatud silla kandevõimeks on ligikaudu 80 tonni. Kui tingimused lubavad, on võimalik mitu silda omavahel ühendada ning selliselt pikendada ületatava takistuse laiust.

Rääkides sillavõimekusest, ei saa mööda minna ka 2015. aastal meie 1. jalaväebrigaadi pioneeripataljonile soetatud neljast Ukraina päritolu lahingutoetussillasüsteemist TMM-3M. Nimetatu koosneb veokist Kraz 63221, millel on peal 10,5 meetri pikkune ja 4,2 meetri laiune käärsüsteemis lahti volditav, kuni 60 tonni kandev sillamoodul. Moodulid on omavahel liidetavad ja nii on võimalik nende nelja masinaga luua kuni 40 meetri pikkune sild, millest piisab enamiku siinsete veekogude ületamiseks.

Masinal töötab neljaliikmeline meeskond, kel ühe sillamooduli paigaldamiseks kulub ideaaltingimustes 12 minutit. Selle sillasüsteemi kas just puuduseks, aga eripäraks on asjaolu, et see toetub veekogu põhja – mistõttu ei saa TMM-3Mi sillasüsteemi kasutada näiteks seal, kus veekogu sügavus on rohkem kui 3,5 meetrit.

See on ka põhjus, miks mõnel veekogul võib olla parem kasutada ujuvaid, pontoonsildu. Läinudkevadisel suuröppusel Siil demonstreerisid Saksa pioneerid siinsetel vetel ühe sellise, IRB (*Improved Ribbon Bridge*), võimekust. See sillasüsteem koosneb põhimõtteliselt kahest komponendist. Esmalt lastakse vette spetsiaalsed sillapontoonide liigutamiseks mõeldud madalad, motoriseeritud veesõidukid. Seejärel juba veokite või näiteks kopteritega kohale toodud, alumiiniumist, neljaks volditud sillapontoonid, mis veega kohtudes end automaatselt lahti voldivad, moodustades ligi 7 meetri pikkuse ja kaheksa meetri laiuse parve.

Kõik need jõed võivad saada takistuseks vägede liigutamisel, muutes sillad logistika võtmekohtadeks. Aga see pole probleem, kui sul on taskus terve võtmekimp ehk sillamasinad.

Et parvedest sild moodustada, haagitakse sillakomponendid veesõidukite külge, mis need siis reastavad, nõnda et meeskonnad saaksid need omavahel ühendada.

Saja meetri pikkuse silla rajamine koos sildumis- ja maabumisrampidega võtab aega umbkaudu pool tundi. Silla kandevõime on piisav ka NATO suurimatele ja raskeimatele tankidele, nagu Leopard 2, Abrams ja Challenger 2. Selle sillasüsteemi nõrgaks kohaks on aga asjaolu, et see on konstrueeritud kasutamiseks veekogus, kus veevool ei ole kiirem kui 3 m/s.

SUURED KAHEPAIKSED

Pontoonsildadest veel sammuke edasi, sillamasinate hierarhia tipus on aga võimsad amfiibmasinad, mis liiguvad maad mööda, täidavad praami ja vajadusel ka silla funktsioone. Neist levinuim on sakslaste valmistatud M3. See ligi nelja meetri kõrgune, 13 meetri pikkune ja pealt kolme meetri laiune kuubik on võimeline kihutama 80 kilomeetrit tunnis. Seda siis maad mööda.

Masina põhiomadused avalduvad muidugi veeoperatsioonidel. Võrreldes eeltutvustatutega, saab M3 transformeerida maasõidukist veesõidukiks »

Leopard 1 sillatank koos Eesti kaitseväe ja Hollandi pioneeridega Ahja jõe kallastel

EESTI KAITSEVÄGI

ilma, et meeskond peaks masinast väljuma – oluline eelis näiteks vaenlase tule all. Üks nupulevajutus ning sõiduki katusele kokkuvolditud alumiiniumist pontoonid avanevad külgedele, juhikabiini ette kerkib pritsmekaitse ning masin tuiskab vahust vett laiali pritsides lainetesse. Massiivsed rattad tõmmatakse koobastesse ning tööle hakkavad kaks võimast veeturbiinmootorit, üks masina ees, teine tagaosas, tõugates metallmonstrumit edasi 14 kilomeetrit tunnis. Ja mitte ainult edasi. Tänu 360 kraadi ulatuses pöörlevatele mootoritele on M3 sama manöövrivõimeline kui krokodill.

Praami jaoks liidetakse omavahel külgepidi kaks M3-e. Silla saamiseks aga niipalju, kui täpselt vaja, sõltuvalt veekogu laiusest. Masinate omavahel liitmine võtab suurusjärgus 10 minutit. Ja kui kõik tegutsevad sünkroonis, siis pole ka vahet, kas liidetakse kaks, neli või kuusteist masinat – ajakulu on ikka üks.

Ühendavad neid küljelt ristisuunas välja ulatuvad rambid – ühe rambiga M3 liidab oma rambi teise M3 kahe rambi vahele ja ongi jupp silda valmis. Protsessi korratakse, kuni rambid ulatuvad kaldalt kaldale. Näiteks 100 meetri pikkuse silla saamiseks on vaja liita kaheksa M3-e. Muide, 2016. aastal Poolas toimunud rahvusvahelisel õppusel Anaconda rajasid 130 Saksa inseneripataljoni ja 23 brittide inseneririgementi M3-dest 350 meetri pikkuse silla üle Vistula jõe. Selleks ühendati vaid poole tunni jooksul 34 M3-e.

M3-ed näitasid oma võimekust ka läinud aasta juunis õppusel Sabre Strike, mil jällegi Briti ja Saksa inseneriväge de koostöös valmis Kaunase lähistel 200 meetri pikkune sild üle Nemunase jõe, võimaldades 150 masinal ja 700 võitlejal ületada jõge seal, kust nad seda muidu teha ei oleks saanud.

Mis aga NATO kontekstis oluline – M3 pontoonid ühilduvad ka IRB sillasüsteemi pontoonidega, võimaldades nõnda eri riikide vägedel koostööd teha, milles seisnebki ju NATO mõte ja tugevus.

PRANTSLASTEL JA TÜRKLASTEL OMA

M3 pole aga ainus omataoline kahepaikne NATO vägede teenistuses. Välimuselt ja funktsionaalsuselt Saksa raua sarnased on ka prantslaste EFA ning türklaste OTTER. Viimane on sisuliselt M3-e uuem ja täiustatud koopia. Prantslased seevastu, nagu neil kombeks, on liikunud mõneti omanäolisemale tehnilisele lahendusele. Alumiiniumpontoonide asemel on nad võtnud kasutusele kummist õhupatjadele toetuvad sillapaneelid. Erinevalt Türgi ja Saksa tehnikast ei avane prantslaste masinal sillapontoonid mitte külgedele, vaid voldivad end lahti sõiduki ette ja taha. Sellel on üks oluline pluss. Nimelt võimaldab selline lahendus tekitada ühe masinaga n.-ö konkurentide omast märksa pikema, 23meetrise silla. Sajameetrise silla rajamiseks kulub seega neli EFA-t, samal ajal kui sama pika silla valmistamiseks läheb vaja kaheksat M3-e.

Arvestades, et need masinad ei ole just odavad, näiteks ühe M3 hinnaks on mõnedel andmetel 6 miljonit eurot, on see märkimisväärne vahe.

UUS REAALSUS

Ehk siis vastus küsimusele, kas NATO pääseb oma tehnikaga üle Euroopat läbivate jõgede, on jah – vajalik tehnika on olemas. Ent kas sillaületusvõimekus on piisav, arvestades liigutamist vajavate vägede hulka? Sellele nii kindlalt jah vastata ei saa. Näiteks märgitakse ajakirja European Security & Defence läinud aasta viiendas numbris, et arvestades Venemaa agressiivsest välispoliitikast tulenevaid potentsiaalseid ohte, ei ole liitlasvägede sillamasinate hulk kaugeltki piisav. Ei juba praegu kasutuses olevatele masinatele ega ka tuleviku vajadusi silmas pidades. Probleemile on tähelepanu juhtinud ka endine USA Euroopa vägede komandör erukindralleitnant Ben Hodges. Temagi hinnangul ei suuda NATO praegu oma rasketehnikat Lääne-Euroopast organisatsiooni idatiivale liigutada nii kiiresti, kui see vajalik oleks. Selle olukorra on tinginud näilisest rahust tingitud eelarvekärped – enne Ukraina sündmusi ei pidanud ju keegi tõsimeeli võimalikuks laiapinnalise konflikti puhkemist Euroopas, mistõttu ei pööratud nii palju tähelepanu ka logistilistele kitsaskohtadele.

Nüüd on aeg mõtlema hakata. Ehk, ajaloost paralleele tõmmates – äkki ikka oleks võinud need paarkümmend Panzer IV jättagi sillatankideks?

ALLIKAD:

http://www.mil.ee/et/arhiiv/10460/scoutspataljon-kaasas-esmakordselt-%C3%B5ppusele-uue-silla-ja-pioneeritanki

https://issuu.com/sodurileht/docs/s__durileht_veebruar_no.2

https://riigikaitse.postimees.ee/3665583/lahingutoetussillasusteem-tmm-3m

https://etv.err.ee/v/eesti/bf536ca8-0b10-4f7e-a0a1-8d419ab6b641/kaitsevae-ukrainast-ostetud-sillasusteem-ei-kanna-liitlaste-tanke

https://militarymachine.com/improved-ribbon-bridge/

https://www.army-technology.com/projects/improved-ribbon-bridge-irb/

http://www.ugliboats.com/PDF/ch4improvedfloatbridgeribbon.pdf

http://www.military-today.com/engineering/m3.htm

https://www.youtube.com/watch?v=z3SCycWcE2E

https://www.fnss.com.tr/en/product/aaab-armored-amphibious-assault-bridge

http://www.military-today.com/engineering/efa.htm

http://www.cefa.fr/images/efa_plaquette.pdf

„Mind the Gap - Amphibious Bridging in NATO" (Tim Guest) European Security & Defence 05/2018

https://www.err.ee/562065/usa-kindral-hodges-nato-peab-suutma-vagesid-kiiremini-liigutada

IRAANI ŠAHHI MÕTE AUSTRIA KUUES EHK G-MAASTURI LUGU

Meil on saanud harjumuseks, et ajateenijatest maasturijuhid sõidavad ringi Mercedes-Benzi roolis. Kuid sellele, et G-Wagenist saaks sõjaväele sobilik maastikul liikumise vahend, eelnes pikk ja kuulsale Saksa autotootjale mitte alati õnnestumistega lõppenud katsetuste jada.

Tekst: **IVAR JÕESAAR**, *vabatahtlik autor*

Umbes kaheksakümmend aastat tagasi oma suuri ilmasõjaplaane teinud Kolmanda riigi strateegid ei kujutanud Suurelt Juhilt saadud geniaalsetest vihjetest hoolimata siiski päris täpselt ette, milliseks kujuneb maastikuauto osa selles läinud sajandi suurimas katsumuses.

Kui nutikad Saksa inseneride erinevate sõjamasinate tehnilised lahendused ka olid, ei suutnud kroonilises aja-, inim- ja materjalipuudusinäljas Saksamaa sõjatööstus siiski hetkekski täita Teise maailmasõja igapäevaseid kuluvajadusi. Esialgu, kui sõda vuras veel Euroopa kõvakattelistel teedel, näis ennast õigustavat kaval plaan võtta kõik erasõiduautod lõpliku võidu nimel Wehrmachti käsutusse. Kuid Saksa sõjaplaneerijatel puudus koge- »

COMET PHOTO AG

Steyr-Daimler-Puchil oli juba olemas kerge neljarattaveolise, õhkjahutusega tagamootoriga maastikuauto Haflinger ehitamise kogemus

AUTOEVOLUTION.COM

Väiketiraažina toodetud neljarattaveoline Mercedes 170VL (W139) oli rustikaalsest välimusest hoolimata oma olemuselt siiski tavaline sõiduauto

mus, milline peaks olema autopark, mis peab mitu aastat päev päeva järel, nelja ekstreemsusi pakkuva aastaaja tingimustes vastu totaalselt teedetul maastikul.

Auväärsel Saksa autotootjal Mercedes-Benzil ei kulgenud sellistesse oludesse sobilike maasturite tootjate sekka asumine kergelt. Häid, edevaid ja kalleid sõiduautosid tootma harjunud firma katsetas Teise maailmasõja eel ja ajal küll mitme sõjaväele mõeldud sõiduautomudeliga, kuid viletsatel rindeteedel tegid tegelikku sõjasõitu kõige arvukamalt ikkagi Volkswageni Kübelwagenid. Võiks isegi ironiseerida, et maksujõulisemale publikule autosid valmistanud Mercedes tegi ka oma sõjaväele loodud sõidukid pulkas seljaga kõrgetel istmetel istuvate härrade ohvitseride tarvis, kes oma kaardus mütsirummudega uhkeldades Euroopa teedel alistatud rahvaste hämmastunud pilke püüdsid. Samal ajal, kui algusest peale luure-maastikuautodeks mõeldud Tempo G 1200 või ameeriklaste Willys MB ja Ford GPW ning venelaste GAZ 64 ja 67 kliirens oli kõrge, vedrustus sõltumatu ning istmed paiknesid madalal, sõiduki põhja lähedal.

Väiketiraažina 1935–1942 toodetud neljarattaveoline Mercedes 170VL (W139) oli rustikaalsema välimuse huvides eemaldatud ustest ja pööratavatest tagaratastest hoolimata oma olemuselt siiski tavaline sõiduauto. Mercedes-Benz oli juba kriisiaastatel 1926–1928 katsetanud ka kolmesillaliste, kuuerattaveoliste meeskonnaautodega G1 (W103). Aastatel 1934–1939 valmistati aga kokku 57 eriti edevat kahe vedava tagasillaga meeskonnaautot MB G4 (W31), millega Kolmanda riigi liidrid armastasid paraadidel eputada, kuid mis rindemeestele sõjapidamist kuigivõrd lihtsamaks ei muutnud. Aastatel 1937–1941 tehti veel üks katse, kuid ka need, alla neljasaja valmistatud MB G5-d (W152) osutusid liiga kalliks, kohmakaks ja keerukaks, et Wehrmachti sõjamudast välja vedada. Ja mudasse uppumisest rääkides – ega ka Volkswageni tagaveoline ja vedava silla kohal asetsenud tagamootori tõttu talutava läbivusega Kübelwagen Typ 82 olnud meie tänases kujutluses see õige teedetule maastikule mõeldud maastur.

Auväärsel Saksa autotootjal Mercedes-Benzil ei kulgenud sellistesse oludesse sobilike maasturite tootjate sekka asumine kergelt.

MERCEDESE MAASTURI UUS TULEMINE

Tänapäevaseks maasturilegendiks kujunenud uus Mercedes-Benz G-Class või G-Wagen (*Geländewagen* – maastikusõiduk) on sünni poolest hoopis Austria päritolu ja tema algne nimi on Puch G. Tema vanemateks olid ühiselt Daimler-Benz ja Steyr-Daimler-Puch Grazi linnast. Steyr-Daimler-Puchil oli oma kerge neljarattaveolise, õhkjahutusega tagamootoriga maastikuauto Haflinger (Austrias aretatud väikesekasvuline veohobusetõug) ehitamise kogemus olemas. See loodi algselt Austria enda armee tarbeks, et välja vahetada Willis MB-d ja Ford GPW-d ning aastatel 1959–1975 toodeti neid enam kui 16 600. Seetõttu polegi üllatav, et järgmiseks mudeliks pidi saama rohkem sõiduautot ja vähem motoriseeritud liuda meenutav maastur.

Meile huvi pakkuva G-Wageni saamis- ja loomislugu on pikk ja põhjalik. Arendus algas 1972. aastal ja kestis 1979. aastani. Mercedes-Benz ostis Magna Steyri üles ning just Mercedese Stuttgardi tehase inseneridel oli kanda suur osa selle auto lõplikus arendamises ja testimises, enne kui seda sai Austrias Grazis tootma hakata.

G-Wageni arendamist inspireeris olulisel määral suur Mercedese-sõber Iraani šahh, Eestiski nõukaajal (13.–15. oktoobril 1972) külas käinud Mohammad Rezā Pahlavī, kes pidas silmas tsiviilkäibesse sobivat maastikuautot, millega oleks mugav ja turvaline läbida pikki vahemaid Iraani teedetul kõrbemaastikul.

Auto kõiki sõlmi ja lahendusi loodi, katsetati ja täiustati ehtsaksaliku põhjalikkusega. Maasturit katsetati kõikides kliimaoludes, kuumas kivikõrbes, kõrgmäestikus, mudases troopikas ja jäises Arktikas, ning selle peamised nõrgad kohad raviti välja enne tootmisse andmist. Küllap selline põhjalikkus ning tarbija ohutuse ja vajaduste arvestamine ongi põhjuseks, miks lisaks paljudele tsivilistidest ekstreemsõiduharrastajatele kasutavad seda nii paljude riikide sõjaväed. Et Saksa Bundeswehr pidas oma riigihankes Volkswageni Iltist eelistades Mercedese maasturit liiga kalliks, said G-Wageni sõjaväeliste väärtuste esmakasutajate au endale argentiinlased, kui nad 1981. aastal Argentiina armeele esimesed MB G-Wagenid soetasid. Tänaseks kasutavad neid maastureid erinevates kere ja varustuse variatsioonides ligi neljakümne viie riigi relvajõud. Spetsiaalselt ehitatud autos on sõitnud ringi

Rooma paavst ning ka Põhja-Korea praegune juht armastab oma sõjaväeparaadietendustel (ilma Mercedese roolirattamärgita radiaatorivõrel) G-Wageneid ringi veeretada.

Juba vähemalt Teisest maailmasõjast alates oma sõjamasinatele jõulisemate metsloomade nimetusi andnud sakslastel on nende maastikuautode nimetuseks Wolf (hunt). Meil kasutatakse sageli nimekuju MB GD-Wagen, kus D tähistab diiselmootorit.

HEA LAPS JA KÕIK SINNA JUURDE KUULUV

Kui vaadata Mercedese maasturite kodulehekülgi, hakkab selle maastikuauto tsiviiltarbeks toodetud mudelite rohkusest pea algul ringi käima ja seejärel kõigi tehniliste erisuste ja lisade üleslugemisel valutama. Kuigi Mercedes on toonud turule ka malbemate ja ümaramate vormidega luksusmaastureid, on vanal heal seitsmekümnendate aastate autokujunduse esteetikat kandval kandilisel kerekujul jätkuvalt kõikjal maailmas suur huviliste ring. Aastatel 2013–2016 katsetas Mercedes muuseas taas ka pikapkerega kuuerattaveolise kolmeteljelise maasturiga.

MB G-Wagen on tänini pikimat aega tootmises olnud sõiduauto Mercedes-Benz Daimleri ajaloos

Maasturit katsetati kõikides kliimaoludes, kuumas kivikõrbes, kõrgmäestikus, mudases troopikas ja jäises Arktikas, ning selle peamised nõrgad kohad raviti välja enne tootmisse andmist.

Sõjaväe tarvis toodetavate mudelitega on pisut lihtsam, siin on võimalik eristada mõned põhilised keretüübid ja nende täiustatud variandid. Suur osa Eestis kaitseväe värvides ringi vuravatest MB GD-Wagenitest on kas Taanist ostetud 240- või Saksamaalt ostetud 250-kuupsentimeetrise silindrimahuga mootoritega. Kuigi maailma armeed eelistavad enamasti nelja uksega ja pikema kerega sõidukeid, on Eestis käibel valdavalt kahe uksega lühemad puldan- või koorikkatusega maasturid. Kolmas selgelt eristuv keretüüp on kahekohalise kabiiniga, pika alusvankriga meditsiini- või staabikuuti kandev sõiduk.

Liigub ringi ka plastkatusega või sõjaväepolitsei kirjadega soomustatud kerega sõidukeid.

Kaitseväe autodele on sõltuvalt nende funktsioonist lisatud erinevaid relvasüsteemide kandursüsteemide elemente ja sideseadmeid. Erinevalt tsiviilkasutusse ehitatavatest sõidukitest, mille varustuse tase kannab endas iga mudeliuuendusega moodsaimaid ja luksuslikumaid lahendusi ning lisasid, on sõjaväe tarbeks loodud mudelid jäänud oma põhiolemuselt samaks. Mida vähem ekstreemses kasutuses rikneda võivaid kalleid lisasid, seda töökindlam ja sõjaväelisele askeesile kohasem sõiduk on. Kord ajateenistuses maasturijuhtimisoskuse omandanud reservväelasel pole seega hirmugi, et õppekogunemisel ootab teda täiesti ennenägematute tulede ja viledega ületuunitud sõiduk.

MB G-Wagen on tänini pikimat aega tootmises olnud sõiduauto Mercedes-Benz Daimleri ajaloos. Sõidukit on toodetud juba 39 aastat ning vaid MB Unimogi veok suudab seda lüüa tootmisaja pikkuselt, kuid mitte kerekujunduse püsivuselt. Lisaks on G-Wageneid toodetud litsentsi alusel Prantsusmaal, kuid prantslastele omaselt Peugeot' mootoriga ja lõvimärgiga radiaatorivõrel.

ASSO PUIDET

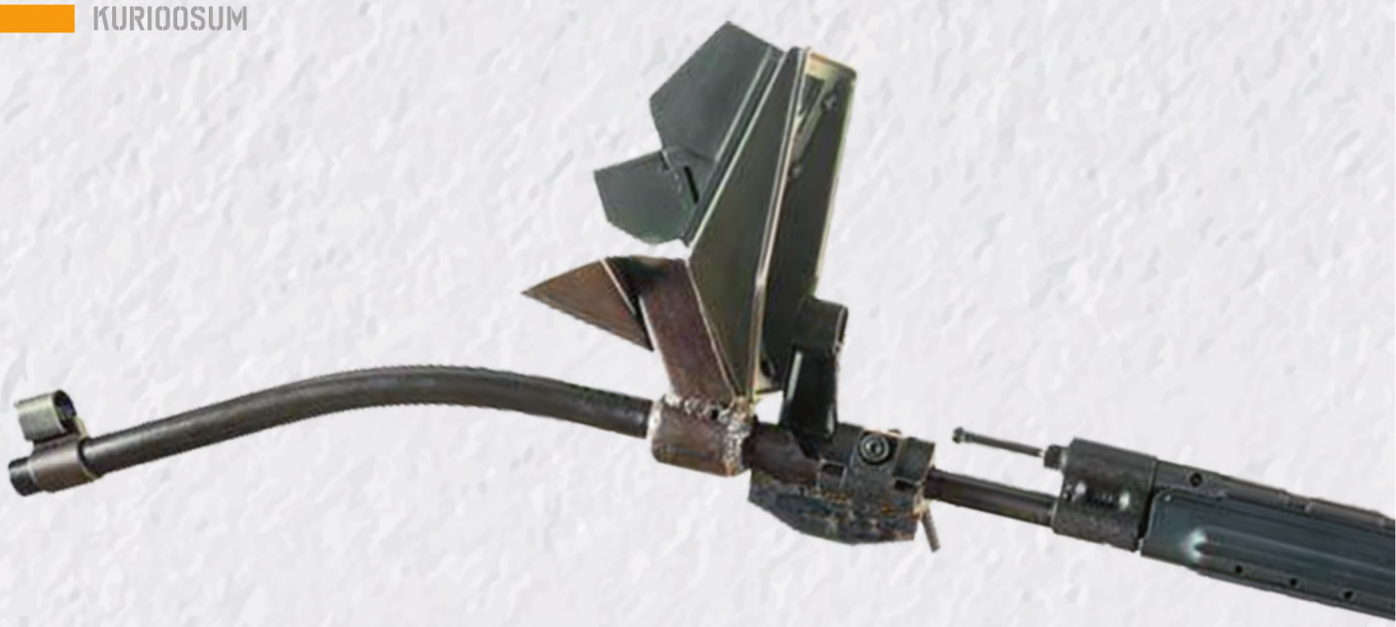

KRUMMLAUF EHK TAOME TORUD KÕVERAKS!

Püssitoru olgu sirge, muidu ei tule laskmisest midagi välja, jah? Aga vot ei ole alati nii – maailmasõja hulluses kogusid üksvahe populaarsust hoopis kõverdatud relvarauad.

Tekst: **ANDRIS TAMMELA**, *vabakutseline ajakirjanik*

Uute, mõnikord tobedate salajaste relvade leiutamisega, mille abil lahinguõnn enda kasuks pöörata, tegeleti mõlemal pool rindejoont. Üheks selliseks leiutiseks – kas tobedaks või mitte, on juba hinnanguline – võib lugeda ka Natsi-Saksamaa inseneride imeteo nimega *Krummlauf*. Maakeelde panduna võiks see kõlada kas 'kõver jooks' või ka 'kõver püssiraud'. Ja seda see sisuliselt oligi. Seadeldis, mis relva otsa kinnitatuna andis võimaluse nurga taha tulistada.

Mõte sellest, kuidas saaks vaenlasele nõndaviisi haiget teha, et ta sulle samaga vastata ei saaks, on päevakorras olnud ilmselt esimesest sõnelusest suuremaks paisunud konfliktist alates.

Nii ei olnud ka sakslaste Krummlauf, vähemalt idee tasandil, midagi ennekuulmatut. Juba esimeses maailmasõjas olid kaevikulahingutes kasutusel periskooppüssid. Laskja kükitas suhteliselt turvaliselt kaevikus, püss kaevikuserval, ning piilus lahinguvälja toimuvat läbi periskoobi.

SELG VASTU SEINA LAHENDUS

Aga muidugi on periskoobiga sama suur võimalus pauku teha kui binokli, monokli või mõne kolmanda vaatlusseadmega. Ehk siis olematu. Selles suhtes oli Krummlauf tubli edasiminek passiivselt sõjategevuselt aktiivsele.

Millega siis tegemist oli? Põhimõtteliselt keskelt kaardu painutatud 35 sentimeetri pikkuse torujupiga. Kõigepealt oli selles otsas, mis klambriga relva originaalraua otsa kinnitub, 10 sentimeetrit sirget osa, millesse puuritud kaks rida auke põlemisgaaside väljutamiseks, siis 14 sentimeetri ulatuses kaarjat toru ning siis veel 11 cm sirget osa, mille otsas dubleeritud relvaraua otsas olev sihik. Samuti oli Krummlaufile peale monteeritud massiivse metallkorpusega ümbritsetud peegelsüsteem, läbi mille sai vaadata, kuhu relv on suunatud. Peegli ette oli monteeritud ka relva tagumine sihik – nii, et oskajamad mehed suutsid sellega ehk isegi täpsuslaske teha. Aga pigem siiski mitte, sest Krumm-

Kui sul on selg vastu seina surutud, nii otseses kui kaudses tähenduses, võib mõte nurga taha tulistamisest tunduda päris apetiitne.

WWW.ROCKISLANDAUCTION.COM

laufi kaal viis relva tasakaalu paigast ära, muutes selle käsitsemise kergelt öeldes ebamugavaks.

Siiski, kui sul on selg vastu seina surutud, nii otseses kui kaudses tähenduses, võib mõte nurga taha tulistamisest tunduda päris apetiitne. Nii leidiski Krummlauf peaasjalikult kasutust 1943. aastal Natsi-Saksamaa armee varustusse jõudnud 7,92 mm kaliibriga automaatpüstoli Sturmgewehr 44 otsas.

Nimetatud automaadiga varustati esmalt tankimeeskonnad ja hiljem ka jalaväegi. Tankimeeskondade relvastusse kuulus StuG 44 peamiselt kaitseks vaenlase jalaväe eest, kui need üritasid rünnata masinat lõhkeainetega. Õige pea leidsid aga Saksa insenerid, et relva saaks kasutada ka masina seest, kui sellele lisada seesama eelpool nimetatud kõvertoru Krummlauf.

Algselt katsetati 7,92 mm toru otsas kaheksamillimeetrist toru, kuid katsetuste käigus selgus, et originaalläbimõõdus kaardtoru toimib siiski paremini.

Lõpuks said tankistid 90kraadise nurga all ja jalaväegi 30kraadise nurga all kaardtorud. Tankimeeskondade relvad disainiti nii, et StuG 44 oli masinas püstises asendis, Krummlauf spetsiaalsest avast välja küünitamas. Nii võttis relv tankis minimaalselt ruumi ja seda sai keerata, mis suunas tahad. Üldine suundumus oli aga, et väga ei tahetud seda lisavidinat üldse kasutada.

SAMA KASUTU KUI KOLE

Lisaks veidrale välimusele ja juba nimetatud puudustele selgus praktika käigus, et tulistades kippusid kuulid kaardtorus kildudeks purunema ja laiali lendama nagu haavlid, mistõttu sai relva kasutada ainult väga väikselt distantsilt. Mis polnud iseenesest suur õnnetus, sest modifikatsioon oligi loodud pigem vihase, linnatänavatel peetava lähivõitluse tarbeks. Märksa häirivam oli aga tõsiasi, et ei lagunenud ainult kuulid, vaid ka Krummlauf ise pidas vastu vaid paarsada lasku.

Kõik see muutis relva kasutamise mõttetuks ja lennutas selle ajaloo prügikasti. Parandan, muuseumi. Näiteks saab Krummlaufi uudistada Saksamaal asuvas Koblenzi muuseumis. Idee Krummlaufist aga elab edasi ja nii on jõudnud nurga taha tulistavad relvad nii mõnegi riigi armee varustusse.

ALLIKAD:

https://www.ranker.com/list/most-ridiculous-weapons/mike-rothschild

https://www.popularmechanics.com/military/weapons/a21800/forgotten-weapons-wwii-curve-a-bullet/

https://en.wikipedia.org/wiki/Krummlauf

https://www.youtube.com/watch?v=HSsFiS2Voxg&feature=youtu.be&app=desktop

SÖÖ NAGU SINIKIIVER

Kusagil seal, üle kogu maailma, valvab 110 000 sinistes kiivrites meest ja naist selle üle, et rahu oleks tagatud. Ent nagu Napoleon Bonaparte targalt on märkinud, kasutab sõdur marssimiseks kõhtu – ehk kõik need rahuvalvajad peavad saama söönuks. Millest? Näiteks ÜRO toidupakist markeeringuga B, mis jõudis Kaitse Kodu! toimetusse ÜRO Liibanoni missioonilt.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *KK! tegevtoimetaja*

Mis selles pakis siis on? Pakilt või, ütleme otse, kilekotilt sisututvustust lugedes hoiaksid nagu käes … noh, võib-olla mitte just kõige rikkalikuma valikuga, aga siiski restoranimenüüd. Soojad joogid, külmad joogid, eelroad, põhiroad, järelroad, magustoidud – kõik kategooriad on esindatud. Kõike saab. Kui ise teha.

Jäädes veel hetkeks selle restorani … või, hea küll, puhveti võrdluse juurde, siis tegelikult on menüü, võrreldes nendega, mida valgetes kinnastes kelner lauale asetab, ühe ja mitte vähe-olulise nüansi võrra rikkamgi. Nimelt on sellel ära märgitud kalorsus.

Teab ju iga kiivrikandja – pole vahet, kas kiiver on sinine või roheline –, et kalorsus on oluline. Bonaparte ei teadnud kalorsusest ilmselt midagi, teadis lihtsalt, et sõduril peab kõht täis olema. Aga ta ei kandnud ka kiivrit, vaid miskeid imelikke kübaraid, millest üks mõned aastad tagasi oksjonil 1,9 miljoni euro eest maha müüdi. Kas 2 miljonit mütsi eest on palju või vähe, see sõltub, millega võrrelda. Näiteks rahuvalvajate sinikiivreid on võimalik internetioksjonitelt soetada umbkaudu 40 euro eest. Samas kulub rahuvalvemissioonidele läinud aasta 1. juulist kuni tänavu 30. juunini 6 miljardit eurot.

Ent, nagu ütles teine ja ilmselt kalorsusega rohkem kursis olnud suurmees Lennart Meri: vabadus ongi kallis. Ja ega rahu ja selle üle valvamine ilmselt odavam ole. Ei peagi olema.

Igatahes mahub selle 6 miljardi sisse ka üsna palju toidupakke – täpselt nii palju, kui vaja. Neist osa, arvestades rahuvalvajate etnilist kirevust, on ka spetsiaalselt *halal* menüü järgi kokku pandud.

अच्छी भूख

Kaitse Kodu! kasutuses olevale pakile polnud märgitud „Halal“. Oli hoopis suur B ja „Hindu“. Seega võis oodata midagi indiapärast. India köögi kui sellise võib jagada kaheks, Põhja- ja Lõuna-India köögiks. Laskumata liigselt detailidesse, võib öelda, et Lõuna-India köök on põhjaregioonidega võrreldes märkimisväärselt vürtsikam.

Aga tagasi menüü juurde, mis samuti lubas aimata India-pärast kõhutäit. Lõunaks pakkus meie portatiivne söögiputka kikerherne-lambaliha-hautist, millele teise roana järgneb hautis erinevatest ubadest ja muust sinna juurde kuuluvast ning magustoiduks puding. Õhtusöögi esimeseks käiguks oli supp, seejärel kanaviinerid juurviljadega ning magustoiduks puuviljatarretis.

Aga päeva kõige olulisem toidukord, mida ei saa ei vaenlasele surada ega sõbraga jagada, ehk hommikusöök? See tuleb oma kõige parema äranägemise järgi kombineerida pakki lahke käega lisatud müslidest, moosist, šokolaadist, küpsistest ning erinevatest magusatest ja vürtsikatest määretest.

KUUMALT PAREM

Nagu märgitud, on kogu einela pakitud tugevasse kilekotti ning kaalub

MENÜÜ

Nagu öeldud, kalorid on tähtsad. Siinkohal detailsem ülevaade, kui palju kilokaloreid on ÜRO „Hindu“ B toidupaki roogades.

Kikerherne-lambalihahautis 300 g, 351 kcal

Oahautis 150 g, 163 kcal

Supp 30 g, 95,7 kcal

Juurviljad viineritega 300 g, 323,4 kcal

Puuviljatarretis 30 g, 103,8 kcal

ühtekokku vaid 1,5 kilogrammi. Olgu öeldud, et söögile ligipääsemiseks on palju abi sellest, kui teil on mingi terariist käepärast, sest rebimiskohta n.-ö emakotil pole. Küll aga on kergesti lahti rebitavad selle sisemuses peituvad, endas roogi ja tarvikuid sisaldavad kilepakendid – kokku nelikümmend suuremat ja väiksemat pakendit, millest igaüks laguneb looduses väidetavalt tuhat aastat.

Kui teil nii kaua aega oodata pole, siis rebige aga ise pakid lahti. Ühest leiab ka kokkuvolditava välipliidi ja piiritusetabletid – see juba on sedasorti käed-küljes-restoran, kus söök tuleb ise soojaks teha. Ja ehkki kogu eelpool nimetatu sünnib lisatud instruktsiooni kohaselt ka külmalt süüa, on soovitatav pliit tööasendisse voltida, tablettidega laadida ja soojendada, mida soojendada annab. Sest, nagu märkis Kristjan Prii, kelle peal me erinevaid roogi katsetasime: „Kõik, mis maitseb hea külmalt, maitseb veel paremini soojalt.“

WIKIPEDIA/ JACQUES-LOUIS DAVID

SÖÖNUKS ODAVALT, MAITSVALT JA TERVISLIKULT

JUUSTUGA ÜLEKÜPSETATUD MAKARONIVORM KONSERVLIHAGA

Juustuse katte all küpsenud makaroni-lihavorm on toit, mis jätab väheseid külmaks. Lihtsad ja tuttavlikud maitsed on ahjus kõik üheks mõnusaks vormiroaks kokku küpsenud. Tulemuseks toitev ja tummine roog, mis sobib hästi just talvisesse hooaega.

Neljale kuni kuuele

Valmistamisaeg: u 1 tund

400 g lühikesi makarone
400 g purk konservliha
2 sibulat, hakituna
2 muna, lahti klopituna
5 dl piima või koort
200 g juustu, riivituna
soola ja pipart
õli praadimiseks
võid vormi määrimiseks
värsket murulauku või rohelist sibulat

Keeda makaronid soolaga maitsestatud vees peaaegu pehmeks (ca 1–2 minutit vähem, kui pakil ette nähtud). Kurna sõelal.

Kuumuta pannil keskmisel kuumusel õli ja prae sibulat mõned minutid. Lisa konservliha ja kuumuta kõik koos läbi. Maitsesta soola ja pipraga.

Lisa lahtiklopitud munadele piim, maitsesta segu soola ja pipraga.

Määri ahjuvorm võiga. Tõsta umbes pool makaronidest vormi. Säti sinna peale pannil läbi praetud sibul ja liha. Puista juurde umbes pool juustukogusest. Tõsta peale ülejäänud makaronid. Kalla vorm üle muna-piima seguga. Tõsta vorm 200kraadisesse ahju. Küpseta umbes 20 minutit ja lisa siis ülejäänud juust. Küpseta veel u 20 minutit, kuni juust on sulanud ja vorm läbi küpsenud. Serveerides puista peale värsket hakitud murulauku või rohelist sibulat.

2 X TUULI MATHISEN

Makaronid, konserv ja hapukapsas. Ei ole inimest, kellele nende roogade maitse ei tooks meelde mõnd helget mälestust. Ühikaelust, metsalaagrist, jõululauast või muul moel südantsoojendavast. Toidublogija Tuuli Mathiseni abiga loome nende põhjal nüüd paar uut mälestuskildu.

MAKARONID – NII KEHALE KUI HINGELE

HAPUKAPSASALAT JÕHVIKATE JA APELSINIGA

Vitamiinidest pungil salat, kus saavad kokku meie köögi superstaar hapukapsas, meie metsa rubiinid jõhvikad, mahlane apelsin ja magus mesi. Kõik see kokku annab mõnusa maitseelamuse ning ühtlasi aitab viiruste ja külmetuste hooajal toetada keha vitamiinide ja probiootiliste bakteritega – viimasel alal on hapukapsas eriti võimas tegija.

Neljale

Valmistamisaeg: 15 minutit

500 g hapukapsast
paar peotäit värskeid jõhvikaid
1 apelsin
3–4 sl rapsiõli
2 sl mett
soola ja pipart
värsket münti

Sega esmalt kokku salatikaste meest, õlist ja soolast-piprast. Puhasta apelsin ja lõika suupärasteks tükkideks. Kalla lõikamise ajal eraldunud apelsinimahl salatikastme sisse. Sega omavahel hapukapsas, apelsinitükid ja jõhvikad. Kalla peale salatikaste. Soovi korral lisa ka värsket hakitud münti. Sega kõik läbi, lase umbes kümmekond minutit tõmmata.

HÄMARAS PILTI TEHA?!? POLE PROBLEEM!

Ideaalsetes valgustingimustes oskab igaüks pilti teha, vahet pole, kas fotokaamera või telefoniga. Ent talvel, kui ööpäevas on vaid kaks valgusrežiimi – pime ja väga pime –, jäävad fotod ühtäkki ebateravad? Tegelikult pole pildistamiseks liiga pimedat ilma, on vaid sobimatud võtted ja vahendid.

Tekst: **DANEL RINALDO**, *fotokunstnik*

Järgnevad nõuanded, mis võimaldavad saada kehvades valgusoludes parema tulemuse, kehtivad ühtviisi nii fotokaamera kui mobiiltelefoniga pildistades. Viimaste võimalusi avardab eelkõige manuaalseadete kasutamine.

VÕTA SISSE STABIILNE „LASKEASEND“

Paremakäelisena vasak jalg teisest veidi ees ja vastupidi. Küünarnukid toeta vastu keha. Fotokaamera puhul kasuta pigem pildiotsijat, mitte ekraani. Jälgi oma hingamist. Toeta ennast või kaamera millegi vastu, pildista põlvelt, lamades. Kasuta oma seljakotti, samblamätast või liivakotti stabilisaatorina. Päästikule vajuta sujuvalt.

Sama kehtib pildistamisel mobiiltelefoniga, mille kerge kaalu tõttu on veelgi suurem tõenäosus, et kätevärin pildistamise hetkel annab tagajärjeks uduse foto.

KASUTA KIIREMAT SÄRIAEGA

Võta arvesse objektiivi fookuskaugust ehk objektiivi suurendusastet. Selle määrab ära optilise keskme kaugus sensorist ja seda mõõdetakse millimeetrites. Reeglina on see ka objektiivi peal kirjas. Näiteks 200 mm fookuskaugusega objektiivi puhul kasuta kindluse mõttes 1/200 või kiiremat säriaega. Käe pealt pildistades tee endale selgeks, mis on sinu puhul aeglaseim säriaeg, millega pildid tulevad veel teravad. Mõnel väriseb käsi rohkem kui teisel. Katsetada saad säriaja prioriteedi programmiga. Pildista 1/320, 1/250, 1/200 ja aeglasema säriajaga ning võrdle tulemusi arvuti taga.

JÄLGI AVANUMBRIT (F)

Väikese ava korral tagad küll suurema fookusulatuse, kuid pead arvestama asjaoluga, et väheses valguses muutub ka säriaeg sellevõrra aeglasemaks. Leia tasakaal piisavalt kiire säriaja, ava ning ISO ehk sensori valgustundlikkuse vahel.

ÕPI KASUTAMA AUTOFOOKUST

Autofookuse korral kasuta ära kaamera võimalikke fookuspunkte, mida saad ise vajaminevasse kohta liigutada. Kui kaamera teeb fokuseerimisel fookuspunkti või -punktide valiku sinu eest ära, võid hiljem pettuda.

Automaatfookus on „abimees“, kuid ekslik. Jälgi ka, millist fokuseerimisrežiimi kasutad. Kolm põhilist on: AF-S (Nikon) ja One Shot AF (Canon), mis on mõeldud mitteliikuvate objektide teravustamiseks; AF-C ja AI Servo – jälitav fokuseerimine liikuvate objektide pildistamisel, ning automaatne AF-A ja AI Focus, mis valib ühe kahest eelmainitud režiimist.

Fookustamiseks vajuta päästik pooleldi alla. Liige kiire päästikuvajutuse korral ei pruugi kaamera enne pildi tegemist fookust paika saada.

Liiga hämaras või koguni pimedas pildistades võib autofookus „saagima“ hakata ja kaamera ei võimaldagi pilti teha, enne kui fookustamine on autofookuse pealt manuaalse peale ümber klõpsatud.

VÄRINASTABILISAATOR VÄLJA

Statiiv tagab küll stabiilsuse, kuid ei ole pildistama minnes igas olukorras praktiline. Siinkohal tasub meeles pidada, et kui juba statiivi kasutada, tuleks värinastabilisaator välja lülitada, sest stabiilses olekus võib värinastabilisaatori mootor omakorda värinaid tekitada ja pilti udustada.

Leidub ka piltnikke, kes heades valgustingimustes stabilisaatori välja lülitavad. Esiteks kulutab stabilisaator digikaamera akut ja teiseks võib stabiliseerimine toimuda optilise kvaliteedi arvelt.

HOIA OBJEKTIIV PUHTANA

Vihma- või lumesajus võsas ragistades on üsna suur oht, et objektiivi esilääts või filter saab märjaks. Läätsele sattunud veepiisad udustavad pilti. Selleks, et pildistamine üldse jätkuda saaks, on hea, kui oled pistnud taskusse mikrokiudmaterjalist puhastuslapi – kui sa just ei taha oma hinnalise objektiivi läätse käisega kuivatada. Soovitatav on kasutada ka objektiivi varjukit.

Kui eelnevat arvesse võtad, siis peaks pildi teravus kindlasti paranema. Siiski ei saa üle ega ümber sellest, et mida parema kvaliteediga on objektiivi läätsed, seda selgem ja teravam tuleb pilt.

Stabiilses olekus võib värinastabilisaatori mootor omakorda värinaid tekitada ja pilti udustada.

Kehvades valgusoludes pildistades tuleb pildiaparaadile leida stabiilne toetuspunkt

DANEL RINALDO

KAITSE KODU! LUGEJAD SAAVAD AJAKIRJA VAHENDUSEL LÄBIDA ESMAABIKURSUSE DIGIÕPPE. KURSUSE LÄBINU VÄÄRTUSTAB ESMAABI ANDMISE OSKUST, TEAB OHUTUSREEGLEID ESMAABI ANDMISEL NING OSKAB ANDA ELUPÄÄSTVAT JA JÄTKUVAT ESMAABI ERINEVATE HAIGUSSEISUNDITE, TRAUMADE JA MUUDE KAHJUSTUSTE KORRAL.

SAMM-SAMMULT ELUPÄÄSTJAKS:

1. SAMM

Oled sa kunagi olnud olukorras, kus tuli päästa kellegi elu? Ei-ei, mitte lahinguväljal, vaid õhtul pimedas kohalikku poodi piima ostma minnes?

Tekst: **KERSTI PODMOŠENSKI**, *vabatahtlik esmaabiinstruktor*

Teadmisi ja oskusi, kuidas elu päästa, peetakse mujal maailmas paljuski igapäevaelu osaks, nii nagu meie peame elementaarseks oskuseks näiteks liiklusreeglite järgimist. Millegipärast aga kiputakse neid Eestis pidama erialasteks oskusteks – millekski, mis justkui polegi igaühe võimete kohane. Samal ajal saab igal aastal mõni inimene nendesamade oskuste eest – või õigemini julguse eest neid rakendada – elupäästja medali. Need inimesed ei ole tihtipeale teinud midagi muud, kui abivajajat märganuna pole läinud temast mööda lootes, et küll keegi teine aitab, vaid heitnud oma kõhklused kõrvale ja asunud tegutsema.

Mitmetes riikides läbiviidud uuringud on tuvastanud, et kuigi valmisolek abistada on pidevalt tõusutrendis, ei ole inimeste oskused ja teadmised alati eeldatud tasemel. Kas sinu teadmised ja oskused on?

MIS ON ESMAABI?

Esmaabi tavamõiste on väga lai, elustamisest kuni näpusidumiseni-plaasterdamiseni ja lahingus kannatanu käsitluseni. Kaitseliidus rakendatava esmaabi õppekava aluseks on esmaabi definitsioon rahvusvahelistes juhendites ja võimalikult tõenduspõhised juhised.

Elupäästvateks esmaabivõteteks loetakse kokkuleppeliselt võtteid, mis tagavad elutähtsate funktsioonide säilimise: näiteks suure välise verejooksu sulgemine, hingamisteede avamine (sh teadvusetuse või võõrkeha korral), elustamine, šoki esmaabi. Neile võtetele taandubki sisuliselt kogu Kaitseliidu esmaabi kursus ja samu võtteid tuleb rakendada ka näiteks lahingukannatanu käsitlemisel, mida õpitakse sõdurioskuste kursusel.

Esmaabi andmiseks ei ole enamjaolt võimalik kasutada spetsiaalseid vahendeid, sest õnnetused kipuvad juhtuma ootamatult ja olukordades, kus ei pruugigi olla midagi muud peale abiandjate käte, mõistuse, riietuse ja iga päev kaasaskantavate asjade. Jah, kindlasti liigub ringi ka tõelisi meditsiinifanaatikuid, kes kannavad endaga kaasas vähem või rohkem sisustatud esmaabikotikest või komplekti, kust võib leida vahendeid alates kummikinnastest kuni

MONIKA RISTISAAR

Iisraeli sideme ja luunõelani. Ent see on pigem erand kui reegel, mistõttu on ülioluline, et tavaline lihtsurelik saaks alati hakkama, kui ta saabub sündmuskohale efektselt „kaks kätt + mobiiltelefon taskus".

Kuigi teatud esmaabivõtteid on kasutatud alates inimkonna ajaloo algusest, mainis esimest korda esmaabi mõistet (*„Erste hilfe"*) Preisi sõjaväekirurg Johannes Friedrich August von Esmarch 1870. aastatel[1].

MIKS PEAKS OSKAMA ESMAABI?

Enamik õnnetusjuhtumeid või äkkhaigestumisi ei juhtu tänaval ega muus avalikus kohas, vaid ikka pigem turvaliste koduseinte vahel või näiteks töökohal. Seega on keskkond abivajajale pigem tuttav ja võiks eeldada, et igaüks meist soovib olla võimeline oma lähedast, naabrit või kolleegi vajadusel aitama. Samas tekitab lähedase kannatuste nägemine lisastressi, raskendab rahu säilitamist ning kiire ja efektiivse abi andmist.

Tihtipeale arvatakse, et isegi kui esmaabi anda ei oska, siis helistades 112 saabub abi piisavalt kiiresti, ilma et peaks midagi tegema. Enamikus riikides on keskmine aeg hädaabikõnest kuni kiirabi saabumiseni 5–8 minutit[3], Eestis on elustamiskutsetel kiirabi reageerimiskiiruse (1999–2013) mediaan 6 minutit[4]. Kui sellele lisada veel aeg, mis kulub juhtunust arusaamiseks, hädaabikõne tegemiseks vajaliku telefoni leidmine ja muud asjaolud sündmuskohal, võib üsna lihtsalt järeldada, et selle aja jooksul mitte midagi tegemine võib teatud juhtudel olla kannatanut kahjustav ja lausa letaalne otsus.

Mis puudutab elupäästvate esmaabivõtete kasulikkust, siis näiteks haiglavälise äkksurma korral saab elustamisega ellujäämisvõimalust kahekordistada ning suurendada neuroloogilise kahjustuse järgsest seisundist täieliku taastumise tõenäosust.

Trauma korral antavat esmaabi on uuritud vähe, ent hinnanguliselt oleks 1,8–5% trauma põhjustatud surmadest olnud ennetatavad, kui kõrvalseisja oleks taganud kannatanule vabad hingamisteed ja/või sulgenud verejooksud[2].

Elupäästvate võtete kohene rakendamine on seega ülioluline. Rääkides näiteks Kaitseliidust kui laiapõhjalisest, kogukonna turvalisust tõstvast organisatsioonist, ei tahaks kujutada ette olukorda, kus kaitseliitlane demonstreerib päevasel õppusel väga efektselt tule all abi andmist, kasutades seejuures oma MK1 komplekti, ent õhtul abikaasa juubelil jääb hätta lihatükiga naabrimehe hingamisteedes … või ei märka teise naabrimehe eluohtlikule insuldile viitavaid tunnuseid.

Järgmises numbris: Kuidas käituda esimesena sündmuskohale saabudes?

VIITED:

1 Pearn J. The earliest days of first aid. (1994). BMJ. 309 (6970):1718–1720. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2542683/pdf/bmj00471-0052.pdf

2 Bakke et al. (2017). A nationwide survey of first aid training and encounters in Norway. BMC Emergency Medicine 17: 6. DOI 10.1186/s12873-017-0116-7.

3 Zideman, D.A. et al. (2015). European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015. Section 9. First Aid. Resuscitation 95: 278–87. https://cprguidelines.eu/

4 Sipria, A., Kirsimägi, Ü., Popov, A., Veber, A. (2016). Taaselustamine haiglaväliselt tekkinud südame äkksurmast. Tulemused Eestis aastatel 1999–2013. Eesti Arst 95(7): 428–436.

Esmaabi (*first aid*) on defineeritud ERC 2015. aasta rahvusvahelistes juhistes kui abistav käitumine ja esmane abistamine ägeda haigestumise või vigastuse korral. Esmaabi võib anda ükskõik kes, ükskõik millises olukorras[3].

Naiskodukaitse esinaine Airi Tooming tõdeb, et 2018. aasta on Naiskodukaitsele olnud mõõdetavatelt tulemustelt kõikidest eelnevatest edukaim. Möödunud aastast jääb meelde mitmeid edulugusid, mis annavad alanud aastaks indu ja tegutsemistahet küllaga juurde.

Tekst: **LIINA VALNER,** *Naiskodukaitse*

NAISKODUKAITSE AASTA KUI EDULUGU

ASSO PUIDET

Naiskodukaitse ei näidanud läinud aastal oma jõudu ja mõjukust mitte ainult suurõppusel Siil, vaid ka Admiral Pitka luurevõistlusel. Kõik neli rajale läinut, Karme Hain, Ruth Maadla, Kristi Randla ja Naiskodukaitse esinaine Airi Tooming (fotol paremal), tõestasid, et kui naiskodukaitsjad midagi alustavad, siis nad pooleli ei jäta

„Aasta esimese poole märksõnaks oli loomulikult suurõppus Siil. Pingutasime selle nimel kõvasti ja võime tulemustega kindlasti rahul olla. Ainuüksi asjaolu, et Siilil osales üle 1700 naiskodukaitsja (71,4% kõikidest tegevliikmetest), on esiletõstmist väärt. Ringkondade juhtidega aastakokkuvõtteid tehes jõudsime aga järeldusele, et Siiliga kaasnes ka organisatsioonile hulgaliselt kasutegureid," alustab Tooming.

„Olulise hüppe tegime evakuatsioonivaldkonna arendamises, sest otsustasime, et korraldame evakuatsiooniõppused kõikides ringkondades. Enamikule liikmetele oli see täiesti uus valdkond. Pea ees tundmatus kohas vette hüppamine oli küll hirmutav ning nõudis eestvedajailt kõvasti mõttetööd ja organiseerimisvaeva, ent saime seeläbi hindamatu kogemuse. Ilma Siilita, tasa ja targu liikudes oleksime tänasesse seisu jõudnud ilmselt 2–3 aasta jooksul," tõdeb Tooming ja jätkab, et ka Kaitseliidu ettevalmistavatesse üksustesse kaasatud naiskodukaitsjate arv suurenes oluliselt.

„Julgen öelda, et suutsime üsna edukalt kokku viia ressursi ja vajaduse. Igale üksikindiviidile sobivaimat rakendust otsides suutsime leida hulga naiskodukaitsjaid, kes on ka edaspidi valmis tegutsema erinevate Kaitseliidu üksuste koosseisus. Tänaseks kuulub kiirreageerimis- ja sihtüksustesse üle 700 naiskodukaitsja."

Ka Naiskodukaitse liikmeskonna korrastumine oli üks tulem, mis Toomingu sõnul edaspidi vaid kasu saab tuua. „Siili ettevalmistuse raames püüti kontakti saada tõepoolest kõikide liikmetega ning seeläbi leiti üles ka paljud passiivsed liikmed. Osad neist tulid Siilile ja on ka pärast seda taas tegevuses osalenud. Oli ka neid, kes otsustasid organisatsioonist siiski lahkuda. Hea meel on, et uuendatud said kõikide õppusel osalenute kontaktandmed," rõõmustab Tooming.

„Väga paljud liikmed said hindamatu projektijuhtimise kogemuse. Teadupoolest on igas Naiskodukaitse »

Alates 2019. aastast on ohutushoiu kursus Naiskodukaitse baasväljaõppe osa ja kohustuslik läbida kõikidel uutel liikmetel.

ringkonnas vaid üks palgaline töötaja ning on üsna selge, et ülesande edukaks täitmiseks ei piisa ainult vabatahtlike osalemisvalmidusest. Nõnda sattusid kümned vabatahtlikud juba Siili ettevalmistuse käigus eestvedajateks ning vastutajateks. Kindlasti andis see paljudele julgust ja enesekindlust edaspidisteks ülesanneteks. Küllap oli erinevaid tulemeid veelgi, ent kõige olulisemana sai minu jaoks kinnitust: oleme organisatsioonina tugevad, täidame meile pandud ülesanded laitmatult ja suur osa meie liikmetest tuleb tõepoolest välja, kui öeldakse, et nüüd on väga vaja," võtab Tooming suurõppuse kasutegurid uhke tundega kokku.

MOBIILIRAKENDUS „OLE VALMIS!" ON VALMIS

Teise olulise saavutusena 2018. aastast toob Tooming välja elanikkonnakaitse mobiilirakenduse „Ole valmis!" lansseerimise.

„Selleks kulusid mitme töötaja ja vabatahtliku sajad töötunnid ja ilmselt samapalju närvirakke. Ent tulem on tõesti väärtuslik ja unikaalne. Suutsime omaalgatuslikus korras luua midagi sellist, milleni vastutavad ametkonnad poleks ehk veel tükil ajal jõudnud. Tänaseks on rakendusele heakskiidu andnud ka siseministeerium ja kaitseministeerium. Usun, et järgmise aasta põhipingutus seostub mobiilirakenduse arendamise ja levitamisega. Oluline on, et rakendus

Koostööpartnerid osalevad meie seminaridel ja on kaasatud ka meie ohutushoiu-instruktorite koolitusprotsessidesse.

jõuaks võimalikult paljude kasutajateni. Kui täna on rakendusel ligi 6700 allalaadimist, siis 2019. aasta lõpuks loodame jõuda 15 tuhandeni. See tähendab aga väga intensiivset teavitustööd," on Tooming kindel, et eesmärgid on seatud nende saavutamiseks.

OHUTUSHOIU KURSUS – BAASVÄLJAÕPPE UUS OSA

Suurt rõhku pannakse uuel aastal ka liikmete väljaõppele. Selles vallas on üheks uuenduseks ohutushoiu kursus kui baasväljaõppe uus kohustuslik osa. „Iga endaga hästi hakkamasaav ja kaaskodanikke aidata suutev naiskodukaitsja tähendab suures plaanis turvalisemat ühiskonda. Alates 2019. aastast on ohutushoiu kursus Naiskodukaitse baasväljaõppe osa ja kohustuslik läbida kõikidel uutel liikmetel. Üha enam kutsutakse meie ohutushoiuinstruktoreid koolitama ka väljapoole organisatsiooni, ent paraku on vabatahtliku ressurss vägagi piiratud ja seetõttu me suuri hulki väljastpoolt organisatsiooni täna veel koolitada ei suuda. 2019. aastal on pilootprojektina plaanis läbi viia ohutushoiulaager, kuhu kaasame ka organisatsioonivälised osalejaid. Kui kõik õnnestub plaanipäraselt, siis ilmselt laiendame oma ohutushoiualast tegevust edaspidigi sellises formaadis. See võimaldaks ohutushoiu baasoskusi edastada suuremale hulgale inimestele, kui seda võimaldab tavapärane kursuse formaat."

KOOSTÖÖPARTNERID ON TULNUD, ET JÄÄDA

„Tänu elanikkonnakaitse arendamisele oleme saanud päris hea kontakti eri ametkondadega. Loomulikult on see ka ainumõeldav, sest on väga oluline, et me oma koolitustes ja ka mobiilirakenduses räägiksime n.-ö sama keelt vastava valdkonna erialaspetsialistidega," kiidab Tooming vabatahtlike juhtide suurepärast koostöövõimet. „Näiteks oleme tihedas kontaktis päästeameti ennetusvaldkonna spetsialistidega ning juhiseid väljatöötavate ja elanikkonnale vahendavate ametnikega nii riigikantseleist kui siseministeeriumist. Koostööpartnerid osalevad meie seminaridel ja on kaasatud ka meie ohutushoiu instruktorite koolitusprotsessidesse. Samas suunas kindlasti ka jätkame, sest ühtpidi annab see meile kindlust, et oleme õigel teel, ning teisalt jagame infot, mida me teeme ja milline on meie ressurss. „Ole valmis!" mobii-

ASSO PUIDET

lirakendusega seoses oleme kokku leppinud, et just see on keskkond, mille kaudu elanikkonnale suunatud käitumisjuhiseid edastatakse. Ükski teine institutsioon samasugust lahendust paralleelselt ei tee. Sellest tulenevalt on meie ühine huvi, et kõikvõimalikud olulised teemad oleksid seal aktuaalselt kajastatud. Kui näiteks päästeameti, politsei või mõne muu ametkonna haldusalas midagi muutub või tekib lisamaterjale, siis saame sellest operatiivselt teada ja muutused jõuavad kiiresti ka mobiilirakendusse. Samas on oluline, et iga teemaga seotud ministeerium ja amet propageeriks mobiilirakendust ka oma kanaleid pidi, sest rakendus toob kasu ennekõike siis, kui see jõuab võimalikult paljude kasutajateni. Evakuatsioonivaldkonnas teeme koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga, kes on vastutav ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise eest. Esialgsete plaanide kohaselt jääb Naiskodukaitsele oluline roll evakuatsioonipunktide ülesseadmisel ning 2019. aasta jooksul saab kindlasti veel täpsemalt paika, millised saavad meie vastutus ja ülesanded selles valdkonnas lõplikult olema.“

NAISKODUKAITSE LIIKMESKOND TÄNA JA HOMME

Liikmeskonna suurendamise teemat hoitakse fookuses igapäevaselt. Ühest küljest on see vajalik seoses ülesannete lisandumisega, teisalt lähtutakse põhimõttest, et mida rohkem on liikmeid, seda rohkem on Eestis teadlikke kodanikke ja seeläbi on ka kogu ühiskond turvalisem. „Kuigi igal aastal leidub ka organisatsioonist lahkujaid, on meie liikmeskond siiski pidevas kasvutrendis. Uue liikme juures peame oluliseks, et ta saaks väga täpselt aru, mis organisatsiooniga ta liitub ja sellest, et lisaks lõpututele enesearendamisvõimalustele on organisatsiooni liikmel ka kohustused. Püüame vältida iga hinna eest värbamist, sest kogemus on näidanud, et valedel põhjustel liitujad muutuvad üsna pea passiivseks ja ühel hetkel lahkuvad organisatsioonist,“ selgitab Tooming.

Küsimusele, milline on täna siis naiskodukaitsja, kelle üle saab uhke olla, vastab Tooming, et nende profiile on tegelikult väga palju. „Keda ma tõesti imetlen ja kelle üle uhke olen, on näiteks vabatahtlikud instruktorid. Instruktori töö on keeruline ja nõuab tohutu suurt pühendumist. Tundide ettevalmistamiseks kulub kaugelt rohkem töötunde, kui kõrvaltvaatajale välja paistab. Loomulikult olen uhke ka kõikide nende vabatahtlike juhtide üle, kes suudavad oma üksuse tegevust eest vedada, liikmeid motiveerida ning samal ajal ka asjaajamist korrektsena hoida. Kuna Naiskodukaitses pole kuigi palju palgalisi, siis langeb ka suur hulk administratiivset tööd just vabatahtlikele juhtidele. Imetlen ka neid sadu erialaspetsialiste (toitlustajad, staabiassistendid, meedikud jne), kes aastast aastasse ülesandest sõltumata pingutavad ja panustavad. Tean välikokkasid, kes toitlustavad Kaitseliidu õppustel oma 500–600 tundi aastas. See tegevus pole neile ilmselt ammu enam väljakutseid pakkuv ega uusi oskusi andev, ent ometi on nad alati kohal, kui neid vajatakse, lihtsalt kohusetundest ja teadmisest, et see on nende kohus,“ jätkub Toomingul häid sõnu kõikidele pühendunud vabatahtlikele liikmetele, sest organisatsiooni eelarvelised vahendid ei suurene märkimisväärselt ka uuel aastal. „Nii juhtimine kui ka koolitussüsteem on suuresti rajatud vabatahtlike panusele ning tegevuskulude mõttes saame meile eraldatud ressursiga hästi hakkama.“

Avalik üritus, kus Naiskodukaitse on selgi aastal jätkuvalt eestvedaja rollis, on „Anname au“ kampaania, kus igal aastal lööb kaasa 400–500 naiskodukaitsjat. Kindlasti osaletakse taas Eesti Vabariigi aastapäeva ning võidupüha paraadidel ja lüüakse kaasa teistes riigikaitsega seotud projektides.

Uue liikme juures peame oluliseks, et ta saaks väga täpselt aru, mis organisatsiooniga ta liitub ja sellest, et lisaks lõpututele enesearendamisvõimalustele on organisatsiooni liikmel ka kohustused.

AJATEENISTUSSE

Läinud aasta sügisel toimus midagi, mis võib anda uue hingamise ja rütmi riigikaitseõppele. Nimelt osalesid noored riigikaitseõppe raames esmakordselt 7 päeva kestvas programmis, kus riigikaitseõpetuse ainekava tunnid läbiti sõjaväeliselt korraldatuna. See tähendas kohanemist kasarmueluga, distsipliini ja intensiivset õpet kogu perioodi jooksul.

Tekst: **KRISTO PALS**, *Riigikaitse Rügement*

17. september 2018. Esmaspäeva hommik Vana-Võidus. 139 Viljandi Kutseõppekeskuse esmakursuslast on üles rivistatud ja saavad viimaseid juhtnööre major Arti Levandilt, kes viib neid tundmatusse.

Viljandist liiguvad noored Riigikaitse Rügemendi keskusesse Humala külas, kus nad jätavad hüvasti tsiviileluga ja saavad kätte militaarvarustuse. Kõrvaltvaatajale võib Humalas toimuv näida vorstivabrikuna, kus ühest uksest lookleb sisse tsivilistide kirju kari ja teisest uksest väljub ühtne digilaiguline mass. Tänu kaitseressursside ameti toetusele on õpilastel võimalik kasutada sama head varustust, nagu kasutavad Kaitseliit ja kaitsevägi. Tõelisest sõdurist eristab õpilast vaid embleem varrukal ja veidi kohmetu pilk.

Õpilasi formeeriv isikkooseis on usutavasti Eesti professionaalseim. Igal aastal väljastavad nad varustust rohkem kui 3000-le õpilasele, sellist mahtu ei ole ühelgi kaitseväe ega Kaitseliidu üksusel. Nii ei kasuta nad enam ammu mõõdulinte, professionaalsest pilgust piisab, et riiulitelt välja võluda õiges mõõdus vormikomplekt ja müts. Ümbervahetajate protsent on alla 5.

FÜÜSIS JA PSÜÜHIKA PROOVILE

Humalast liigutakse edasi Meriküla spordi- ja väljaõppekeskusesse (endine Muraste piirivalvekolledž), mis on kohandatud kasarmuks. Alustame kodukorra tutvustusega suures saalis, õppurid saavad kätte oma toad ja voodipesu.

Meile on ääretult oluline õppurite aja maksimaalne ärakasutamine ja oodatud tunde tekitamine. Mõnikord piisab paarist väikesest asjast, et õpilase silma särama panna. Kasvõi formeerimisel ees ootav nimesilt või kasarmu toauksele juba varem üles seatud magajate nimekiri.

Esmaspäeval viime läbi kaitseväe üldfüüsilise testi. 139 osalejast teeb selle positiivselt (ehk 190 punkti peale) ära 15 õpilast, 0 peale jääb 5 õpilast.

Päris puhta kullana seda võtta ei saa, sest ÜFT-i tabelites on noorim vanus 17, kuid paljud osalejad on veel 16aastased. Samuti tuleb arvestada, et erinevalt ajateenijatest ei ole õpilaste seast eelnevalt välja arvatud mitmesuguste terviseprobleemidega noored.

Teisipäeval annavad tunde rühmaülemad, kolmapäev on erialatundide päev, kus iga eriala koolitajal on kaks akadeemilist tundi.

Oleme koostöös kaitseväe peastaabi strateegilise kommunikatsiooni osakonnaga pannud palju rõhku noorte arusaamade kujundamisele infooperatsioonidest ja psühholoogilisest mõjutamisest. Nii korraldame ka

MARKO LUIK

SEITSMEKS PÄEVAKS

Viljandi noortele nii teoreetilise kui praktilise koolituse. Räägime psühholoogilise kaitse aspektidest, sellest, kuidas meedias esitatavaid fakte kontrollida ja ise avalikult sõna võttes rääkida vaid asjadest, mida tead. Praktika käigus näitame, kuidas sinu sõnu saab kasutada sinu vastu. Nii võtab oma valdkonna spetsialist Erlend Sild noortelt intervjuud, küsides sotsiaalse eksperimendi varjus nende lemmikloomade, filmikangelaste ja sõprade kohta ja mis neile nende juures meeldib. Samuti kaardistab ta intervjueeritava teadmisi erinevate riigijuhtide kohta. Saadud vastuste põhjal valmib „Aktuaalse kaamera“ lõik, kus uuritakse riigikaitseõpilaste peaministri- ja presidendieelistusi. Videolõiku näidatakse õpilastele koos läbiviija kommentaaridega. Nii saavad õpilased justkui teleekraanilt näha oma kaasõppureid silmagi pilgutamata väitmas, et ta tahab näha Eesti presidendina Vladimir Putinit ja peaministrina Jüri Ratast. Ratast „eelistati“, sest tal on nii armsad silmad ja temaga tahaks iga päev koos jalutada. Pärast sellist kogemust oskavad noored kriitilisemalt suhtuda »

Pärast sellist kogemust oskavad noored kriitilisemalt suhtuda sotsiaalmeedias levivatesse uudistesse ja enne mõtlevad, kui peavad mõnele propagandakanalile intervjuud andma.

RIIGIKAITSE RÜGEMENT MTÜ JA RIIGIKAITSEÕPE

Programmi korraldajaks oli Riigikaitse Rügement MTÜ, kelle põhitegevuseks ongi riigikaitseõpetuse korraldamine koolides üle Eesti.

2018/2019. õppeaastal korraldab ühing riigikaitseõpetust 47 koolis ligi 2600-le õpilasele. Ühingusse on koondunud üle 40 kaitseväelase ja kaitseliitlase, kes viivad läbi riigikaitseõpetust. Riigikaitseõpetus viib teadlikkuse riigikaitsest palju suuremate rahavahulkadeni kui ajateenistus. Tundides osaleja saab väga hea ülevaate riigikaitse laiapindsusest, tunneb väeliikide ja üksusi. Samuti omandab relvakultuuri alused ning ületab senised eelarvamused relvast kui tapamasinast.

Riigikaitseõpetus koosneb teooria- ja praktikakursusest. Gümnaasiumides on mõlema kursuse mahuks 35 tundi (kokku 70), kutseõppeasutustes on palju erinevaid lähenemisi. Tavapäraselt viiakse teooriatunnid läbi koolis kohapeal, näiteks 2 tundi nädalas ühe poolaasta jooksul. Sellele järgneb riigikaitselaager, mis kestab kaks-kolm päeva.

Riigikaitse Rügement on valdava osa oma laagritest korraldanud kolmepäevalistena ja kahes osas, nii et pool laagriaega ollakse kuskil väeosas ja pool maastikul. Väeosas viibimise eesmärgiks on eelkõige isikliku kogemuse kaudu tutvustada kasarmukorda ja läbi viia rivitunnid.

Ühing on tegutsenud aastast 2011 ja selle aja jooksul ammutanud suurel hulgal kogemusi. Kõik see andiski julgust astuda järgmist sammu ja läbi viima „nädalast ajateenistust“.

sotsiaalmeedias levivatesse uudistesse ja enne mõtlevad, kui peavad mõnele propagandakanalile intervjuud andma.

EI ÜHTEGI KATKESTAJAT

Neljapäev ja reede on ekskursioonipäevad. Poole grupi kaupa ühel päeval Männiku lasketiirus ja teisel päeval Viimsis sõjamuuseumis.

Sõjamuuseum on sõjaajaloo tunni ja rasketehnikahalliga tutvumise kõrval ideaalne koht Afganistani missiooni tunni läbiviimiseks. Pole paremat keskkonda kui Camp Bastioni saun, kus samas kunagi teeninud veteranid saavad avada oma missiooni tagamaid ja kogemust. Kaasasime ka vigastatud veterani, kes lisaks missioonikogemusele räägib, mida tähendab IED-le astumine ja kuidas sellest nii füüsiliselt kui vaimselt taastuda. See on üks enim mõtlemapanevaid tunde.

Juba esimesel päeval kurdetakse kõhuvalu üle, järgmistel päevadel tekib hädalisi juurde ja nii mõnigi ei saa tundides osaleda, sest on hõivatud oksendamisega.

Männiku lasketiirus saavad osalejad oma esimesed automaadist laskmise kogemused. Oskuste lihvimiseks harjutatakse nii õhk- kui sportrelvadega laskmist.

Laupäev ja pühapäev on praktiliste oskuste välilaager Humala linnakus. Laagris liituvad Viljandi kutseõppekeskuse noortega ligi 100 õpilast Tallinna Ühisgümnaasiumist ja Tabasalu Ühisgümnaasiumist. Laagri esimesel päeval on ringkoolitused, kus õpitakse liikumisviise ja tutvutakse Pasi soomuki ja Robinsoni kopteriga. Tõelist sõdurielu maitstakse *airsoft*'ilahingus, praktilises esmaabis ja granaadiheites. Julgemad panevad end proovile köitega majakatuselt laskumises.

Laupäeva õhtu möödub ühe paremini meeskonda liitva ülesandega. Iga jagu peab etteantud toiduainetest valmistama määratud aja jooksul õhtusöögi, mis tuuakse žüriile hindamiseks.

Iga noor riigikaitsja sai endale ka vormi selga EVELIIS PADAR

Hinnatakse nii maitset, välimust kui toidu juurde esitletud legendi.

Laagri viimane päev lõpeb umbes 10 km pikkuse rännakuga, hoolimata lausvihmast ei ole ühtegi katkestajat. Pärast rännakut saavad kõik osalejad kursuse läbinu hõbedase rinnamärgi. Premeeritakse ka nii rännakul kui toiduvalmistamisel parimaks osutunud jagusid.

MIDAGI SUURT

Esmaspäevast kuni laupäeva hommikuni kehtiva kasarmukorra loomisel võtsime aluseks tüüpilise kompanii kodukorra kaitseväe väeosades. Nii on võimalus saada väljaluba ja võtta vastu külalisi. Vaid öörahu algusaja oleme nihutanud 23-le, et saaksime rohkem aktiivset tegevust läbi viia. Kohapeal on igal hommikul tagatud meditsiiniline teenindamine, mis osutub vägagi oluliseks.

Juba esimesel päeval kurdetakse kõhuvalu üle, järgmistel päevadel tekib hädalisi juurde ja nii mõnigi ei saa tundides osaleda, sest on hõivatud oksendamisega. Kahtlustame kõhuviiruse levikut, korraldame sööklasse mineku eel kohustusliku käte desinfitseerimispunkti ja rivistusel nõuame rangelt hügieeninõuetest kinnipidamist. Viiruse levik peatub.

Pühapäeva õhtuks oleme läbiviijatena rohkem väsinud kui õpilased. Samas, istudes märgade telkide ja suurte hunnikute hooldust vajava varustuse vahel, valdab meid suur rahulolutunne – oleme midagi suurt ära teinud.

Laagri viimane päev lõpeb umbes 10 km pikkuse rännakuga, hoolimata lausvihmast ei ole ühtegi katkestajat.

MIDA ME SELLEST KÕIGEST ÕPPISIME?

Veidi puhanuna, paar päeva hiljem, kohtusime taas, võtsime saadud kogemused kokku ja tegime esimesed järeldused.

Suurimaks proovikiviks osutus toitlustamine. Viljandi kutseõppekeskusest tulid vabatahtlikult kaasa kolm kolmanda kursuse kokaeriala õpilast, kes praktika raames valmistasid nii hommiku- kui õhtusöögid. Lõuna tõime termostega kohale valmistoiduna. Laagris oli lisaks üks lõuna kuivtoidupakist.

Kuigi olime toidukogused arvestanud senisest kogemusest ja ettenähtud kalorsusest lähtudes, kurtis nii mõnigi õpilane tühja kõhtu. Suurendasime järk-järgult koguseid ja lisasime vahepalad. Kursuse keskpaigas hakkas toitu üle jääma.

Meeskonnatunde tekitamiseks tuleb teooriakursuse õhtutesse lisada rohkem meeskondlikke võistlusi. Reede õhtul seda tegime ja ühtsustunne kasvas silmanähtavalt.

Enne, programmi koolis arutades, tõstatus küsimus, **kuidas suudame õpilased distsipliinile allutada** ja milliseid kasvatusvahendeid saame rakendada. Pelgasime ka ise, et nii mõnigi õpilane võib „hüppesse minna“ või mitte alluda määratud ülematele.

Päris elu osutus vastupidiseks. Vaid paari üksiku õpilase distsipliiniga oli probleeme, kuid resoluutsed vanemohvitserid ja tubades ümberpaigutamine lahendas need vahejuhtumid. Tagasisides jäi kõlama väide, et olime liiga leebed. Järgmisel korral oleme julgemad!

Tulevikkuvaatavalt tahame sellist formaati rohkemgi juurutada. Lisaks ühe kooli kesksele lähenemisele **tahame kaasata väiksemaid koole erinevatest Eesti paikadest**. Väiksemate koolide puhul, kus klassis on näiteks 10 õpilast, annab see olulise kuluefektiivsuse. Samuti on võimalik pakkuda paremaid erialakoolitajaid, kellel ei ole majanduslikult mõistlik kaugematesse kohtadesse üksikut klassi õpetama sõita.

UNGARI SÕJAMUUSEUM – AJARÄNNAK LÄBI MADJARITE SÕJAAJALOO

Paarikümne aasta järel on Ungari sõjamuuseumis taas püsiväljapanek relvade ajaloost. Külastajatele pakub see palju rohkem kui varasemad näitused, osa väljapandud relvadest ja varustusest on nüüd võimalik ka oma käega katsuda.

Tekst: **LÁSZLÓ FEITH**, *ajakirja Magyar Honvéd kaasautor*

Oma käega katsumise võimalus oli peamine põhjus, miks väljapanek on korraldatud just praegusel moel. Kuid mitte ainuke. Tegelikult oli põhjusi veel kaks.

„Me tahtsime lahendada hoidla ruumikitsikuse probleemi ja lahendasime selle, paigutades ligemale 900 eksponaati näituseruumidesse ja koridoridesse. Kolmas põhjus aga oli seotud muuseumi temaatilise õppetundide kavaga, mida on meie juures korraldatud juba seitse või kaheksa aastat; nende õppetundide käigus kasutavad eksperdid mitmesuguseid eksponaate õppevahenditena, et tutvustada õpilastele mõnd ajastut või ajaloolist sündmust," räägib sõjamuuseumi asedirektor major Péter Soós.

Need tunnid on õpilaste hulgas väga populaarsed, mõnel aastal on neid korraldatud lausa üle 300. Üks osa nendest on relvaajaloo praktiline programm, kus õpilased saavad väikestes rühmades rohkem teada näiteks keskaegsete relvade, 1848.-49. aasta revolutsiooni ja iseseisvussõja või kahe maailmasõja kohta.

„Tahtsime anda neile tundidele meie muuseumis püsiva koha, sest varem pidime oma õppevahendeid, nagu näiteks ajalooliste relvade, vormiriietuse ja muude rõivaste koopiaid, edasitagasi transportima. Lisaks põhi- ja keskkooliõpilastele pakub väljapanek huvi ka Ungari Riikliku Avalike Teenuste Ülikooli üliõpilastele. Neile peavad loenguid professionaalsed museoloogid, mitte muuseumi õppejõud, sest seda sihtrühma huvitavad hoopis teistsugused asjad, nagu relvade tehnilised näitajad ja taktikalised omadused," lausub major Soós.

Nagu eeltoodust näha, on relvade ajaloo avatud väljapanek tõhus vahend, õpetamaks ajalugu õpilastele, kes moodustavad enamiku muuseumi külastajatest ja kes õpivad eelkõige põhikooli viimastes klassides ja keskkooliastmes. Selles vanuses noorte külastuskogemuse täiustamiseks tuli ka idee paigutada näitusele vahakujud.

PÜHENDUMUSEGA TEHTUD

Sõjamuuseumi ajaloo esimesed kolmteist vahasõdurit loodi just püsinäituse tarbeks. Sellele eelnes tõsine uurimistöö. Kõigepealt tuli otsustada, milliseid Ungari sõjaväe ajaloolisi sõduritüüpe peaksid kujud esindama. Sellele otsusele järgnes ajastukohaste vormiriiete ja varustuse valmistamine. Seetõttu on kujud realistlikud ja oma ajastu tüüpiliste näojoontega, mis toob ajastud õpilastele lähemale

„Loomulikult tahtsime teha need kõik võimalikult autentsed. Seepärast kasutasime arheoloogilisi leide ja kirjeldusi ning meile lähemate ajastute puhul vaatasime ka säilinud välijuhendeid. Kui olime paika pannud sõduri riietuse, varustuse ja relvastuse, siis andsime kujule tüüpilise näo: näiteks Ungari vallutuste ajastu ratsanikust vibulaskjale tegime äratuntavad idamaiste mõjutustega näojooned. Jagasime skulptoriga oma

WIKIPEDIA.ORG

Ungari kergeratsaväelane ehk husaar Austria-Ungari keiserlikus armees

ideid kujude iseloomulikest omadustest ja parameetritest (muuhulgas nende näojoontest ja poosidest). Tuleb märkida, et vaha on väga tundlik materjal, mis näiteks tähendab seda, et meie kujude käed ei suuda raskust kanda ja me pidime nende riietamisel olema ettevaatlikud. Mõnele kujudele saime riided selga ainult nii, et lõikasime need lahti, panime kujule ümber ja õmblesime uuesti kokku.

See oli täpne ja aeganõudev protsess, kuid vääris iga sellele kulutatud minutit, sest lõpptulemus räägib ise enda eest," jutustab asedirektor väljapaneku korraldamise kriitilise etapi kohta.

Näitust hakati üles ehitama 2016. aasta veebruaris-märtsis ja sellega paralleelselt algas ka eksponaatide valimine. See ülesanne anti kolmele museoloogile, nimelt külmrelvade kollektsiooni, varaste tulirelvade kollektsiooni ja kaasaegsete tulirelvade kollektsiooni kuraatoritele. Nemad valisid välja parimad võimalikud esemed, aga kahjuks poleks need kõik kuidagi väljapanekusse mahtunud ja nimekirjast välja jäänud esemed viidi raske südamega tagasi. Edasi anti väljavalitud esemed restauraatorite kätte, kes neid veidi remontisid. 2017. aasta kevadel hakkasid eksperdid nendega vitriine täitma ja relvistu avatseremoonia toimus muuseumiööl, 24. juunil 2017.

Väljapanek on paigutatud nelja ruumi ja kahte koridori sõjamuuseumi esimesel korrusel, Marmorruumi ümbritsevas sektsioonis. Esimene ruum sisaldab mõõku ning mitmesuguseid keppe, sauasid ja muid tõmpe löökrelvi Ungari vallutustest Ottomani valitsusaja lõpuni. Siin saavad külastajad näha viit vahakuju: vallutuste ajastu ratsanikust vibulaskja; kuju, mille eeskujuks on Tamás Szentpéteri, Zólyomi beilif; õukondlane palatiin Miklós Garai eskordist; Ungari kõrgklassi mees teenimas raskeratsaväes (koos koopiaga tema gooti stiilis plaatturvisest tema kõrval); ning haidukk.

Relvade ajaloo avatud väljapanek on tõhus vahend, õpetamaks ajalugu õpilastele, kes moodustavad enamiku muuseumi külastajatest.

„Beilifi riietusest on puudu rõngassärk, kuid selle rekonstruktsioon on näha kuju kõrval ja külastajad saavad seda selga proovida. Mõned relvade ja varustuse koopiad, mida saab katsuda ja selga proovida, olid meie kogus olemas juba varem, me kasutasime neid teistes väljapanekutes ja muuseumitundides. Samal ajal on meil palju esemeid valmistatud spetsiaalselt selle väljapaneku jaoks," räägib asedirektor.

Muuseumi eksperdid panid täpselt paika väiksemadki detailid, näiteks 1600. aastate haiduki vahakujul on just seda tüüpi sõdurile iseloomulikud haavad, nimelt põletused kätel ja mõõgalöögist saadud kõrvahaav.

Ruumist edasi viiva koridori neli klaasist põrandavitriini sisaldavad väljakaevamistel leitud eksponaate, nagu kivist ja pronksist riistad ning Bütsantsi päritolu savist käsigranaat, mis oli kunagi laetud Kreeka püssirohuga. Viimane põrandavitriin sisaldab leide Zrínyiújvári väljakaevamistelt, seinavitriinides aga on pistodad, mõõgad, saablid ning kepid ja sõjanuiad.

Koridori viimaseks eksponaadiks on jalaväeohvitseri saabli M1861 prototüüp, mis antakse Ungari armee ohvitserikandidaatidele enne nende 20. augusti ametissevannutamise tseremooniat.

„See saabel on Ungari sõjaväeajaloos kõige kauem kasutuses olnud külmrelv: perioodil 1861 kuni 1948," selgitab major meile üksikasju, kui »

lahkume külmrelvade maailmast ja siseneme tulirelvade maailma. Nende ajalugu algab 1400. aastate eestlaetavate püssidega.

TULIRELVADE AJASTU

Järgmises ruumis seisavad kolm kuju: Ungari grenader Maria Theresa ajastust, kõrgklassi mees Napoleoni sõdade aegsete ülestõusnute hulgast ning honveedi jalaväelane 1848.-49. aasta revolutsiooni ja iseseisvussõja päevilt. Viimatinimetatud vahakujul on näha ka püüdlus ideaalse eksponaadi poole: sellel on mõned eestlaetavate püssidega sõduritele iseloomulikud haavad, nimelt püssirohust saadud põletused näol ja kätel.

„Grenaderi kujul on seljas vormiriietus, mis originaalkujul pole säilinud, nii et pidime selle rätsepalõigete ja omaaegsete jooniste järgi taastama. Muide, see riietus on tehtud valgest villast, mis oli tol ajal kõige odavam materjal. Sõdurid kasutasid selle „puhastamiseks“ väga omapärast viisi, nad nimelt katsid mustuse kriidiga,“ räägib asedirektor meile vormiriietusest, lisades, et tavapäraselt seostatakse Maria Theresa aega husaaridega (ja mitte juhuslikult), kuid muuseum tahtis näidata tollest ajastust ka Ungarist värvatud imperialistliku ja kuningliku sõjaväe teist külge.

Eestlaetava ja tulekivist lukuga püssiga jalaväelane hoiab käes granaati, mis on omal moel eriline – selle süütenöör hõõgub. Ei, see pole süüdatud – väljapaneku leidlikud koostajad kasutasid selle realistliku efekti saamiseks leedlampi. Samuti asub siin ruumis kogu väljapaneku kõige hinnalisem vitriin, mis on täis tolle ajastu spordi- ja jahirelvi, igaüks neist unikaalne ja esmaklassiline käsitöö.

WW2-WEAPONS.COM

Austria-Ungari sõdurid I maailmasõjas

„Mitmesuguste eksponaatide ja rekonstruktsioonide abil saame tutvustada tulirelvade ja ka laskemoona arengut. Nii saavad meie külastajad jälgida muutusi relvade laadimises, laskemoona kujus ja süütemeetodites ning seda, kuidas laadimise lihtsustamisega püüti suurendada laskesagedust,“ ütleb major Péter Soós.

Järgmises, kolmandas ruumis esitletakse kaasaegsete tulirelvade maailma alates 1840ndate lõpust kuni II maailmasõja lõpuni. Selle ajastu sõdurite varustust esitlevad kolm vahakuju.

Esimene neist on jalaväelane Ungari Kuninglikust Kaitseväest – kauaoodatud sõltumatust riiklikust armeest, mis loodi pärast 1867. aasta Austria-Ungari kompromissi sõlmimist. Ta hoiab käes Werndli ühelasulist tagantlaetavat püssi, millele on kinnitatud mõõkbajonett: see oli ratsaväerünnakute peatamisel tõhus relv. Erilist tähelepanu pälvivad punased Türgi püksid. Nende materjal oli algul toodetud Mehhiko keisri Maximiliani armee jaoks, aga ei läinud kasutusse, sest vabariiklastest ülestõusnud kukutasid Austria printsi ja hukkasid ta 1867. aastal. Seega sai vastloodud Ungari armee nende varud endale ja algul ei sallinud sõdurid oma „paprikapükse“, mis olid kasutusel kuni aastani 1881.

Esimese maailmasõja ajastut esitleb honveed rünnakupataljonist. Tema põhirelv, käsigranaat, oli asendamatu vahend kaevikute „puhastamisel“, seepärast on tal neid päris palju, nii vööl kui käes ja ka kahes õlakotis. Tema muu varustuse hulgas on karabiin, traadilõikaja, kaevikunui, mis oli tõhus relv lähivõitluses, ja labidas. Ruumi viimane vahakuju kujutab II maailmasõja aegset honveedi Ungari Kuninglikust Kaitseväest. Jalaväelase relvaks on magasiniga automaatpüss M1935, millesse mahtus viis padrunit; neid tootis Ungari relvafirma, mis tegutses Soroksári teel.

Ruumist edasi viiva koridori neli klaasist põrandavitriini sisaldavad väljakaevamistel leitud eksponaate, nagu kivist ja pronksist riistad, seinavitriinides aga on pistodad, mõõgad, saablid ning kepid ja sõjanuiad.

Ajarännak läbi sõjaajaloo lõpeb automaatrelvade maailmas, kus teineteise vastas seisavad kahe selle ajastu äratuntava Ungari sõduritüübi vahakujud.

MOODNE AJALUGU

Väljapaneku järgmises sektsioonis, Kaitseministeeriumi Instituudi ja sõjamuuseumi sisehoovi poole suunduvas koridoris on viis vitriini erinevate Ungari ja välismaa käsitulirelvadega, nende hulgas ka mõned legendaarsed ja haruldased eksponaadid. Näiteks variandid USA püstolist Colt Peacemaker või kõige esimene iselaadiv püstol M1948 seerianumbriga R00001.

Ajarännak läbi sõjaajaloo lõpeb automaatrelvade maailmas, see tähendab väljapaneku neljandas ruumis, kus teineteise vastas seisavad kahe selle ajastu äratuntava Ungari sõduritüübi vahakujud: üks 1980. aasta mehhaniseeritud jalaväest ja teine Afganistani kõrbemissioonilt 2004. aasta lahinguriietuses. Mõlema sõduri käes on Ungaris toodetud Kalašnikovi tüüpi automaat – Ungari Rahvaarmee sõduril mudel AMD–65 ja tema kaaslasel, kes teenis aega 20 aastat hiljem, mudel AK–63D .

„See eksponaatide rida algab püstolkuulipildujatega. Nende hulgas on Itaalia kaheraudne Villar–Perosa, mida loetakse maailma esimeseks seda tüüpi relvaks. Loomulikult eksponeerime siin ruumis relvi koos nende laskemoonaga. Nõukogude Liidu trummelsalvega püstolkuulipilduja PPŠ magasinilt võtsime katte ära, et spiraalselt paiknevad 71 padrunit näha jääksid. Väljapanekus on ka mõned teised ketassalvega relvad, näiteks brittide Lewis Gun“, märgib major Péter Soós.

Ruumi kontseptsiooni kohaselt on Ungaris valmistatud või Ungari kaitseväes kasutatud relvad paigutatud silmade kõrgusele ja sama ajastu välismaised relvad nende kohale või alla.

„Näiteks II maailmasõja relvade vitriinis on ungarlase Pál Király loodud relvade ümber paigutatud samale ajastule iseloomulikud relvad Saksamaalt (MP), Nõukogude Liidust (PPŠ) ja Ameerikast (Thompson) ning vitriinide all sahtlites on veel mõned relvad,“ lõpetab sõjamuuseumi asedirektor juhendatud ringkäigu.

Esmakordselt ilmunud Ungari sõjandusajakirjas Magyar Honvéd

Tõlge: Lingo Tõlkebüroo

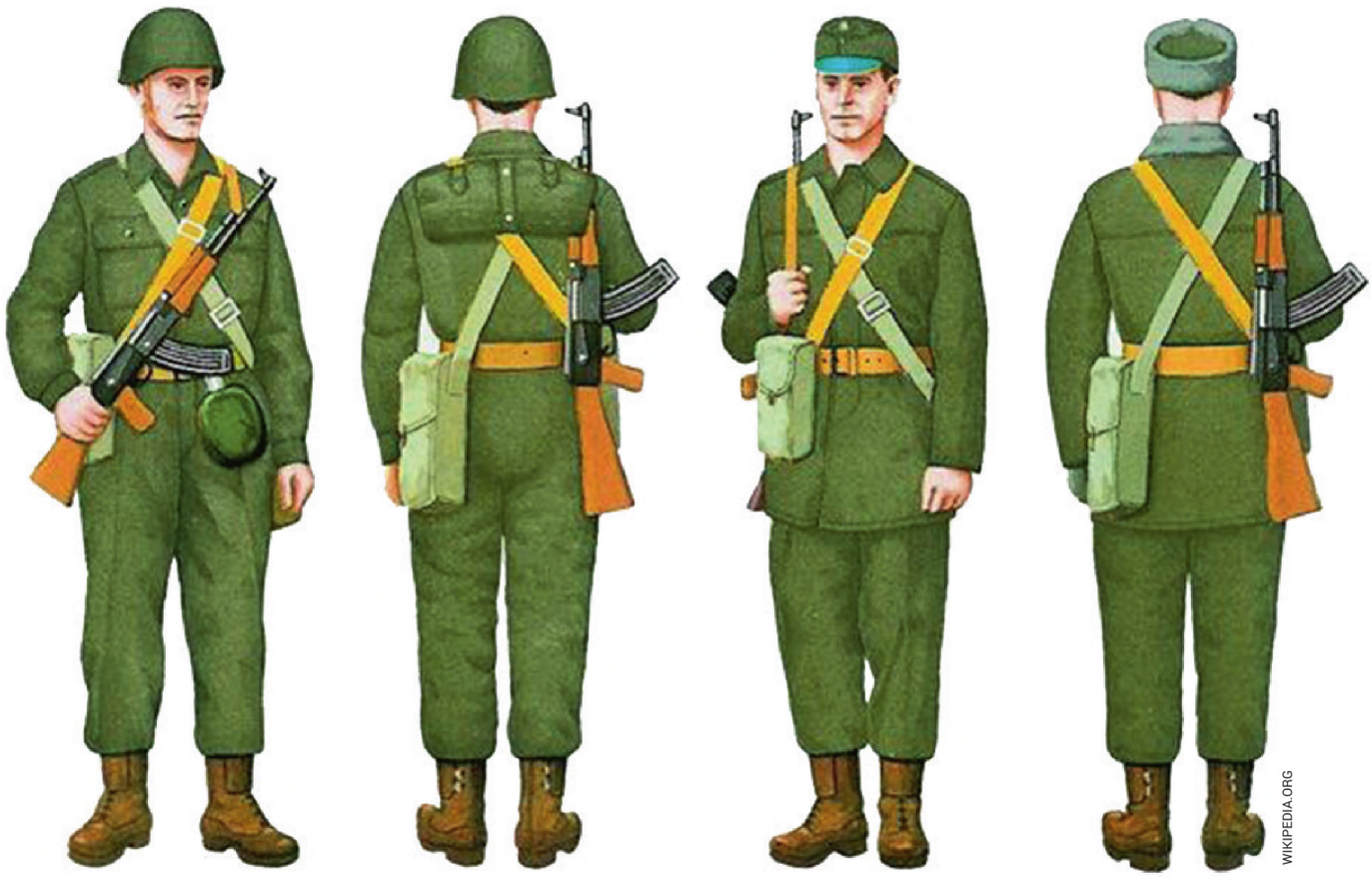

WIKIPEDIA.ORG

Ungari Rahvaarmee sõdurid 20. sajandi teisel poolel

ISIKLIKKU LAADI SÕDA

Nüüd võtaks vaadata žanri, mida polegi veel käsitlenud. Žanri, mis oma algideelt peaks olema üdini aus ja selge. Selline, kus sees on ka tõde. Paraku on osavnäpud ja meistrimehed suutnud ka seda aegade jooksul oma tahtmist mööda „modereerida“. Vaatamise alla tulev teos tuunimise all õnneks ei kannata, vähemasti minu hinnangul. Sedapuhku on siis jutt kaotajate materjalist tehtud filmist „Mein Krieg”.

Tekst ja illustratsioon: **GUNNAR VASEMÄGI**, *vabatahtlik autor*

Elmise sajandi kaheksakümnendate lõpus nuhkisid kaks saksa dokumentalisti, Harriet Eder ja Thomas Khufus, välja kuus taadikest, kes Teise maailmasõja ajal Wehrmachtis teenides olid lisaks relvadele ja sõjamoonale endiga kaasas tarinud ka pisikesi amatöörkaameraid. Loomulikult polnud taadid, tol ajal noored mehed, unustanud toimuvat aeg-ajalt filmimast. Mälestuseks või nii. Saadud materjalist pandi kokku dokk „Mein Krieg”, ingliskeelsele maailmale „My Private War”. Vaatajate ette jõudis film esmakordselt 1990.

Kasutatud on niisiis kuue amatöörfilmija materjale, kes teenisid viimases suures sõjas Wehrmachti koosseisus, ja mis kõige huvitavam: hoolimata sellest, et nad tulid sõjas teisele kohale ehk neil ei läinud võib-olla kõige paremini, õnnestus neil filmitud materjal alles hoida.

Digikaamerat sel ajal loomulikult ei tuntud ja lihtsale amatöörile oligi vast 8-millimeetrine filmilint kõige ägedam millegi salvestamiseks. Ei tehtud tol ajal ainult mustavalgekirjut, värvifilm oli tolleks ajaks olemas. Ja mõlemat on filmijad kasutanud. Fil-

milindid on küllalt hästi säilinud, kuid mitte ainult. Originaalkaadrite autoritel olid filmitegijatele ette näidata ka täiesti töökorras kaamerad, mida sõja ajal kaasa tariti, ja see ei olegi väga üllatav. Kui hoida filme pimedas kapis ja toonast täismehaanilist kaamerat lusti pärast mitte liiga palju näppida, püsivad kaua.

Igatahes ma pole kohanud samalaadset materjali võitluses esikohale tulnud riikide sõjameestelt. Võimalik, et pole lihtsalt peale sattunud. Kui mõelda Nõukogude sõdalastele, on amatöörmaterjali puudumine arusaadav. Seltsimehed poliittöötajad poleks lihtsalt lubanud olukorda, kus ideoloogiliselt tundmatust materjalist sõjamees käsikaameraga ringi vehib. Filmib veel midagi mittevajalikku üles, kus selle häda ots. Seetõttu on selle riigi kroonikamaterjalid kohe algusest peale „õigesti" tehtud ja sääraseid kaadreid, nagu kõnealuses filmis, pole olemas. Ka polnud kaamerad nõukogulastest filmihuviliste seas mõnesugustel põhjustel nii levinud. Samas lääneliitlastel, iseäranis sõja lõpupoole, oleks ju vähemalt teoreetiliselt aega küll olnud kaameratega mängida ning torssis näoga poliitilised seltsimehed ei põrnitsenud neile ka kuklasse. Mõneti üllatas, et Saksa poole poliittöötajad ja niisama ülemused olid kogu sellist tegevust lubanud. Kas polnud ordnung selle koha pealt nii käre, oli vastutavatel härradel sügavalt ükskõik või oldi veendunud, et Saksa sõdur mingit vale asja filmima ei kuku. Mine sa võta kinni.

Tänuväärne on ka see, et nood taadikesed üldse letti võeti, lasti neil ennast tühjaks rääkida ning otsiti kummutitest ja kolakambritest välja vanad filmilindid. Filmi valmimise ajal olid sõja läbi teinud vanamehed juba piisavalt eakad, et öelda – oli ka viimane aeg! Juhtub mõnel südameklapp või midagi muud jupsima ja kõik! Filmilindid ja meeste enda jutt oleks jäänud kus see ja teine. Nüüd aga on see materjal olemas ja kõigile näha. Arvajateks pole sealjuures mingid tolleaegsed suured või väikesed ülemused, vaid täiesti tavalised lihtsõdurid.

WDR

„MEIN KRIEG"

Lavastanud:
Harriet Eder, Thomas Khufus

1 tund ja 30 minutit

Film ise ei koosne ainult pealelugemisega arhiivikaadritest, sõna saavad kaadrite ülesvõtjad ise ka. Selline liigendus on päris hea ja laialt kasutuses, ei lähe igavaks. Puhas kinokroonika muutuks surmigavaks, samamoodi mõjuksid poolteist tundi mugavalt tugitoolis memuaare pajatavad taadid. Õnneks saavad sõna nii taadikesed kui nende filmitu. Ajaloohuvilisele pakub võib-olla rõõmu iga kaader, kuid on selge, et suurelt jaolt said sõjaaegsed isehakanud kinokroonikud kaamera välja võtta ikkagi enam-vähem rahulikes oludes. Ei ole kuigi tervislik filmida ajal, mil õhk on ringilendavast metallist paks. Seetõttu on üksjagu palju filmitud olmet, mingeid puhkehetki, saabumisi, lahkumisi jne.

Ülesvõetut näidatakse kronoloogilises järjestuses. Algab kõik lõikudest õppeplatsil, kus kaadrisse püütud tegelastel on ka piisavalt aega, et teha veidraid nägusid ja üldse end vabalt tunda. Järgneb juba Idarinne ja hoopis teistsugused sündmused.

Kroonikakaadrite autorid sattusid sõdima just Idarindel, seega on kaadrid filmitud Poolas, Valgevenes, Ukrainas jne. Ja mõistagi ei tooda välja vaid eelmainitud lustakaid kaadreid, ka teine äärmus on täiesti olemas. Tõsi, poliitkorrektsusega on lood noatera peal, sest taadid pajatavad üsna lahtist teksti ega kipu ennast väga vaevama kaotaja poole sõduri staatusega. Viimane tõik teeb filmi huvitavaks, korralikku, viisakat ja klanitud seisukohta on nii enne kui pärast toodetud küll. Siin saavad sõna mehed, kes on jäänud sellisteks, nagu nad olid siis. Rusikatega vehkimist ei maksa oodata, nad räägivad lihtsalt nii, nagu asjad nende arvates olid. Las neile jääb oma arvamus. Kui seda poleks, oleks ju igav.

Kuigi filmi on nimetatud irriteerivaks ja häirivaks, mida ta loomulikult ka on, on teos siiski suutnud korjata 1990 Berliini filmifestivalil Rahu filmi auhinna. Mis põhjustel? Kes žürii hinge ikka sisse näeb, kuid tõenäoliselt teema küllalt ootamatu ja vahetu käsitlemise eest. Sõjafilm, mis on saanud Rahu auhinna, kõlab juba ette huvitavalt.

Tegijatest, autoritest, näitlejatest suurt midagi öelda polegi. Näitlejad kui sellised ju puuduvad. Omalaadse huumorina on IMDb oma nimekirjades ära märkinud „filmistaar" Erich von Mansteini, kellel on üllatavalt suur „näitlejapagas". Terves virnas dokumentaalides on ta „mänginud" iseennast, kirjade järgi kõik „rollid" peale surma. Muljetavaldav. Miks on mees andmebaasis kirjas, pole õrna aimugi.

Las need tuntud filmiandmebaasi naljad jäävad sinna, kus nad on, selles filmis on tegijateks siiski autorid Harriet Eder ja Thomas Khufus. Esimene neist polegi filmimaailmas rohkem teinud kui kõnealuse filmi. Thomas Khufusel on seevastu eriti televisioonis olnud ja on siiani ees korralik töömaa peaasjalikult dokumentalistika produtseerimise vallas. Tööd on ta alustanud millalgi kaheksakümnendatel ja tegutseb ikka veel edasi.

Kui nüüd anda mingeid hindeid, siis anda saab neid vaid filmitegijatele, kes on nii stsenaariumi autorid kui režissöörid. Ja kümnest võimalikust annaks 8. Suuresti huvitava ajalookäsitluse eest ning võimaluse eest vaadata unikaalseid dokumentaalkaadreid.

PEATÜKK ÜHE NAISE ELUS

Sõda ei mõjuta ainult sõjategevuses vahetult osalevate inimeste käekäiku, vaid ka kõikide teiste oma, kes sellega moel või teisel kokku puutuvad. Paratamatult muutuvad nende elud, vahel halvemuse, vahel kõigi kannatuste kiuste paremuse poole.

Tekst: **KARRI KAAS**

Esimese maailmasõja lõpp muutis Euroopa kaarti kõvasti. Suured impeeriumid pudenesid tükkideks, millest omakorda moodustus terve trobikond väikeseid rahvusriike. Nii juhtus ka Austria-Ungari keisririigiga, mis lagunes pärast lahinguväljadel lüüasaamist paljudeks osadeks. Loomulikult õigusega, sest kaksikmonarhia alla oli kuulunud korralik rahvastepaabel, mis nüüd soovis iseseisvust nautima hakata. Enamikul neist see ka õnnestus.

Kehvemini läks aga seni valitsejate klassi kuulunud ungarlastel. Pärast keisrivõimu kokkukukkumist pidid madjarid ise hakkama saama. Eks nad üritasidki, kuid lihtne see neil ei olnud, sest varasemad valitsetavad tahtsid nüüd ise valitsejateks saada. Kui mitte terve Ungari üle, siis teatud osade üle küll. Läks verevalamiseks, mis päädis madjaritele suure osa oma põliste alade kaotamisega.

See pani idanema kättemaksuseemne, mida kasutas osavasti ära Teise maailmasõja alguses uuesti suurjõuks kasvanud Saksamaa, kes pakkus ungarlastele koos liiduga võimalust kaotatud valdused tagasi võtta. Madjarid ei kõhelnud kuigi kaua, kuigi aususe huvides peab mainima, et ega neil suurt valikut olnudki.

Ja isegi kui sõja esimesed aastad näisid ungarlaste teguviisi õigustavat, sest teljeriikide edu kõikidel rinnetel oli muljetavaldav, siis hiljem see enam nii hea mõttena ei tundunud. Sakslaste ja nende liitlaste õnn pöördus ja ühes sellega kerkis esile ka teadmine, et madjaritele see avantüür hästi ei lõpe.

OÜ KIRJASTUS KOOBAKENE

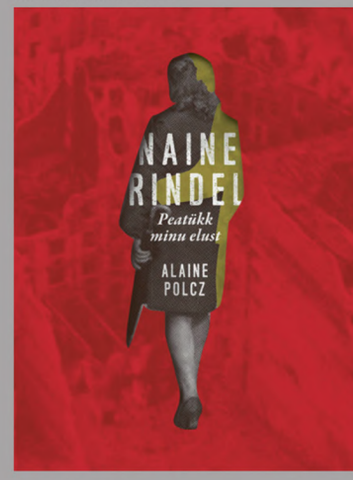

NAINE RINDEL. PEATÜKK MINU ELUST

Autor: Alaine Polcz
198 lehekülge
OÜ Kirjastus Koobakene

Seda kinnitasid ka jutud, mis liikusid Euroopat natsismipisikust „vabastama“ saabunud Punaarmee ees, ning arvestatav hulk ungarlasi üritas läände põgeneda. Paljudel see õnnestuski, kuid Alaine Polczil mitte. Eelkõige just tema enda põikpäisuse tõttu, sest värskelt abiellununa ei soovinud naine maha jätta oma abikaasat, kes ei olnud nõus kodumaalt lahkuma. Kahtlemata halb otsus paljude teiste halbade otsuste reas, mis muutsid naise elu igaveseks.

Mis puutub tema raamatusse „Naine rindel. Peatükk minu elust“, siis selle pealkiri on pisut eksitav. Sellest võib justkui jääda mulje, et teose keskmes on üks tubli õrnema soo esindaja, kes sattus Teise maailmasõja keerises rindele võitlema. Tegelikult see nii muidugi ei ole.

Pigem sobiks raamatu pealkirjaks „Naine vaenlase tagalas“. See annaks ehk paremini aimu teose sisust, mille ainsaks eesmärgiks näib olevat kõige selle lugeja ette toomine, mis võib ees oodata üht relvastatud konflikti ajal vaenlase tagalasse sattunud noort naist. Ülemäära lustlikud need sündmused just ei ole. Väga pehmelt öeldes.

Tuleb tunnistada, et sellest aspektist vaadatuna on „Naine rindel“ kindlasti oluline teos. Aga kas see on piisav põhjus, et raamatu lugemine ette võtta? Halba see loomulikult ei tee, kuid soovitada ei julge.

AASTATELLIMUS
ALLA KOLME EURO!

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

SINU ELU 2.0
Olles Scoutspataljoni võitleja,
usaldatakse sulle vastutus.
Vastutus inimeste turvalisuse ning
iseenese ja oma relvavendade elu eest.
ANNA ELULE SUUREM TÄHENDUS.
LIITU SCOUTSPATALJONIGA!
E PLURIBUS UNUM
EESTI SCOUTS
www.elukutse.ee/scouts